

RADI

NOSITEL
VYZNAMENÁNÍ
ZA BRANNOU
VÝCHOVU
I. a II. STUPNĚ

ČASOPIS PRO ELEKTRONIKU
A AMATÉRSKÉ VYSÍLÁNÍ
ROČNIK XXXI/1982 • Číslo 7

V TOMTO SÉSITÉ

Nás interview 241
Amatérské rádio svazarmovským ZO 243
Amatérské rádio mládeži 245
R15 - viceúčelová žárovková zkouška - "měřidlo chudého radioamatéra" 246
Jak to? 248
Amatérské rádio seznámuj: Televizní příjmač TESLA COLOR 110 250
Terminální místo telefonního seznámu 251
Čtenář se ptájí 251
Rezonanční hledač kovových předmětů 252
Napájecí zdroje s imputánem regulaci napětí 255
Amatérské rádio k závěrům XVI. sjezdu KSC - mikroelektronika 257
Programovatelné kalkulače CASIO 257
Jednoduchý optoelektronický hudební nástroj 259
Programy pro praxi zábavu 260
Mikropočítače a mikroprocesory (7) 261
Jednotkanálový osciloskop 0 až 5 MHz (dokončení) 265
Jednoduchý melodický zvonek 267
Regulace výkonu s plynulým náběhem 268
Nové vysokofrekvenční tranzistory 268
Zajímavá zapojení 272
Z opravářského sefku 273
Filtry pro SSB (dokončení) 274
Amatérské rádio branňácké výchove 275
Četlísme 277

AMATÉRSKÉ RÁDIO ŘADA A

Vydává ÚV Svazarmu ve Vydavatelství NAŠE VOJSKO, Vladislavova 26, 113 66 Praha 1, tel. 26 06 51-7. Šéfredaktor ing. Jan Klabař; zástupce ředitele Luboš Kalousek, OK1FAC. Redakční rada: RNDr. V. Brunnhöfer, V. Brázek, K. Donáti, V. Gázda, A. Glanc, I. Harminc, M. Hécha, Z. Hradík, P. Horák, J. Hudec, Ing. J. T. Hyun, Ing. J. Jaros, doc. Ing. dr. M. Joachim, Ing. F. Králik, RNDr. L. Kryšťák, J. Kroupa, Ing. E. Móćik, V. Němcová, RNDr. L. Ondříš, CSc., Ing. O. Petráček, J. Ponický, Ing. F. Smolík, Ing. E. Smutný, V. Teska, doc. Ing. J. Vacák, CSc., laureát st. ceny KG, J. Vorlíček, Ing. J. Zima. Redakce Jungmannova 24, 113 66 Praha 1, tel. 26 06 51-7, Ing. Klabař, I. 354, Kalousek, OK1FAC, Ing. Engel, Hofhans I. 353, Ing. Mysík, OK1AMY, Havliš, OK1PFM, I. 348, sekretariát M. Trnková, I. 355. Ročně vydeje 12 čísel. Cena výtisku 5 Kčs, poštovní předplatné 30 Kčs. Rozšířuje PNS informace o předplatném podá a objednávky přijímá každá administrace PNS, posta a doručovat. Objednávky do zahraničí vyřizuje PNS - ústřední expedice a dovoz tisku Praha, závod 01, administrace vývozu tisku, Kafkova 9, 160 00 Praha 6. V jednotkách ozbrojených sil Vydavatelství NAŠE VOJSKO, administrace, Vladislavova 26, 113 66 Praha 1, Tiskárna NAŠE VOJSKO, n. p. závod 08, 162 00 Praha 6, Libeň, Vlastina 710. Inzerci přijímá Vydavatelství NAŠE VOJSKO, Vladislavova 26, 113 66 Praha 1, tel. 26 06 51-7, I. 294. Za původnost a správnost příspěvku ručí autor. Redakce rukopis vrátí, bude-li vyžádán a bude-li připojena frankovaná obálka se zpětnou adresou. Návštěvy v redakci a telefonické dotazy po 14. hodině. Č. indexu 46 043.

Rukopisy čísla odevzdány tiskárně 31. 5. 1982. Číslo má podle plánu vyjít 16. 7. 1982. © Vydavatelství NAŠE VOJSKO, Praha

NÁŠ INTERVIEW

s. ing. Eduardem Smutným (dokončení z AR A5/82) o výpočetní technice.

V první části interview jsme probrali otázky všeobecného rázu, týkající se zavádění výpočetní techniky. Uvedi jste, že počítače bez přídavných zařízení nedokáží vůbec nic. Jaká je situace u nás ve vývoji a výrobě těchto zařízení?

Počítač sám o sobě je skutečně k ničemu. Dnes je schopen i programovatelný kalkulačor spočítat mnoho, pokud však výsledky nevytiskne, nebo nenakreslí do grafu, mají pro fyzika nebo chemika jen omezenou použitelnost. Pro konstruktéra nemá počítač bez grafického výstupu také velkou cenu. Bohužel právě ve vývoji a výrobě přídavných zařízení jsme na špičce jen děrnopáskové a děrnostítkové éry počítačů - malý souřadnicový zapisovač, digitizer, elektronický psací stroj, magnetická pásková paměť, pružný (floppy) disk, grafické a alfanumerické terminály jsou zařízení, která nám chybějí. I když některá z těchto zařízení máme, jsou bud vyráběna v sériích, která nestačí kryt potřebu, nebo jsou příliš drahot. Není přece únosné vybavovat malá pracoviště terminály, jejichž cena je 80 000 Kčs, a které se přitom nevezdou na žádný běžný stůl.

Další problém je v technické úrovni vyráběných zařízení. Magnetopásková kazetová jednotka KPP800 je dobré a spolehlivé přídavné zařízení. Bohužel však do ní nejde v padesáti pokusech ze sta založit kazetu. Do stejněho zařízení firmy FACIT je kazeta založit vždy!

Nedostatky jsou i v kompletnosti přídavných zařízení. Většina zařízení se u nás vyrábí bez řídící elektroniky. Nevyrábí-li se jednotný řadič disku nebo pásky, musí si ho pak každý vyvinout a zhotovit sám. Tento postup je neekonomický, zdlouhavý a navíc se může stát, že si některí uživatelé řadič zjednoduší a pak je výsledkem nekompatibilní záznam dat na pásku nebo disku.

Pokud jde o tiskací přídavná zařízení, potřebujeme, podle mého názoru, dva druhy: psací stroj, tichý a spolehlivý, který by uměl napsat dopis v češtině a slovenštině. Jinak se nemůže podařit zavést výpočetní techniku do administrativy, kde je velmi zapotřebí. Potom potřebujeme malou tiskárnu, s asi 20 znaky na řádce, pro měřicí přístroje, vělinky, elektronické pokladny a další aplikace. Místo toho je k dispozici pouze psací stroj s klasickými typovými pákami bez elektroniky, vynikající hlučností a nespolehlivostí, malá tiskárna není vůbec. Mozaiková tiskárna ZJŠ Brno je dobrá, pokryje však pouze 20 % požadovaných směrů nasazení výpočetní techniky.

Dominívám se, že je také nejvyšší čas pracovat na vývoji disků Winchester. Vývoj hlav, motoru a mechanismu nastavení hlav, bezkartáčového motoru, záznamového media a čtecí a řídící elektroniky bude jistě nějakou dobu trvat - bez těchto disků se však neobejdeme, budeme-li chtít informace z mikropočítače rychle a komplexně.

Přídavná zařízení potřebují ovšem přenosnou normalizaci interface. Není totiž možné, aby jedno zařízení mělo ovládací

signály kladné a další záporné. Stejné problémy jsou i s formáty dat na magnetických mediích.

V první části interview jste se též zmínil o úloze součástkové základny v rozvoji výpočetní techniky. Co k tomu můžete říci podrobněji?

Nebýt součástkové základny, neměli bychom se na co vymoukat (my = konstruktéři). Všude je slyšet, že brzdou naší elektroniky je součástková základna. Není to však tak zcela pravda, vždyť např. bulharská magnetopásková paměť, kterou pracně dovážíme, je postavena prakticky celá ze součástek TESLA Rožnov. Zařízení key-edit, což je systém přípravy dat, je reálně postavit také z našich součástek. Přesto se tato zařízení dovážejí za devizové prostředky neuvěřitelně výše. V současné době je, domnívám se, naše součástková základna lepší než naše finální výrobky. Je to dánou již dlouho kritizovaným stavem - délku vývoje a nechuti inovovat výrobky takříkajíc za chodu.

Situace v součástkové základně se návíc nyní rychle mění. Ve výrobě jsou mikroprocesory řady 3000 a rychlé paměti PROM pro řadiče přídavných zařízení a pro speciální aritmické a řídící procesory. Brzy bude i součástková základna mikropočítače s obvody řady 8080. Máme vynikající obvod MHB1012 pro sériovou komunikaci. Máme první vzorky obvodů CMOS a vyrábíme dynamické paměti 16K. Jsou tedy „na tahu“ finalisté. Součástkáři udělali velký kus práce, teď jde o to, výsledky jejich práce zužitkovat. Měřítkem práce vývojářů by tedy mělo být, kolik nových obvodů tuzemské výroby aplikují do nových zařízení. (a to platí všeobecně, nejen u výpočetní techniky).

Součástková základna nejsou ovšem pouze mikroprocesorové obvody a paměti. Pro mnoho vývojářů bylo jistě překvapením, že nároky na kompletní řadu obvodů 74, 74LS a 74S vzrostly v souvislosti s rozvojem mikropočítačů a nikoli naprak. Avšak díky tomu, že v SSSR se systematicky rozvíjela výroba obvodů TTL a CMOS, máme i my možnost tyto obvody používat. Dlouhodobá a úspěšná spolupráce koncernu TESLA Elektronické součástky a TESLA ELTOS se sovětskými partnery dává záruku, že budou sovětské obvody dostupné i pro naše zařízení. Ten, kdo je seznámen s perspektivní řadou polovodičových součástek, jak ji vydalo FMEP, si těžko může stěžovat, že není z čeho dělat. Bude však třeba zavést přísnou „součástkovou kázeň“ a tu dodržovat.

Horský je situace v konstrukčních součástkách. Dosud nejsou k dispozici obvody pro mikroprocesorové obvody, není vyřešena otázka kabelů a konektorů a uspokojivá situace není ani ve výrobě desek s plošnými spoji.

Nová technika změnila i požadavky na jakost a sortiment měřicích přístrojů. Jaká je situace v této oblasti?

Výpočetní technika sama o sobě jednak vyžaduje nové měřicí a diagnostické přístroje pro vývoj a servis a jednak poskytla konstruktérům měřicí techniky přídavná zařízení a mikroprocesory a umožnila zavést do měřicích přístrojů a systémů „inteligenci“. Nové přístroje tak umožňují měřit i to, co změřit bylo před několika lety zcela nereálné.

Pro další rozvoj výpočetní techniky u nás je nezbytné zajistit v budoucnu výrobu logických analyzátorů, vývojových systémů, programátorů PROM a EPROM, testovacích a diagnostických přístrojů apod. Nesmí se zapomenout na to, že nasadíme-li mikropočítače do praxe, musí být zajištěn i jejich servis, přitom je nutná speciální technika. Čteme-li třeba jeden záznam z pružného disku, proběhne v řadiči i mikropočítač během 5 ms asi 10 000 změn stavů logických obvodů. Operaci přitom nelze nijak zpomalit nebo odkrokovat. Hledáme-li chybu, musíme mít tester diskové jednotky, logický analyzátor, přiznakový analyzátor a ještě dobrý osciloskop.

Podle mého názoru nestačíme v budoucnu pokrýt potřebu měřicí a diagnostické techniky vlastním vývojem a výrobou, i když třeba pouze z toho důvodu, že prozatím doba vývoje a zavedení výroby neodpovídá ani „mikroprocesorové době“, ani světovému průměru. Zde se otevírá velké pole působnosti pro amatéry a zlepšovatele. Někdy totiž i jednoúčelová pomůcka, vymyšlená pro daný problém, pomže stejně jako drahý a nedostupný přístroj. Tato skutečnost je již potvrzena tím, že většina pamětí PRÓM a EPROM je u nás programována na „amatérských“ zařízeních, neboť programátory se u nás nevyrábějí.

A co další výpočetní technika?

O situaci ve velkých počítačích nemohu mluvit, protože v tomto oboru nepracuji. V oblasti mini a mikropočítačů je situace vcelku dobrá, neboť potřeba je zajišťována systémy SMEP. Do vývoje téhoto systému byly vloženy velké prostředky a ukazuje se, že to byla správná cesta. Vzniklo několik systémů minipočítačů a mikropočítačů s širokým technickým i programovým vybavením. Systém SMEP používá výhradně součástky zemí RVHP a všechna zařízení mají mezinárodní zkoušky, takže je ověřena jejich správná a spolehlivá činnost. Vývoj systému zajišťuje v rámci ZAVT Výzkumný ústav výpočetové techniky v Žilině. Výrobu zajišťuje ZAVT Banská Bystrica.

Kromě systému SMEP se v ZAVT vyrábí i systém SPU800. Tento terminálový systém sběru a zpracování dat vznikl podobně jako systém SAPI, to jest vlastně mimo plán. Systém je velmi oblíben pro svou jednoduchost a nízkou cenu. Systém SAPI (TESLA) patří mezi nejoblíbenější a nejlevnější minipočítačové systémy u nás. Jeho prvním centrálním procesorem byl JPR 12, s délkou slova 12 bitů a s kapacitou paměti 4K, z roku 1973. JPR 12 vznikl z nedostatku jiných prostředků výpočetní techniky i když je již dnes překonán dnešními mikropočítači, vyrábí se dodnes; neboť jeho velkou předností je široká škála desek pro připojení přídavných zařízení. Tento typ měl být nahrazen dalším procesorem, JPR 8, který měl mít úlohu mikropočítače; ukázalo se však, že mikropočítač musí mít mikroprocesor a tak se JPR 8 vyráběl jen krátce. Následoval JPR 12R, což je minipočítač s délkou slova 16 bitů a dobrým programovým vybavením. Jeho využití však vyžaduje značné množství přídavných zařízení a ta nejsou: Chybí zejména magnetické pásky a disky. Radíče téhoto zařízení se připravují do výroby s mikroprocesory fady TESLA 3000. Nejnovějším typem je mikropočítačový systém SAPI 80 s procesorovou deskou JPR 80/01. Kromě procesoru bylo vyuvinuto asi 40 desek pro propojení přídavných zařízení. Na vývoji pracuje tým osmi pracovníků TESLA Elstroj a asi 30 pracovníků TESLA Strašnice. Výrobu

zajišťuje TESLA Votice a dodavatelské služby TESLA ELTOS, závod DIZ. O systému SAPI se zmíňují především proto, že je příkladem, jak lze zkrátit cyklus výzkum – vývoj – výroba – užití, najde-li se „parta“, která má před očima konkrétní cíl, chuť do práce, a která nedělá z výpočetní techniky přílišnou vědu.

V oblasti mikropočítačů připravují do výroby své systémy ještě TESLA Kolín a VÚAP. Nedostatkem však je, že všechny připravované systémy mají spíše charakter minipočítačů a nejsou vhodné pro malou automatizaci v průmyslovém prostředí. V oblasti využití mikropočítačů k řízení strojů a výrobků spotřební elektroniky zbývá tedy udělat ještě velký kus práce.

Při rozvoji výpočetní techniky u nás sehrály důležitou roli i počítače ADT, vyvinuté ve VÚAP Praha. Tyto minipočítače se uplatnily zejména v řízení energetických a technologických celků.

Zatím jsme mluvili pouze o technickém vybavení – hardware – počítačů a o tom, co s ním souvisí. Jaká je však situace v programování – software?

Programování je celosvětově značný problém. Naplnit všechny vyrobené paměti programy a daty a zajistit, aby každý mikropočítač v praktickém nasazení mohl každých 5 mikrosekund výkonat další instrukci, to je obrovský úkol. U nás je situace o to horší, že počet minipočítačů v praxi nebyl velký, a že pouze malé množství techniků přišlo do styku s programy minipočítačů. Bude tedy nutné začít od začátku. Myšlenka, že „někdo“ bude psát programy na zakázku a „jiný“ že je bude používat, je nereálná a mylná. Mikropočítač potřebuje program napsaný na základě skutečné znalosti funkce např. stroje, který jím bude řízen. Navíc ještě dlouho po tom, což stroj bude mikropočítačem řízen, bude třeba (a to je obvyklé) program měnit nebo vylepšovat. Proto se budou muset naučit programovat – nebo alespoň programům rozumět – jak elektronici, tak i část strojařů, chemiků a další odborníci.

K tomu bude ovšem třeba literatura z této oblasti, osobní mikropočítače a promyšlený systém školení. Pro programování je třeba získat zejména mladé pracovníky, kteří přijdou ze školy. Jim je pak třeba zajistit podmínky – aby měli námět psát, sestavovat a ladit své programy. Musí být tedy dostatek vývojových systémů a přídavných zařízení. Z vlastní zkušenosti vím, že k psaní programů nejsou třeba všechna ta drahá a často nevyužitelná zařízení, která se nabízejí v zahraničí. Je však třeba zajistit vývoj a výrobu osobních mikropočítačů a ty pak používat jako vývojové systémy pro malá pracoviště. Každodenním stykem s osobním mikropočítačem se naučí programovat člověk i bez školení i druhých systémů. A především je třeba být trochu „při zemi“. V prvních letech ve většině případů postačí programy o rozsahu 4 až 8K a ty je možné psát v symbolickém jazyce a přeložit a odladit na jednoduchém zařízení. U osobních počítačů by se mělo co nejvíce využívat jednoduchosti a přístupnosti jazyka BASIC.

V tom, co jste zatím uvedli, se často zmíňujete o úloze „dříve narozených“ v rozvoji výpočetní techniky. Máte sám nějaké zkušenosti v tomto směru?

Ve svém volném čase pracuji s mládeží v Městské stanici mladých techniků. Díky řediteli Stanice J. Oplovi a vedoucímu

oddělení kybernetiky M. Hášovi se podařilo během několika let vybudovat dobrou základnu pro zájmovou činnost mládeže v oboru výpočetní techniky. Při práci s mládeží se ve Stanici schází i parta odborníků z různých pražských ústavů a podniků. Společně se nám daří nacházet metodiku práce s dětmi, středoškoláky i vysokoškoláky. Není to ovšem jednoduché. Omezené možnosti pokud jde o součástky a především naprostý nedostatek literatury nelze překonat za krátkou dobu. Jako zcela nezbytné se např. ukazuje rozvíjet vztah dětí k moderní technice nejen v zájmové činnosti, ale již na školách. A skutečnost: můj syn má v učebnici pro 7. třídu – myslím že jde o zeměpis – fotografii sovětského elektronkového počítačového stroje. Přiznám se, že já jsem viděl elektronkový počítač již jen na obrázku – a výpočetní technika je moje profese. Přitom se na stránkách této učebnice píše, jak obrovské částky věnují v SSSR na vývoj moderních počítačů a já sám mu ukazují mikroprocesory, vyrobené v SSSR již před třemi lety.

Kromě toho si lze mnohé slibovat i od digitálů Svakarmu, jejichž činnost se započala v letošním roce, a od Stanic mladých techniků, vznikajících při závodech. Je třeba, aby se našlo co nejvíce odborníků ze závodů a ústavů, kteří by pomohli jako instruktøři a vedení kroužků výpočetní techniky. Já sám mohu potvrdit, že práce s mladými zájemci mě jako odborníkovi velmi prospěla. Dát správnou a pokud možno vyčerpávající odpověď na jejich hloubavé dotazy znamená věci skutečně rozumět, znát a ujasňovat si příčiny a závislosti, mít konkrétní zkušenosť, nestačí pouze citovat katalogy a – většinou zahraniční – články.

Co býte tedy řekl na závěr?

Především bych chtěl říci, že vše, co jsem uvedl, je výsledkem mých osobních zkušeností, které jsem získal za dobu, po níž pracuji v oboru výpočetní techniky. Mě osobně nemrzí to, že máme v tomto oboru zpoždění proti vyspělým průmyslovým zemím, ale to, že nás předhonily i ostatní státy RVHP. Naše výpočetní technika se zatím vyznačovala především přešlapováním na místě – žádné rázné kroky pro její rozvoj zatím snad nelze zaregistrovat. Naše výpočetní technika je příliš drahá a někdy i málo spolehlivá na to, aby přinesla uživateli skutečný, hmatatelný efekt. Kromě toho bych znova zdůraznil, že elektronizace národního hospodářství nemůže být jen věcí elektroniků a elektrotechniků. Pro elektronizaci je zapotřebí množství výrobků ze všech oborů národního hospodářství, přesně stroje, plastické hmoty, čisté chemikálie apod. Elektronizace musí být věcí nás všech a její výsledky pak budou přinášet nemaľé výhody všem ostatním oborům techniky a nejen techniky. Kromě toho velká většina problémů naší výpočetní techniky pramení z neodborného řízení a z řešení spíše operativních, než koncepčních. Výpočetní technika je mladý obor a bylo by rozumné, zapojit do jejího řízení více mladých progresivních pracovníků. V oboru samotném pracuje obrovské množství chytrých, nadaných a nadšených pracovníků, kteří jsou schopni s minimálními prostředky udělat kus práce, bude-li je někdo koncepčně řídit. Stranická a vládní usnesení jsou jasné, jde o to, realizovat je kvalifikovaně a důsledně a v neposlední řadě i co nejrychleji, ku prospěchu celé naší společnosti.

Děkuji za rozhovor.

Interview zpracoval L. Kalousek

AMATÉRSKÉ RADIO SVAZARMOVSKÝM ZO

Zkušební komisaři jsou vybíráni z řad našich zkušených a dlouholetých radioamatérů a funkcionářů. V březnu letošního roku prověřoval všeobecné a politické znalosti uchazečů předseda ČÚRRA Svazarmu Jaroslav Hudec, OK1RE. V tomto okamžiku zkoušel adepta na třídu C Františka Moravce z Mšených Lázňí u Litoměřic, který zvládla radiotechniku i radioamatérský provoz, přestože je nevidomý.

O Františku Ježkovi, OK1AAJ, (vpravo) můžeme bez nadsázký říci, že odchoval generaci radioamatérů a že radioamatérům a Svazarmu zasvětil naprostou většinu svého života. Jedním z těch, které společně s Václavem Tomšem, pracovníkem Inspektorátu radiokomunikací, při březnových zkouškách samostatných operátorů prověřil ze znalostí radioamatérských předpisů, byl Jan Kučera junior – syn OK1NR.

Kdopak by se zkoušek bál...

-Kdo má možnost nahlédnout občas do jedné z nejpopulárnějších radioamatérských periodických publikací - Callbooku (část DX listings), vydávaném společností Radio Amateur Callbook inc. v USA, si asi všiml jedné překvapivé informace: v pravidelném přehledu nazvaném „Počet radioamatérských licencí ve světě“ je u znáčky OK v Callbooku z roku 1980 uvedeno číslo 3399 a o rok později na stejném místě v Callbooku 1981 je uvedeno číslo 3401.

Nárust tedy nikterak závratný. Jednou z příčin je nesporně skutečnost, že noví zájemci o amatérské vysílání často ani neví, jak mají postupovat a na koho je třeba se obrátit, aby jim povolení k provozu radioamatérské vysílaci stanice mohlo být uděleno. Víme to i z dopisů, docházejících do naší redakce.

Jak tedy správně postupovat? Každý zájemce o získání kvalifikace samostatného operátora (bez ohledu na to, o jakou třídu má zájem) musí především splňovat předepsané požadavky, přehledně vyjádřené v této tabulce:

Požadavky	Třída			
	D	C	B	A
věk	18	18	19	21
morseovka, zn/min	-	60	80	120
praxe	3 měs.	3 měs.	1 rok	3 roky
předchozí zařazení ve třídě	RO/D	RO/C	RO/B	SO/B SO/C
počet navázaných spojení	50	100	500	3000
vzdělání	úplné základní			
členství	Svazarm			

(RO = rádiový operátor, SO = samostatný operátor)

Splňuje-li uchazeč tyto podmínky, požádá matrikáře OV Svazarmu o tiskopis „Žádost o propůjčení povolení na amatérskou rádiostanici“, který po vyplnění odevzdá výboru ZO Svazarmu, jejíž je členem. Žádost je po schválení dále postoupena k vyjádření ORRA, OV Svazarmu, KRRA a KV Svazarmu společně s těmito doklady: a) s dotazníkem Svazarmu a životopisem na předepsaném tiskopisu, který žadatel rovněž obdrží od matrikáře OV Svazarmu, b) s písemným vyjádřením ZO Svazarmu, obsahujícím stručnou charakteristiku činnosti a morálně-politického profilu uchazeče, c) s vyjádřením vedoucího operátéra kolektivní stanice o tom, kolik dosud žadatel navázel radioamatérských spojení a d) s výpisem z rejstříku trestů.

Žádost s vyjádřením všech předepsaných orgánů Svazarmu společně s dokumenty uvedenými pod body a) až d) zašle žadatel na tuto adresu: ČÚRRA Svazarmu, Vlinitá 33, 147 00 Praha 4-Braník; je-li žadatel ze SSR, tedy na adresu: SÚRRA Zvázarmu, nám. L. Stúra 1, 801 00 Bratislava. ČÚRRA (SÚRRA) poté přezkoumá úplnost dokladů a posoudí, splňuje-li žadatel předepsané podmínky. Neshledá-li žádné nedostatky, zařadí žadatele do pořadníku a předvolá jej ke zkoušce. Pokud žadatel úspěšně složí zkoušky, je mu vystaveno vysvědčení o vykonané zkoušce a nezbývá mu, než trpělivě čekat, až bude Inspektorátem radiokomunikací vyzván k zaplacení předepsaného poplatku 100 Kčs; což je neklamným znamením, že v nejbližší době mu bude povolení (lidově řečeno koncese) vydáno.

Ročně absolvoje v ČSR toto řízení kolem stovky žadatelů, v SSR o něco méně. Přirozený roční úbytek vydaných povolení (zaniklá a zrušená povolení) je přibližně stejný, proto ten minimální celkový roční přírůstek. V roce 1981 ze 102

uchazečů v pěti zkušebních termínech složilo úspěšně zkoušky samostatného operátéra 97 uchazečů, z nich díky pravidelnému YL kursu bylo 27 žen. Letošní statistika vypadá v CSR doposud takto (s tím, že v době, kdy vyde toto číslo AR, si už můžete do tabulky doplnit přibližně další dvě desítky úspěšných frekventantek YL kursu v České ústřední škole Svazarmu v Božkově, který skončil závěrečnými zkouškami právě 3. července 1982):

Termín zkoušek	Počet uchazečů				Třída			
	Celkem	Žen	Nesložilo	A	B	C	D	
15. 1. 1982	16	1	-	-	2	11	3	
26. 2. 1982	24	-	-	1	2	13	8	
5. 3. 1982	22	-	1	1	1	14	6	
12. 3. 1982	23	1	2	1	3	11	8	
4. 6. 1982	17	-	1	-	3	10	4	
Celkem	102	2	4	3	11	59	29	

Podle názoru zkušebních komisařů je většina žadatelů o zkoušky na samostatného operátéra dobrě připravena. Přestože počet těch, kteří zkoušky nesloží, představuje z celkového počtu všech uchazečů jen asi 3 až 5 %, přijala ČÚRRA Svazarmu následující opatření ke zlepšení provozních a technických znalostí uchazečů:

a) žadatel o zkoušku je vyrozuměn o termínu konání zkoušky již dva měsíce pře-

dem, b) žadatelé mohou svoji přípravu organizovat podle osnovy zkoušebních otázek, kterou jím na jejich žádost zapůjčí okresní zkoušební komise radioamatérů, a c) ORPA Svazarmu mají za úkol ověřit, že ke zkoušce doporučují pouze žadatele, kteří jsou dobře připraveni.

Snad všechna fakta, která jsme uvedli, rozptýlil alespoň částečně obavy těch, kteří se ke zkouškám stále nemohou odhodlat. Uvidíte, že radioamatérské vysílání je záliba, která vám námahu vynaloženou na složení zkoušky mnohonásobně vynahradí.

OK1DTS/OK1PPM

Ladislav Hlinsky, OK1GL, zkoušel jako obvykle znalosti z radioamatérského provozu. Znalosti Aleny Ježkové, techničky z Karviné, posoudil jako velmi dobré, a proto už možná brzy uslyšíme v pásmech VKV další stanici YL

Na slavnou rok 1981 zemřel ve vysokém věku

Augustin Kuča, ex OK1AK.

Rádioamatérskou činnost začal po příchodu do Vysokého Mýta. Ve třicátých letech pořádá s malou skupinou nadšenců výstavu amatérských rozhlasových přijímačů, v letech 1936 až 1938 pracuje v pásmu 56 MHz. Při ohrožení republiky v roce 1938 organizuje spojovací službu v tomto pásmu pro městskou civilní obranu. Pak přichází zákaz vysílání a okupace. Po osvobození začíná opět vysílat v pásmu 56 MHz, soustředuje kolem sebe zajímce o radiotechniku, pořádá přednášky a zakládá oddíl CAV ve Vysokém Mýtě. Stává se jejím předsedou, zasedá v předsednictvu v Praze. Staví vysílač na 3,5 MHz, který později daruje nově vznikající kolektivní stanici OK1KHZ.

Soudruh Augustin Kuča byl znám široké veřejnosti jako svědomitý technik v oboru vodárenském a radioamatérům jako neuvratný průkopník radiotechniky.

Oldřich Kotášek

PŘIPRAVUJEME PRO VÁS

Meří kondenzátorů a odporů s lineární stupnicí

Stabilizovaný zdroj vysokého napětí

Záběr z expozice hifi klubu Svazarmu Bystrice nad Pernštejnem

AMATÉRSKÉ RADIO Mládeži

Mezinárodní radioamatérské zkratky

(Pokračování)

QUITE	zcela, docela
QRAR	adresa v Callbooku je správně
QRRR	pozemní tísňové volání SOS
QSLL	vzájemná výměna stanicích
listíků	
QSUP	zavolám vás telefonem
R	bezvadně přijato
RAC	usměrněny střídavý proud
RACK	stojan, kostra přístroje
RAIN	děšť
RCD	přijato, přijal
RCV	přijímat, obdržet
RCVR	přijímač
RDN	vyzařování, antenní proud
RDO	rádio
RF	vysílač, zařízení
RIG	správný, správně
RITE	poznámky
RMKS	rádiový posluchač (ČSSR)
RP	report, zpráva o poslechu
RPRT	opakujte, opakuj
RPT	čitelnost, síla, tón
RST	přijímač
RX	říkám, řekněte
SA	sekunda
SEC	středoevropský čas (ČSSR)
SEC	řekl
SED	poslat, zaslát
SEND	poslan, zaslán
SENT	září
SEPT	říká
SEZ	

(Pokračování)

Diskuse na téma „zkratky“

Dostal jsem od vás mnoho dopisů, ve kterých děkuji za postupné uveřejňování mezinárodních radioamatérských zkratkov na stránkách Amatérského radia.

Problematikou používání této zkratkov se také zabývá dopis, který mi poslal OK1RR, ing. Martin Kratoška z Prahy. Z jeho dopisu část uvádíme:

„Patřím ke stálým čtenářům oblíbené rubriky pro mládež, i když již hezkou řádku let nepatřím k těm začínajícím. Protože mne právě problematika mládeže a kolektivních stanic zajímá, chtěl bych také přispět několika svými postrehy z pasem.“

V několika číslech Amatérského radia byl uveřejněn seznam vybraných mezinárodních radioamatérských zkratkov – čin jistě chvályhodný, ovšem nikde jsem dosud nenalezl „návod“ k jejich používání. Jde totiž o následující: nevím, proč je mezi začínajícími radioamatery vžitý ten velice nešťastně volený vzor spojení z knihy Radioamatérský provoz: „GE DR OM TNX FER CALL = UR RST ... atd. Stačí zavolat protistanicu a operátor spustí mašinku asi tempem 60 znaků za minutu a s opravami, takže si mohu CW pustit z reproduktoru a jít si třeba uvařit kávu – o nic nepřijdu. Nevíš také, proč spojení, kde si stanice vymění „nacionále“ a ihned se loučí, trvá často 20 minut i déle, protože se nedokáží rozloučit. Co brání například začít spojení takto: „HALLO KEN GE RST 599 IN PRAHA NAME MARTIN“, případně „AHOJ JARO GE RST ...? Nechci zde uvádět nový vzor spojení, pouze poukazuj na další možnosti.“

Pravidelným účastníkem OK – maratónu v kategorii nejmladších posluchačů je čtrnáctiletý posluchač OK2-22509, Jaroslav Rataj z Jemnice, kterého vidíte na obrázku. Jarda je operátorem mladé kolektivní stanice v Jemnici, OK2KBX. V minulém ročníku OK – maratónu obsadil druhé místo a také v letošním ročníku si vede velice úspěšně.

V březnu slyšel mnoho vzácných stanic, například VK9YM, VK9NM/LH, VK9XT, FG7BM, KP2A/KP1, FH8CL, C6DAV, V2AU, několik stanic 3B8 a řadu dalších zajímavých stanic.

Nad tímto nedostatkem by se měli zamyslet radioamatéři, kteří připravují naše nejmladší operátory ke zkouškám. Měli by jim dát příklad a ukázat širokou škálu možností a nezavádět lacinný systém „biflování“. Případný omyl v použité zkratce totiž znamená nejen ostudu, ale dokonale zkomplikuje celé spojení. Zřejmě nejúčinnější nápravou by bylo vysvětit budoucím operátorům, že veškerá provozní pravidla jsou odvozena z angličtiny. Je zapotřebí jim vysvětlit nejen český význam zkratkov, ale rovněž i anglický a seznámit je s běžnými způsoby tvoreni anglických zkratkov.

Snad by také bylo prospěšné vymýt nesmyslné repliky, jako „UR RST IS, MY QTH IS, MY NAME IS ...“, které protistaniči zbytečně připravují o čas (nejvíce času protistanicim, ušetříme, když vůbec nezapneme vysílač – pozn. red.). Podobně v případě, kdy obdržíme od protistanic report 599, stačí vyslat jméno a QTH pouze jednou. Stejně tak je třeba vysvětlovat význam a správné použití zkratkov BK a KN, který mnohdy neznají ani zkušenější radioamatéři, jak je možné se přesvědčit poslechem v pásmech.

Spousta nešvarů se vyskytuje rovněž ve fonickém provozu. Mnoho radioamatérů, jakmile vezme mikrofon do ruky, ztrácí samozřejmou přirozenost, jako by zapomněli, že u protistanic sedí také člověk. Na příklad jeden OL4B ... na převáděči v pásmu 2 m hýká jako známé zvířátko za každou větu Hi, jiný na 20 m vykřikuje „sikůj döeksrej“ atd. Mnoho radioamatérů tvrdí, že jeho QTH je Praha, zatímco z očí do očí by zcela jistě řekl, že vysílá z Prahy. O různém mlaskání, foukání a dalších zvukových efektech do mikrofona se můžete poslechem přesvědčit sami.

Začínající radioamatéři, za to mnohdy ani nemohou, ve většině případů za to mohou jejich učitelé nebo nesvědomití operátoři, od kterých se podobně nešvary poslechem v pásmech naučí. Proto jsem chtěl poukázat na několik odstraňujících případů, jak se to dělat nemá.

Nechci jen kritizovat, jde mi skutečně o to, aby provoz našich radioamatérů byl co nejlepší. Proto mám návrh: což napsat či zpracovat nějaký kurs slušného chování na pásmech?“

Tolik z dopisu Martina, OK1RR. Domnívám se, že tento dopis bude pobídka k zamýšlení všem operátorům kolektivních stanic, OL a samozřejmě také mnohým našim OK. Věřím, že s ním budete všichni souhlasit. Bylo by však třeba, abychom se také všichni zamysleli nad tím, jak se vyvarovat zlozvyků a zbytečných chyb a jak bychom mohli nejlépe pomoci našim mladým radioamatérům. Je to možné při výuce v kolektivech radioklubů a kolektivních stanicích, kde připravujeme nové operátoře, ale především každý z nás má působit dobrým příkladem při každodenním provozu v radioamatérských pásmech. Vaše názory a připomínky k tomuto tématu zasílejte do redakce AR nebo na adresu J. Čech, OK2-4857, Tyršova 735, 675 51 Jaroměřice n/R.

Přejí vám mnoho radosti při vašich návštěvách letních pionýrských táborů s ukázkami radioamatérské činnosti a mnoho pěkných spojení o prázdninách a vaši dovolené.

73! Josef, OK2-4857

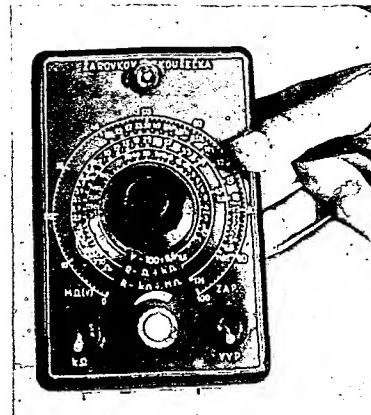
PRO NEJMLADŠÍ ČTENÁŘE

Při radioamatérské činnosti se neobejdeme bez měření. Dnešní časopisy jsou plné návodů na měřicí přístroje, vše či méně důmyslné, někdy až neuveritelně složité a především velmi drahé. Protože však často stačí měřit různé veličiny jen priblížně, pokusili jsme se nahradit drahé měřidlo žárovkou s malou spotřebou

a navyknete-li si rozlišovat intenzitu světla žárovky (barvu vlákna), může žárovka ve vhodném zapojení prokázat jako indikační orvek cenné služby.

Popisovaná zkouška umožňuje informativně měřit napětí stejnosměrná a střídavá, zjišťovat odpory, svody kondenzátorů, zkoušet elektrolytické kondenzátory a zjišťovat přibližné jejich kapacitu; protože zkouška rozlišuje poláritu, můžeme s ní zkoušet i přechody polovodičových diod a tranzistorů. Poslouží též jako pohotový zdroj stejnosměrného napětí s omezením výstupního proudu (50 mA), nebo jako zdroj napětí 4,5 V bez omezení výstupního proudu. Aby bylo její použití co nejvšeobecnější, lze ji doplnit multivibrátorem (viz obr. 1).

VÍCEÚČELOVÁ ZKOUŠEČKA - „MĚŘIDLO CHUDÉHO RADIOAMATÉRA“

Václav Machovec, Pavel Bartušek

Technické údaje zkoušečky

Rozměry (d x š x v):	160 x 100 x 55 mm (skříňka U6).
Napájení:	4,5 V (plochá baterie).
Spotřeba naprázdno:	2 mA.
Maximální spotřeba:	50 mA.
Indikace:	žárovka 6 V/50 mA.
Kmitočet multivibrátoru:	asi 1 kHz.
Výstupní napětí multivibrátoru (ef):	0 až 2 V.

Popis zapojení

Celá zkouška se skládá ze dvou částí, ze žárovkové zkoušky s dvoustupňovým zesilovačem a z multivibrátoru (obr. 1).

Zesilovač je osazen křemíkovými tranzistory s velkým zesilovacím činitelem. Na vstupu zesilovače je zapojen měřicí potenciometr s logaritmickým průběhem odporové dráhy, který tvorí dělič kladného napětí pro bázi a emitor tranzistoru T1 a T2. Potenciometr se připojuje páckovým přepinačem buď k tranzistoru T2 (jednostupeňový zesilovač pro měření malých odporů), nebo k tranzistoru T1 (dvoustupeňový zesilovač pro měření velkých odporů a napětí). Odpor v bázích tranzistorů omezují proud a zabraňují zničení tranzistorů.

Multivibrátor je běžného zapojení a součástky jsou voleny pro křemíkové tranzistory KC507 až KC509, popř. pro spínací tranzistory (např. KS500); s nimiž dává multivibrátor průběh blížící se pravouhlému. Výstupní napětí je řízeno potenciometrem P2 s lineárním průběhem.

Obě části zkoušečky jsou zapojeny na desce s plošnými spoji a vše i s baterií je vestavěno do skřínky U6 z plastické hmoty a zapojeno podle schématu na obr. 2.

Funkce zkoušečky

Měření napětí: přepínač v poloze $M\Omega(V)$.

Měřené napětí se přivádí do zdírek označených 1 – 1' (kladný pól na zdírku 1). Knoflik potenciometru je v levé krajní poloze (největší napětí). Po připojení měřeného napětí otáčíme knoflíkem (hridlem potenciometru) tak dlouho, až se napětí na bázi tranzistoru zvětší asi na 0,65 V – tranzistor T1 se pak otevře.

protékající proud otevře i T2 a žárovka začne žhnout (svítit). Na stupnici pod nyskou knoflíku lze pak přečíst měřené napětí. Měříme-li střídavé napětí, přechod tranzistoru propouští jen jednu půvlnu – žárovka bude tedy svítit sice pouze asi polovičním jasem, ale nastavení potenciometru, při kterém zhasíná (rozsvítí se), se téměř shoduje s nastavením pro stejnosměrné napětí (odchylky v nastavení jsou dány různými vlivy, např. nelinearitu odporu a setrvačnosti vlákna žárovky apod.). Při měření napětí většího než asi 20 V je třeba dbát na to, aby knoflík (běžec) potenciometru byl vždy před začátkem měření zcela vlevo, jinak zbytečně namáháme odpory R1, R2 a R3 a potenciometr P1 včetně přechodu tranzistoru. Obvod však vydrží krátkodobě i siřové napětí 220 V.

Zkoušení napětí od 0,9 do 6 V s velkou spotřebou (zapojena jen žárovka):

Zkoušené napětí přivádime na zdiřky
3 - 4' bez ohledu na polaritu, tedy lze
zkoušet i napětí střídavé; velikost zkouše-
ného napětí odhadneme podle svitu
žárovky.

Měření odporů: přepínač v poloze MQ (Y).

Měřený odpor připojíme do zdírek 2 – 2'. Odpor tvoří s částí potenciometru dělič napětí. Proud do báze tranzistoru teče z kladného pólu zdroje přes měřený odpor. Je-li dělič (měřený odpor : část odporové dráhy potenciometru mezi běžcem a P_{R1}), asi 3 : 1, tranzistory T1 a T2 se otevřou a žárovka se rozsvítí. Pak najdeme na stupnici místo, při němž žárovka právě zhasne a přečteme odpor (stupnice je cejchována v hodnotách odporů řady E12).

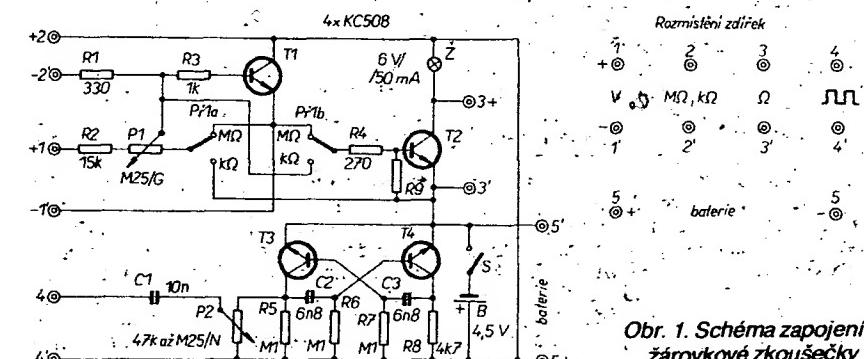
Svítil žárovka plným svitem i při potenciometru v pravé krajní poloze, je měřený odpor menší než dolní mez měření – pak přepneme přepínač do polohy kQ. Tím jsme vyvadili z činnosti tranzistor T1 a dělič je připojen na tranzistor T2 (zesilovač jen jednostupňový). Pak je pro otevření tranzistoru třeba větší proud, tj. můžeme měřit malé odpory. Činnost obvodů je obdobná činnosti při měření velkých odporů.

Svítil žárovka plným svitem i po přepnutí, je měřený odpor příliš malý – rozsah měření nestačí. Takové odpory můžeme přezkoušet obvodem žárovkabaterie, tj. připojením ke zdírkám 3 – 3'. Odpor je pak připojen paralelně k přechodu kolektor-emitor T2 a podle jasu žárovky můžeme usužovat na jeho velikost (přechod kolektor-emitor uzavřeného tranzistoru se neuplatní).

Odpory zapojené v obvodech tranzistorů jsou ochranné a omezují proudy v krajních polohách běžce potenciometru P1 a při zkratu měřicích šnúr.

Zkoušení kondenzátorů: přepínač v poloze MO(V)

Zkušený kondenzátor připojíme do zdírek 2 – 2'. Měřicí potenciometr nastavíme zcela doprava (na doraz). Při dobrém kondenzátoru žárovka nesvítí. Svití-li, má kondenzátor svod menší než asi 1 M Ω . Na kondenzátořech s kapacitou větší než asi 0,22 μ F se již projeví nabíjecí proud – po jejich připojení žárovka blikne. U kondenzátorů s kapacitou asi 1 μ F trvá bliknutí (nabíjení kondenzátoru) asi 0,5 s. Pro kondenzátory s kapacitou 100 μ F a větší nastavíme měřicí potenciometr doleva na doraz (menší odpory – větší proud). Podle doby svitu žárovky odhadneme kapacitu

Obr. 1. Schéma zapojení žárovkové zkoušečky

kondenzátoru. Velké kondenzátory (s kapacitou 1000 až 5000 μF) zkoušíme s přepínačem v poloze $k\Omega$ a ještě větší (do 10 000 μF) ve zdírkách 3 – 3'. Při každém měření musíme dodržet polaritu. Jevhodné zhovit si tabulkou s délkou svitu žárovky v sekundách v jednotlivých polohách (krajních) měřicího potenciometru a přepínače podle kondenzátorů známých kapacit – pak můžeme ověřovat kondenzátory s kapacitami od 0,22 μF do 10 000 μF poměrně přesně.

Zkoušení polovodičových přechodů: přepínač v poloze $M\Omega(V)$.

Zkušební šnury budou ve zdírkách 2 – 2'. Na zdířce 2 je kladný pól. Měřicí potenciometr bude v pravé krajní poloze (největší odpor – nejmenší proud). Měřicí proud je asi 50 až 100 μA . Můžeme zkoušet tedy všechny přechody polovodičových prvků v propustném i závěrném směru (nf i vf, germaniové i krémikové), anž by hrozilo nebezpečí jejich poškození.

Pro zkoušení polovodičových přechodů nf tranzistorů, především germaniových, přepneme přepínač do polohy $k\Omega$ (běžec potenciometru zcela vpravo); ob-

vodem pak protéká proud až 15 mA. Rozlišíme pak dobře polovodičové přechody, kterými protéká velký zbytkový proud. Pozor, pro vf tranzistory je toto měření nevhodné! Ke zkoušení polovodičových přechodů výkonových prvků, zvláště germaniových, používáme zdířky 3 – 3'. Na zdířce 3 je kladný pól zkoušebního napětí. Pozor, při tomto měření může přechodem protékat proud až 40 mA!

Zkoušení tranzistorů: přepínač v poloze $M\Omega(V)$ nebo $k\Omega$.

Kolektor a emitor zkoušeného tranzistoru připojíme do zdírek 2 – 2'. Polaritu volíme podle typu vodivosti tranzistoru. Měřicí potenciometr nastavíme doprava na doraz. Není-li přechod kolektor-emitor poškozen, žárovka nesvítí. Spojime-li bázi tranzistoru s kolektorem, tranzistor přejde do vodivého stavu a žárovka se rozsvítí. Polohu přepínače volíme podle typu tranzistoru – viz zkoušení polovodičových přechodů.

Použití jako zdroj ss proudu (napětí 4,5 V).

Šnury připojíme do zdírek 3 – 3'. Zkoušečka pracuje jako zdroj s proudovým

omezením asi 40 mA a je vhodné ji použít k napájení jen takových zařízení, která mají odběr proudu pouze několik mA, neboť jinak se napětí se zvětšujícím se odběrem rychle zmenší vlivem odporu vlákna žárovky. Chceme-li získat zdroj bez omezení výstupního proudu, připojíme šnury do zdírek 5 – 5', tedy přímo na vývody baterie.

Použití jako zdroj zkoušebního signálu.

Měřicí šnury připojíme do zdírek 4 – 4' a knoflíkem potenciometru P2 zvolíme potřebnou velikost signálu 1 kHz z multivibrátoru. Multivibrátor dodává signál s velkým obsahem harmonických kmitočtů, lze jím proto zkoušet jak nf, tak vf obvody.

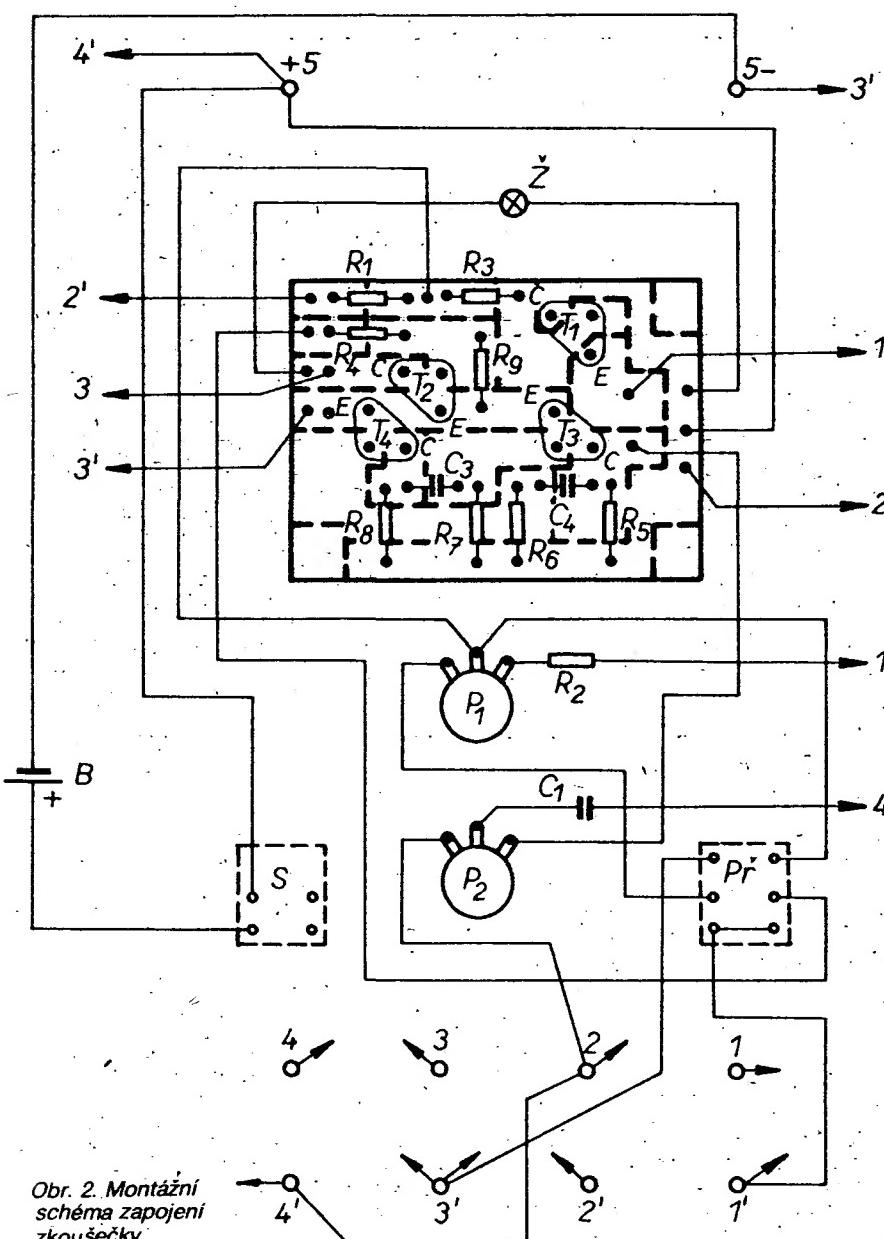
Přehled použití zkoušečky

Zdírky	Funkce	Přepínač v poloze
1 – 1'	měření napěti (ss i st) do 100 V	$M\Omega(V)$
3 – 4'	zkoušení napěti do 6 V bez ohledu na polaritu	
3 – 3'	zkoušení odporu 0 až 180 Ω	libovolné
2 – 2'	měření odporu 220 Ω až 22 k Ω	$k\Omega$
2 – 2'	měření odporu 22 k Ω až 0,82 M Ω	$M\Omega(V)$
2 – 2'	zkoušení svodu kondenzátorů	$M\Omega$
2 – 2'	zkoušení kondenzátorů do 500 μF	$k\Omega$
2 – 2'	zkoušení kondenzátorů do 5000 μF	$k\Omega$
3 – 3'	zkoušení kondenzátorů do 10 000 μF	libovolné
2 – 2'	zkoušení vf tranzistorů a diod	$M\Omega$
2 – 2'	zkoušení nf tranzistorů a diod	$k\Omega$
3 – 3'	zkoušení výkonových tranzistorů a diod	libovolné
3 – 3'	zdroj ss napětí 4,5 V s proudovým omezením	libovolné
5 – 5'	zdroj ss napětí 4,5 V bez proudového omezení	libovolné
4 – 4'	zdroj zkoušebního signálu 1 kHz	libovolné

Práce se zkoušečkou

I když možnosti měření a zkoušení byly již popsány, považuji za vhodné je doplnit. Práce se zkoušečkou je zajímavá a uspokojivá, pokud od ní nečekáme velkou přesnost a uvědomíme si spotřebu a proudy při jednotlivých měřeních, což je důležité především u polovodičových prvků. Dále musíme brát v úvahu, že přesnost měření je velmi závislá na stavu a napětí baterie. Proto, chceme-li dosáhnout dobrých výsledků, používáme jak při cejchování, tak při požadavku přesného měření vnější stabilizovaný zdroj napětí 4,5 V, zapojený do zdírek 5 – 5'. Zkoušečka je velmi pohotová a užitečný přístroj a bude tebe dítiv, jak je přechod mezi rozsvícením a zhasnutím žárovky „ostřý“ (díky velkému zesilovacímu činiteli použitych tranzistorů). Např. při kontrole 10 ks stejných odporek, nastavíme-li běžec potenciometru tak, aby vlákno žárovky jen slabě žhnulo, poznáme rozptyl hodnot odporek podle různého svitu žárovky velmi dobré (za předpokladu, že hřidelem potenciometru již během měření nehýbáme – kdo pochybuje, ať zkuse).

(Pokračování)

Obr. 2. Montážní schéma zapojení zkoušečky

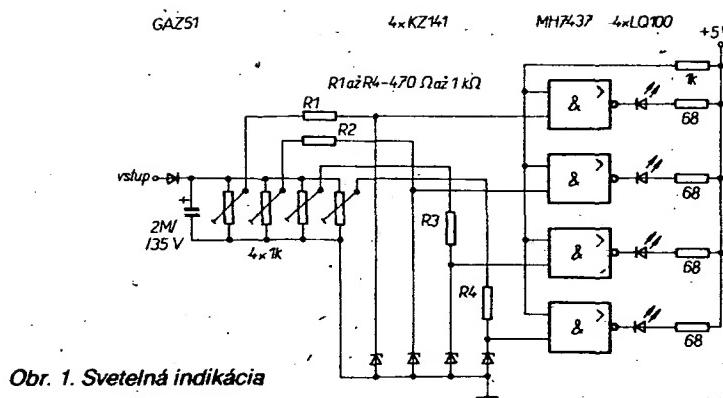
JAK NA TO

SVETELNÁ INDIKÁCIA VÝSTUPNÉHO VÝKONU

V súčasnej dobe sa čoraz viac, najmä v zahraničí, používajú na indikáciu výstupného výkonu zosilňovačov (osádzajú sa už aj na predný panel reprobendní) diody LED. Keďže tiež chcem kráčať s duchom doby, stál som pred problémom realizovať takýto indikátor vo svojom amatérskom zosilňovači 50 W. Po prelistovaní dostupnej literatúry som našiel vhodné zapojenia. Boli sice dosť presné, ale zdali sa zbytočne zložité pre indikáciu, tak som sa rozhodol navrhnuť si zapojenie sám. Vychádzal som z toho, aby zariadenie bolo čo najjednoduchšie (obr. 1).

Na signál z výstupu zosilňovača sa usmerňuje diodou a filtriem kondenzá-

Obr. 1. Svetelná indikácia

torom, za ktorým následujú odporové trimre, ktorými sa nastavuje úroveň rozsvecovania diod. Odpor R5 až R8 sú oddeľovacie a zároveň ochranné pre Zenerove diody, ktoré sú zapojené ako ochrana vstupov IO. Nasleduje MH7437, ktorom z každého hradla jeden vstup je pripojený cez spoločný odpor na +5 V, teda sú trvale v stave log. 1. Príchodom napätia z bežcov trimrov prechádzajú druhé vstupy do stavu log. 1, v poradí podľa nastavenia trimrov. Na výstupy IO sú priamo pripojené LED cez ochranný odpor.

V praxi to vyzerá tak, že ak vybudíme zosilňovač na určitú hlasitosť, bliká podľa amplitúdy signálu prvá LED. Ak úroveň ďalej zvyšujem, zostane prvá LED svietiť a bliká podľa veľkosti výstupného napätia druhá LED. Pri ďalšom zváčšení svieti prvá a druhá, bliká tretia atd.

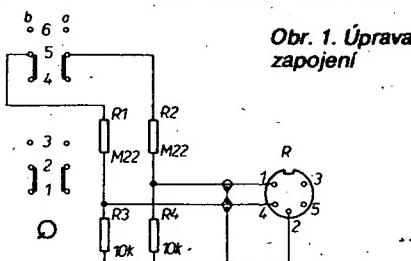
Zariadenie sa dá, ak chceme mať túto elektronickú stupnicu výstupného výkonu širšiu, pochopiteľne zváčšovať použitím viacerých obvodov. Citlivosť obvodu sa dá trimrami nastaviť od základnej (bežec trimru v hornej polohe) úrovne asi 0,5 V do desiatok voltov. Ján Franc

PŘIJÍMAČ T 816 JAKO MONITOR

Magnetofony se třemi hlavami umožňují příposlech, anebo odpolech nahrávaných pořadů. Zařadíme-li odpolech, kontrolujeme jakost právě pořizovaného záznamu již „za páskem“. To je ovšem realizovatelné jen tehdy, má-li magnetofon koncové zesilovače a i pak je situace zkomplicována tím, že je třeba na jejich výstupy přepojit reproduktarové soustavy.

Většina magnetofonů se třemi hlavami však má zásuvku, označenou jako „monitor“, kterou lze využít k odpolechu nahrávaného pořadu přes použití vnějšího zesilovače. Tuzemské zesilovače, nebo kombinace přijímačů se zesilovači, však možnost tzv. monitorování nemají. Ten, kdo vlastní některý z přijímačů TESLA řady 800 (810, 813, 814, nebo 816), může přístroj upravit tak, aby umožňoval jak příposlech; tak i odpolech nahrávaných pořadů.

Na obr. 1 jsou základní elektrické úpravy, které je nutno v přijímači realizovat. V konektorové zásuvce „R“ musíme oddopojit přívody k dutinkám 3 a 5 a k dutinkám 1 a 4 zapojíme obvod podle obrázku.

Odpor R1 a R2 přepojíme z bodů a4 a b4 přepínače GRAMO na body a5 a b5.

Další úpravy jsou mechanické. Musíme mechanicky oddělit tlačítko „MAGNETOFON“ od ostatních přepínačů soupravy. Znamená to, že zatímco všechna ostatní tlačítka vzájemně ruší svou araci, tlačítko „MAGNETOFON“ je samostatné a funguje jako tlačítkový přepínač s vlastní araci. Musíme proto bud vyměnit celý přepínač za samostatný, nebo výhodněji, vyměnit jen střední táhlo (nemusíme pájet přívody). Předem je však nutno upišovat plechový výstupek v předloze přepínače. Tato práce není právě nejsnadnejší, ale věřím, že zkušenějším pracovníkům nebude činit potíže.

Jednotlivé konektorové zásuvky přijímače pak propojujeme tak, že do zásuvky MAGNETOFON připojíme šnúru od zásuvky MONITOR v magnetofonu a do zásuvky „R“ připojíme šnúru od zásuvky pro připojení přepínače na magnetofon. Ostatní vstupy a výstupy zůstávají v původní funkci.

Takto upravený přijímač lze rovněž tak používat i ve spojení s běžnými typy magnetofonů, které výstup pro monitor nemají, pouze s tím omezením, že přepínač magnetofonu (na přijímači) musíme ovládat samostatně, protože nehní mechanicky vázán s ostatními přepínači soupravy. Zásuvky „R“ již samozřejmě nelze použít jako výstup pro další zesilovač.

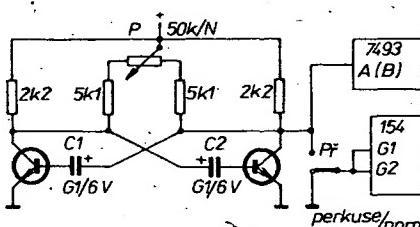
Ing. Miroslav Zouhar

Pozn. red.: I když popisovanou úpravu, přesněji řečeno způsob ovládání, nelze považovat za ideální, přispěvek jsme uvedený, protože splňuje svůj účel, aniž by byly nezbytné zásadní zásahy do přijímače. Samostatné (další) tlačítko MONITOR je sice funkčně výhodnější, znamená však nutně porušení vnějšího vzhledu přístroje, neboť se ztěží podaří, aby harmonovalo s původními ovládacími prvky.

DOPLNĚNÍ MELODICKÉHO ZVONKU Z AR A10/81 O PERKUSI

Obvod pro perkusi podle obr. 1 přispívá k tomu, aby jednotlivé tóny melodického zvonku byly od sebe podle potřeby odděleny, nastavovat se dá délka znění tónů i délka pomílk.

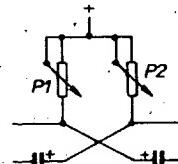
Zapojení je velmi jednoduché – základem je využití strobovacích vstupů G₁ a G₂ integrovaného obvodu 74154. Je-li na nich úroveň H, jsou všechny výstupy ve stavu H, bez ohledu na vstupní úroveň. Generátorem nastavujeme délku periody t i T a tím i dobu znění a blokování tónu.

Obr. 1. Zapojení doplňku pro perkusi

Připojíme-li vstupy G přes přepínač, můžeme volit mezi běžným a perkusním zněním zvonku.

Kmitočet generátoru lze měnit změnou kapacity kondenzátorů C1 a C2, podle

Obr. 2. Úprava zapojení z obr. 1 pro změnu kmitočtu

obr. 1 je kmitočet přibližně 1,5 Hz. Byla-li by potřeba měnit kromě t a T i kmitočet, lze použít alternativní zapojení podle obr. 2.

Josef Vágner

MALÝ STABILIZOVANÝ ZDROJ S NADPROUDOVOU OCHRANOU

Schéma zapojení zdroje je na obr. 1. Na primární straně transformátoru je chráněn tavnou pojistikou Po1. Sekundární napětí ze síťového transformátoru 220/24 V/100 VA je usměrňováno diodovým můstkem a částečně vyhlazeno kondenzátorem C1. Výkonovým regulačním prvkem zdroje je tranzistor T3 (KU605), zapojený v kladné větvi zdroje, do níž je na výstup zařazena druhá pojistka Po2. V záporné větvi zdroje je přepínatelný odpor elektronické pojistiky.

Napětí, napájející regulační obvod, se odebrá z kondenzátoru C3, na němž se udržuje plné napětí i při zatížení zdroje. Toto napětí se přivádí přes odpor R1 na kondenzátor C2, diody D6 a D7 a na kolektor tranzistoru T1 (KC147). Kondenzátor C2 působí jako filtr a zároveň svým nabíjením při vypnuté elektronické pojistce zpomaluje nárůst napětí (nabíjecí proud kondenzátoru C4 by zpětně zapnul elektronickou pojistku). Dioda D7 kompenzuje úbytek napětí na diodě D6 při zapnuté pojistce, a proto se na výstupu zdroje nemůže objevit žádné napětí.

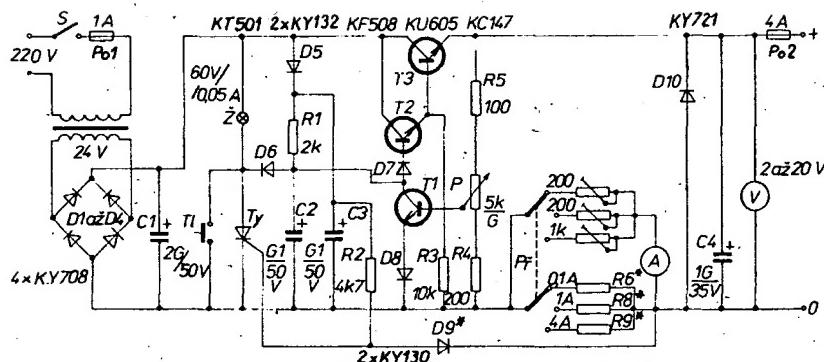
Dioda D8 udržuje na emitoru tranzistoru T1 stálé napětí, což zlepšuje stabilitu zdroje. Dioda D10 zabraňuje tomu, aby se do zdroje indukovalo napětí opačné polarity z případné indukční zátěže, nebo poslouží při opačném připojení akumulátoru na výstup zdroje k rychlému přetavení pojistky Po2 a tím ochrání zdroj.

Potenciometr P je zapojen opačně, než je zvykem (při otáčení vlevo se napětí zvyšuje); tím se částečně linearizuje regulační napětí.

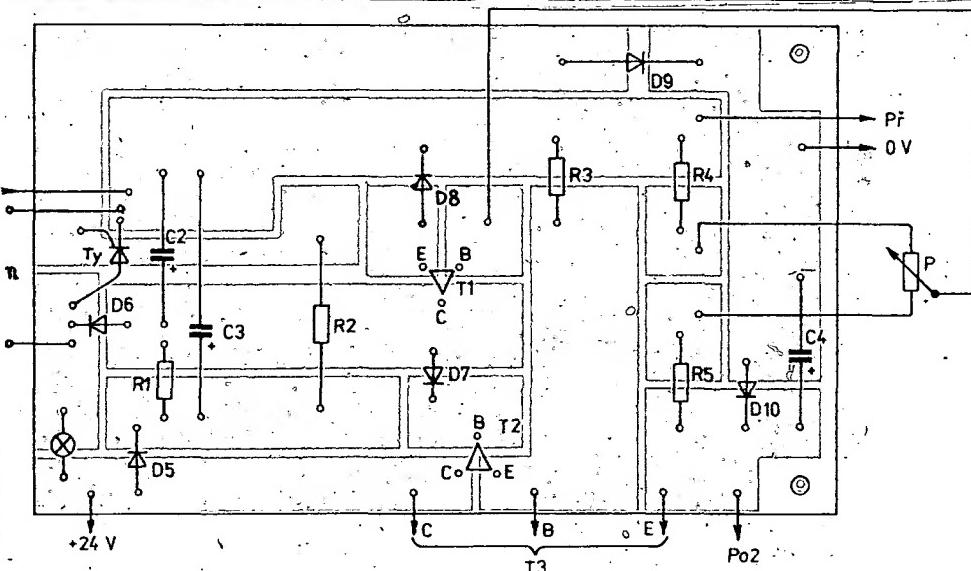
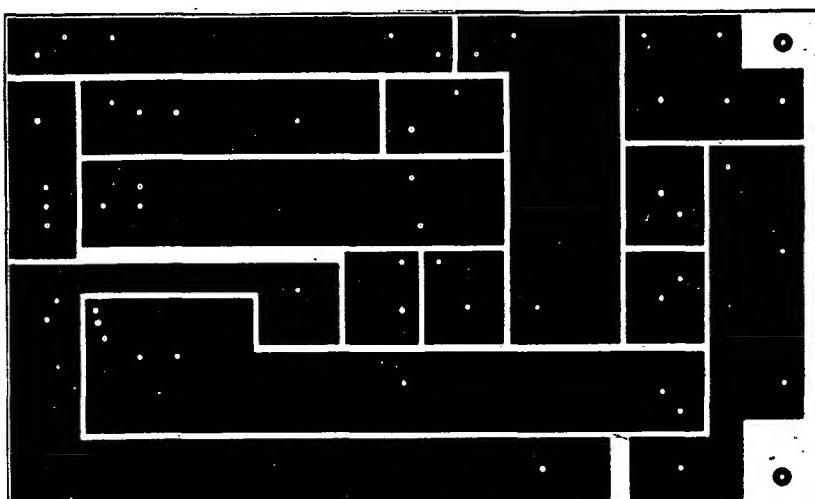
Obvod elektronické pojistky sestavíme tak, že nejprve zjistíme, při jakém napětí na řídící elektrodě tyristor spíná (např. 0,7 V), pak vybereme diodu D9, u níž známe úbytek v propustném směru (např. 0,5 V). Odečtením obou údajů dostaneme úbytek napětí (0,2 V), který se musí vytvořit na odporu v záporné větvi zdroje při proudu, který jsme si zvolili pro zapnutí elektronické pojistky.

Výstupní napětí zdroje lze měnit v rozmezí 2 až 20 V. V tomto rozsahu napětí lze ze zdroje odebrat proud až 2 A; proud 4 A lze odebrat v rozsahu napětí 12 až 20 V, aby nebyla překročena přípustná kolektrová ztráta tranzistoru KU605. Tento tranzistor musí být opatřen dostatečně dimenzovaným chladičem, stejně jako tranzistor T2 (KF508).

Na obr. 2 je deska s plošnými spoji, navrženými systémem dělicích čar, a rozmístění součástek.

Obr. 1. Schéma zapojení zdroje

Zdroj používám již delší dobu a jsem s ním spokojen, zejména s jeho stabilitou (při 20 V a 1 A jsou to 2 %).

Obr. 2. Deska s plošnými spoji Q47 zdroje a rozmištění součástek

Jan Háva

K ČLÁNKU OPTICKÝ SYNCHRONIZÁTOR ELEKTRONICKÉHO BLESKU

Synchronizátor elektronického blesku
popsaný v AR A12/81 jsem vyzkoušel ve
spojení s bleskem National PE-2850,
s nímž pracoval naprosto spolehlivě.
Blesk National PE-3057 však ve spojení se
synchronizátorem nepracoval.

Příčinu odhalilo změření napětí na synchronizačních kontaktech obou blesků. První z nich bylo ve výšce 150 V, druhé však pouze 6 V, neboť v blesku Natio- nálu PE-3057 je vestavěn tvistor. To je sice

výhodné z hlediska opakování kontaktů ve fotoaparátu, avšak funkci optického synchronizátoru to v daném zapojení zne- možňuje.

Abych mohl synchronizátor použít k uvedenému blesku, bylo nutno zrušit funkci dělící napětí z odporu R2 a R3. Odpor R2 jsem nepřipojil vůbec, odpor R3 jsem ponechal, čímž jsem omezil nabijecí proud kondenzátoru C2. To má výhodu v tom, že připojíme-li synchronizátor k již nabitému blesku, nedojde k nežádoucímu odpálení záblesku nabijecím proudem C2. Připomínám, že takto zapojeným synchronizátorem lze odpálit i žárovkové blesky (Vacublitz).

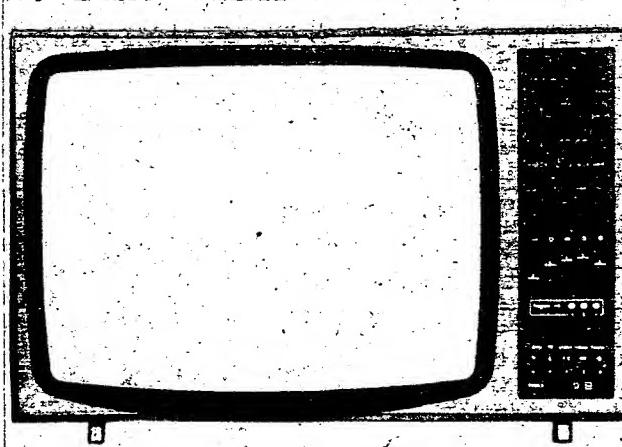
Pro PE-3057 lze synchronizátor ještě zjednodušit, protože tyristor je již vestavěn. Stačí proto ponechat jen tu část obvodu, tvořenou součástkami D1, D2, C1, R1 a T. Synchronizační konektor připojíme kladným polem na kolektor a záporným na emitor. Citlivost je pro používání v místnosti zcela dosažitelná.

Tato úprava bude patrně vhodná i pro jiné blesky, které mají vestavěny historické a tudíž mají nízké napětí na synchronizačním konektoru.

Pavel Česák

AMATÉRSKÉ RÁDIO SEZNA MUJE...

Celkový popis

Televizor Color 110 je stolní přístroj pro příjem barevného nebo černobílého obrazu. Je osazen výhradně polovodičovými aktivními prvky a jsou v něm ve značné míře využívány i integrované obvody. Obrazovka, sestavovaná v licenci firmy Toshiba, je typu in-line. Přístroj umožňuje příjem ve všech televizních pásmech a obou evropských normách SECAM i PAL. Dekódér barev se přepíná automaticky. Rovněž zvukový doprovod lze přijímat v obou hlavních evropských normách a to s mezinárodními frekvencemi 6,5 i 5,5 MHz.

Všechny ovládací prvky jsou soustředěny na pravé straně. Pět tlačítek (obr. 1) v dolní části panelu ovládá (zprava): zapínání sítě, automatické dodávání kmitočtu oscilátoru, prostřední tlačítko slouží k potlačení obrazového rušení kmitočtem 5,5 MHz při příjemu zahraničních vysílačů, vysílajících v této normě zvuku. Poslední dveře tlačítka slouží k omezení hlubokých a vysokých tónů v reprodukci. Nad tlačítky je uzavíratelné pole ladicích prvků předvolby, osmi programů. Tři sedá tlačítka nad výklopnou předvolbou slouží k přepínání programů. Levé tlačítko přepíná předvolené programy směrem k nižším čísly, pravé směrem k vyšším čísly. Stisknutím středního tlačítka naskočí vždy program s číslem 1.

Nad těmito tlačítky je pět svisle umístěných posuvných regulátorů. Zprava to jsou: regulátor barevné sytosti, regulátor kontrastu, regulátor změny barevného tónu, regulátor jasu a regulátor hlasitosti.

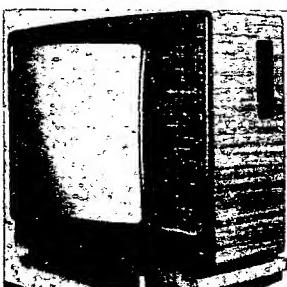
Nad ovládacími prvky je v čelní stěně umístěn reproduktor. Ze zadní dole jsou dveře konektorové zásuvky pro připojení sluchátek a pro připojení magnetofonu k základnímu zvukovému doprovodu.

Technické údaje podle výrobce

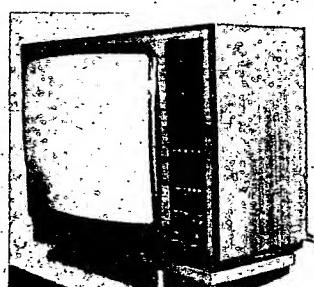
Obrazovka:	670QQ22
Uhlopříčka obrazovky:	67 cm
Napájení:	220 V.
Příkon:	150 W.
Integrované obvody:	14 ks.
Tranzistory:	61 ks.
Diody:	122 ks.
Tyristory:	5 ks.
Rozměry:	76 x 44 x 51 cm
Hmotnost:	asi 39 kg.

Vnější provedení a uspořádání přístroje

Vnější provedení je úhledné a čisté a po řemeslné stránce mu nelze nic vytknout. Snad jen malou připomínku ke skříni televizoru. V zahraničí se velmi často řeší skříň tak, jak ukazuje obr. 1. Nás přístroj (obr. 2) má skříň hlubokou 29 cm a zadní kryt 9 cm. Zahraniční přístroj má skříň hlubokou pouze 22 cm a zadní kryt, který ovšem z běžných úhlů pohledu vůbec nevidíme, má hloubku 16 cm. Bylo by možné vhodné se nad touto skutečností zamyslet pro budoucí konstrukce spolu s tím, že u našeho přístroje jsou oba antenní konektory umístěny až na téměř nejjednodušším místě zadní stěny, což uživateli nutí odsunout přístroj od zdi a tím jeho stavební hloubku zbytečně zvětšit.

Obr. 1. Řešení skříně zahraničního přístroje

Obr. 2. Řešení skříně tuzemského přístroje

TELEVIZNÍ PŘIJÍMAČ

TESLA COLOR

110

Vnitřní uspořádání a opravitelnost

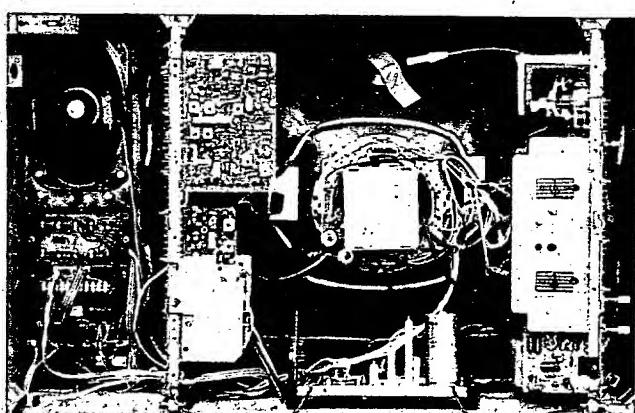
Vnitřní uspořádání televizoru (obr. 3) lze téměř bez výhrad pocházet, i když mám úříctý dojem, že použití zmíněného hlubšího zadního krytu a umístění (např. výklopného šassi) až do prostoru tohoto krytu by možná bylo z hlediska chlazení výhodnější. V přístroji jsou dvě základní desky umístěny svisle po levé a pravé straně. Levá deska obsahuje signálové prvky spolu s příslušnými moduly. Na spodní stěně je vodorovně umístěna deska napájecí části. Vlevo pod reproduktorem jsou zásuvné desky předvolby a indikace programů a deska s ovládacími prvky.

Pro lepší přístup k základním deskám i k jejich modulům lze obě svislé desky po uvolnění zajišťovacího šroubkou vysouvat. Také celý panel s ovládacími prvky lze snadno odejmout, vysunout dozadu a zajistit tak přístup ke všem součástkám, případně k další demontáži. Všechny desky jsou velmi přehledně popsány, ze strany spojů jsou označeny i funkce regulačních prvků a měřicí body, takže z hlediska oprav je u tohoto přístroje postaráno o dobrou orientaci.

Funkce přístroje

Zkouškám a kontrole byly podrobeny dva přijímače Color 110 a byly kontrolovány především zákaznickým způsobem.

Prvním nedostatkem, zjištěným na obou našich přístrojích, bylo nesprávné

Obr. 3. Vnitřní uspořádání televizoru a rozmištění desek s plošnými spoji

nastavení „neutrální šedi“ obrazovky. Jeden z obou televizorů měl kromě toho nedostatečný kontrast, zaviněný nesprávně nastaveným regulátorem P161 (amplifikačním Y). Po seřízení a nastavení pracovaly oba přístroje pokud jde o jas, kontrast a barevné podání bez vady.

Oba přístroje však měly shodnou závadu: ani u jednoho z nich nebylo možno plynule ztištít zvukový doprovod. Optimální pokojová reprodukce vyžadovala nastavit regulátor hlasitosti jen asi 2 mm od dolního konce a u jednoho z obou přístrojů to prakticky nešlo vůbec, protože jeho potenciometr měl na začátku skokový průběh. Ve schématu je na tomto místě předepsán logaritmický potenciometr, zatímco u obou televizorů byl použit potenciometr s lineárním průběhem, který ovšem nemůže zaručit vyhovující průběh regulace od nuly.

Regulace hlasitosti je kromě toho zapojena v signálové cestě, ačkoli použity integrovaný obvod A220D umožňuje výhodnější regulaci stejnosměrným napětím. Tento způsob však výrobce nepoužil, ačkoli by usetřil stíněné kabely. Bylo by zajímavé vědět, co vedlo k tomuto řešení, které je v rozporu s běžnou zahraniční praxí a opomíjí výhody A220D.

Nevyhodný je i způsob, kterým je zapojena zásuvka pro sluchátka. Připojíme-li totiž sluchátka, jsme nuceni přijmout takovou hlasitost poslechu, jakou (podle impedance a citlivosti) sluchátka právě hraje, protože signál na tomto výstupu nelze žádným prvkem na televizoru regulovat.

Podivné je, že k tomuto špičkovému televizoru, ač je opatřen dvěma oddělenými antennními vstupy pro VHF a UHF (v zahraničí se již řadu let používá pouze jediný), nedodává výrobce ani jednu soustřednou antenní zástrčku. Takové příslušenství je přitom zcela běžné i u nejlevnějšího televizoru jako je např. Satelit.

Požadavek individuálního nastavení a seřízení přístroje až u zákazníka, jak je v návodu uvedeno, je snad vůči zákazníkovi chvályhodný, jeví se však trochu jako poslední výstupní kontrola, která měla být realizována již ve výrobě.

K tomu bych rád podotkl, že jeden z obou kontrolovaných přístrojů byl od té doby vícekrát přemísťován automobilem do nejrůznějších míst, anž se jakkoli změnila jakost nastaveného obrazu, což je v plném souladu s vlastnostmi dobrých zahraničních přístrojů.

Závěr

Co říci závěrem? Především si musíme uvědomit, že televizní přijímač Color 110 představuje v současné světové produkci to nejjednodušší, co je ve třídě stolních přijímačů s obrazovkou o této úhlopříčce nabízeno a prodáváno.

Výrobce má před sebou na poli barevných televizních přijímačů ještě kus práce, přičemž nesmíme zapomenout na důležitou ekonomickou otázku. Zahraniční televizory nové koncepce mají, podle vybavení, celkovou spotřebu pouze 80 až 90 W, zatímco náš výrobek má dosud spotřebu téměř dvojnásobnou. I řešení tohoto problému povážují v dnešní době za velmi důležité a celospoločensky prospěšné.

Byl bych rád, aby vyslovené připomínky byly výrobcem přijaty v kladném smyslu,

Domnívám se, že je nezbytné důsledně upozorňovat na chyby i nedostatky, které se z jakýchkoli důvodů na výrobku objevily, abychom se s nimi již na jeho dalších obměnách nesetkali.

-Lx-

TERMINÁL MÍSTO TELEFONNÍHO SEZNAME

Ve francouzském departementu Ille-et-Vilaine (západní Francie kolem města Rennes) se zkouší elektronická nahradá telefonního seznamu. V r. 1981 obdrželo 270 000 telefonních účastníků bezplatně terminál („obrazovač“ s klávesnicí), který se připojuje k telefonu. Umožňuje získat číslo účastníků tohoto kraje prostřednictvím počítače.

Ve Francii je 18 milionů telefonních účastníků. Každý rok se spotřebuje pro tisk telefonních seznamů 30 000 t papíru. 4500 pracovníků informuje v průběhu 24 hodin účastníky z celé Francie o telefonních číslech. Bylo vypočítáno, že v r. 1985 by bylo pro uvedené účely zapotřebí již 100 000 t papíru, což odpovídá 1,5 milió-

nů stromů. Hmotnost terminálu je 4 kg; spotřeba energie 30 W. V případě, že účastník nezná adresu třeba jména „Armand“, objeví se na obrazovce úplný seznam všech Armandů od Adama až k Zachariášovi s uvedením povolání, adresy a telefonního čísla. Navíc je možno získat informace např. pod heslem „lékárna“. Dotaz předává účastník počítači tak, že jej vytíká na klávesnici. Vzápětí vyšle počítač přehled všech lékáren v místě bydliště s adresou a provozní dobou.

Jiná atraktivní služba, která má přinést poště doplňkové příjmy, je inzerce restaurací apod. s možností rezervace stolu atd. Další služba, kterou lze svou povahou již zařadit do kategorie „teletext“, je poskytování aktuálních informací (od tisko-

vých agentur apod.). Tyto služby jsou poskytovány jen předplatitelům; ti používají zvláštní kód, aby se mohli připojit k bance dat.

V případě kladných zkušeností se počítá, že v r. 1985 bude u telefonních účastníků ve Francii už 1 milion terminálů. Každý terminál představuje hodnotu asi od 560 do 690 francouzských franků (v prepočtu přibližně stejně množství devizových korun). Telefonní účastník jej obdrží zdarma.

Předpokládaná životnost terminálu je deset let při jednoprocenčním ročním vyřazení vadných přístrojů. Terminál se připojuje k telefonnímu vedení zvláštním konektorem.

Ing. E. Terner

ČTENÁŘI SE PTAJÍ

Postavil jsem si zesilovač Zetawatt 2020 podle AR A1/80. Nejprve jsem ho zkoušel s odporovou zátěží na výstupu, vše se zdálo velmi dobré. Zesilovač pracoval správně i po připojení reproduktoru. Po několikerém přepnutí vstupu se však prorazil jeden z výkonových zesilovačů, přepojil jsem reproduktor na druhý kanál a po asi třetím přepnutí vstupu se prorazil i druhý výkonový zesilovač. Napětí na zdroji naprázdno bylo (bez zátěže) 20,1 V, reproduktor 4 Ω.

Proč autor nepoužil v zapojení ochranné diody, které doporučuje výrobce? Po jejich zapojení a vyměně IO pracuje zesilovač bez problémů již delší dobu.

(J. Urbánek, Velešín)

Během doby přišlo do redakce několik podobných dopisů. Proto jsme postavili v redakci tento zesilovač znova (2 kusy) a zkoušeli vysledovat

důvody zničení výkonových IO. Měli jsme tedy k dispozici tři zesilovače – dva bez ochranných diod (které jsou zapojeny mezi výstup pro reproduktoru a kladnou i zápornou větví napájecího napětí) a jeden s ochrannými diodami. Oba dva zesilovače bez diod pracují zcela běžně již déle než půl roku, zesilovač s ochrannými diodami vyrážel bez závady pouze asi týden – sedmý den provozu po zapnutí se zničil jeden výkonový IO.

Celou věc jsme konzultovali s pracovníky výrobce IO – jejich doporučení následuje: MDA2020 je třeba napájet ze symetrického zdroje maximálně ± 18 V, vhodné je zajistit nepřekročení této úrovně Zenerovými diodami s $U_Z = 18$ až $18,5$ V, a to v obou napájecích větvích. Doporučuje se používat ochranné diody. Proti průrazu je vůbec nevhodnější používat stabilizovaný zdroj napájecího napětí.

Závislost průrazu IO na napájecím napětí můžeme z našich zkušeností potvrdit – z našich tří zesilovačů měl pouze ten, v němž se zničil IO, napájecí napětí větší než ± 19 V.

Návázavě ještě důležitou informaci – chystá se změna katalogových údajů MDA2020, která by měla postihnout to, co bylo uvedeno a navíc výrobce vůbec nedoporučuje nesymetrické napájení obvodu; kromě toho zdůrazňuje, že při symetrickém napájení se nesmí chladicí IO spojovat se zemí (středem napájecího napětí) a případně napěťové

špičky je třeba omezit vhodným způsobem (Zenerovými diodami, popř. stabilizaci napájecího napětí).

OPRAVA

Upozorňujeme, že v článku Integrovaný zkoušec tranzistorů (AR A9/81) na str. 9 je chybě uvedena deska s plošnými spoji (měla být převrácena – takto je třeba součástky pájet ze strany spojů) a jsou vzájemně přebozeny pozice odporů R1 a R2.

V článku Měřic tranzistorů v AR-A7/82 (s. 213) jsou nesprávně zobrazeny desky s plošnými spoji A (Q37) a B (Q38); mají být situovány stejně; jako sousední desky osazeny součástkami. Na desce C (Q39) jsou špatně umístěna obě písmena C – Mají být u sousedních, neoznačených vývodů.

Dále nás upozornil ing. Hušek z Mělníka, že v AR A1/1982 na str. 7 je v článku Dovezeno z Altenhofu chybě popisová funkce vstupu R a S u MH7474. Ve skutečnosti vstupy R a S ovládají výstupy nezávisle na hodinovém impulu, jak je zřejmé z obr. 30. Jde o vstupy asynchronní, které mají přednost před ostatními (synchronními). Tato přednost platí i pro MH7472, popisovaném v předešlém odstavci.

Za chyby se omlouváme a za upozornění na ně děkujeme.

Uzávěrka konkursu se blíží!
Podmínky byly otištěny v AR-A2/1982 na straně 51.

Rezonanční hledač kovových předmětů

Ing. Petr Pavlík, CSc., Ing. Jiří Šafář

Podle principu činnosti lze rozlišit dva základní typy hledačů kovových předmětu: rezonanční a kompenzační. Z hlediska mechanické konstrukce se oba typy na první pohled liší počtem cívek (rámových antén). Rezonanční hledač pracuje na principu roziaďování hledací cívky přítomnosti cizího kovového předmětu, vyžaduje tedy pouze jednu cívku. Kompenzační hledač má cívky dvě: vysílací a přijímací. Jejich vzájemná poloha a tvar zajistují nulový činitel vazby mezi oběma cívками.

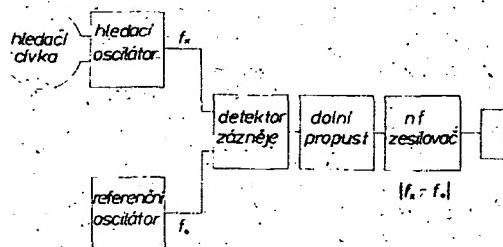
Pro amatérskou stavbu je největším problémem mechanická (a tím i elektrická) stabilita těchto poměrně rozložených cívek. Na rozdíl od pokroku a zjednodušení v realizaci elektronické části, který hledače od svých raných počátků prodělaly, jsou dnes nároky na mechanickou konstrukci mnohem větší; rostou s citlivostí použité elektroniky.

Při konstrukci popisovaného rezonančního hledače byl kladen největší důraz na nenáročnost jeho mechanického provedení při zachování citlivosti, úmerné dosažitelné stabilitě; jež je ovlivněna zejména pevností použitých konstrukčních dílů.

Rezonanční hledače

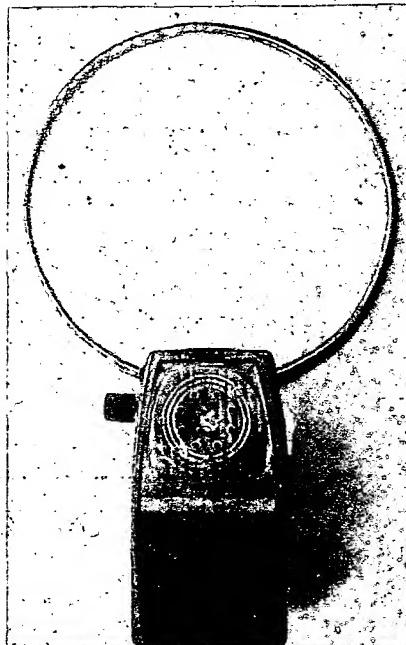
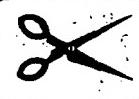
Rezonanční hledače se objevují v různých obměnách jako stavební návody již řadu let, viz např. [1] až [12]. Po stránce teoretické nemá ani jedno z uvedených zapojení vyřešeno zpracování záznamového signálu, po stránce praktické stabilitu a stínění hledací cívky, často i stabilitu oscilátoru (je-li např. použit multivibrátor [1]) Pokusime se tyto problémy rozebrat.

Blokové schéma rezonančního hledače je na obr. 1. Hledací cívka je součástí rezonančního obvodu hledacího oscilátoru o kmitočtu f_x . Signál hledacího oscilátoru se porovnává se signálem o kmitočtu f_0 z referenčního oscilátoru v detektoru záznamě. Za detektorem je zapojena dolní propust, která ze všech produktů detektoru vybere nf složky. Ty se zesílí v nf zesilovači, a přivedou do sluchátka.

Obr. 1. Blokové schéma rezonančního hledače kovových předmětů

VYBRALI JSME NA OBÁLKU

Vyjádříme-li z Thomsonova vzorce relativní rozložení hledacího kmitočtu

$$f_x = \frac{1}{2\pi\sqrt{LC}(1 + \frac{\Delta L}{L})} \approx f_0(1 - \frac{\Delta L}{2L}),$$

$$\text{tj. } \frac{\Delta f}{f_0} = \frac{1}{2} \frac{\Delta L}{L},$$

vidíme, že pro malé ΔL je relativní změna kmitočtu rovna pouze polovině relativního rozložení indukčnosti hledací cívky. To je podstatná nevýhoda rezonančního hledače. K tomu přistupuje ještě změna činitele jakosti Q hledací cívky přiblížením kovového předmětu, ta je však podle [2] při vzdálenostech předmětu menších než $1/6 \lambda$ méně výrazná než ΔL .

Je tedy zřejmé, že pro dobré rozlišení změny záznamě ze sluchátka je výhodné zvolit kmitočet co nejvyšší, neboť záznamě ($f_x - f_0$) vyhodnocuje absolutní a nikoli relativní změnu kmitočtu. Shora je použitelný kmitočet omezen jednak parazitními kapacitami, jednak vodivostí nekovových předmětů. Tak např. [2] uvádí, že u suché půdy se zvětšuje absorpcie s odmocninou kmitočtu a udává při 10 kHz $0,3 \text{ dB/m}$, při 1 MHz 3 až 4 dB/m , při 300 MHz až 40 dB/m . Jako optimální uvádí rozsah 50 kHz až 2 MHz . V praxi však bylo ověřeno, že mnohem více snižuje horní hranici kmitočtu dosažitelná mechanická stabilita hledací cívky (a celého zařízení).

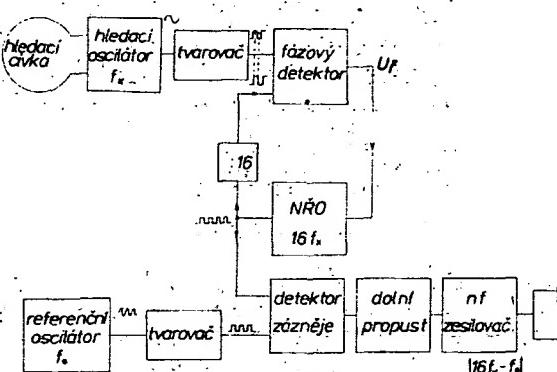
U rezonančního hledače lze snížit hledací kmitočet bez zmenšení citlivosti použitím fázového závěsu (obr. 2). Použije se pomocný oscilátor NFO, řízený napětím (pracující na kmitočtu např. 16krát vyšším, než je hledací kmitočet) a pomocí

děličky šestnácti a fázového detektoru se zasynchronizuje na signál hledacího oscilátoru. Do záznamového detektoru se pak vedou signál pomocného oscilátoru a signál referenčního oscilátoru.

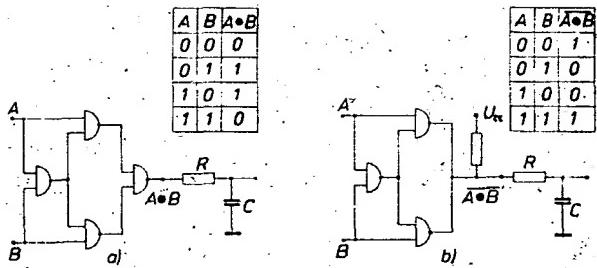
Dolní mez hledacího kmitočtu je dána činitelem jakosti vzduchové cívky na nízkých kmitočtech. Chceme-li snížit kmitočet k -krát, potom se při požadavku zachování stejného Q zvětší k -krát i hmotnost měděného vinutí. Z ekonomických důvodů (cena mědi) je dolní mez použitelného hledacího kmitočtu rádu desítek kilohertzů.

Detektor záznamě

Ve všech dostupných návodech na rezonanční hledač je detektor záznamě realizován jednoduchou součástkou s nelineární charakteristikou, např. diodou. Je to proto, že princip rezonančního hledače pochází z dob, kdy cena aktivních prvků hrála dominantní úlohu; nové návody bývají často jen polovodičovou verzí.

Obr. 2. Snižení hledacího kmitočtu pomocí fázového závěsu

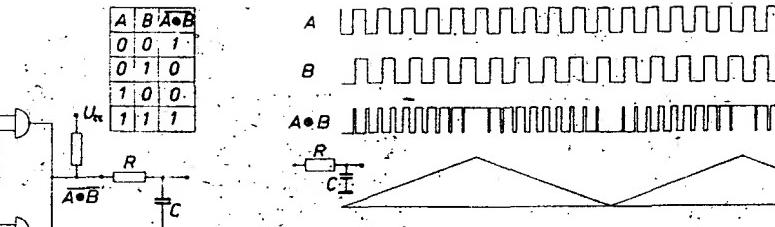
Obr. 3. Detektor zázárněje realizovaný logickou funkcí XOR:
a) realizace hradly NAND, b) realizace hradly NAND s otevřeným kolektorem („wired-OR“)

Základní nevýhodou jednoduchého detektora je nemožnost použít vhodnou dolní propust; při provozu se mění kmitočet slyšitelného zázárněje v rozsahu několika dekád, takže mezní kmitočet dolní propusti (integračního člena) je nutno volit nad nejvyšším slyšitelným kmitočtem. Tím ovšem nelze odfiltrovat nezádoucí produkty detektoru a signál je velmi nečistý (chraptivý a zašuměný), slabý a je třeba jej v nf zesilovači značně zosílit.

Výhodnější je použít detektor, pracující na principu koincidence, potlačující některé harmonické. V popisovaném zapojení je použit detektor s hradly TTL z důvodu vhodného napájecího napětí. Lze však použít i MAA661 (obsahuje i tvarovač) nebo jiný podobný obvod. Na obr. 4 je znázorněn vznik zázárněje při použití logického obvodu nonekvivalence (exclusive OR, dále XOR) podle obr. 3. Signály z obou oscilátorů, tvarované na pravoúhlé impulsy o úrovni TTL, přivádíme na vstupy detektoru, signál z výstupu je filtrován dolní propustí. Při použití jednoduchého integračního člena, jako dolní propusti dostaváme pilovité kmity, při dokonalejší filtrace se výsledný signál blíží sinusovému.

Stabilita oscilátorů

Stabilita oscilátorů je v rezonančním hledaci kritická. Máme-li možnost jeden z oscilátorů těsně před použitím dočistit, nemusíme se zabývat dlouhodobou stabilitou, ale snažíme se alespoň vyloučit vlivy zhoršující stabilitu krátkodobou. Hledací napájíme z „tvrdého“ zdroje. Oba oscilátory konstruujeme pokud možno stejně, aby se teplotní změny navzájem kompenzovaly. Nejhodnější cívka normálového oscilátoru je vzduchová s malým měděným jádrem. V popisované konstrukci byl

Obr. 4. Princip funkce detektora zázárněje realizovaného logickou funkcí XOR: A... signál hledacího oscilátoru, B... signál referenčního oscilátoru, A•B... signál na výstupu detektoru zázárněje. Poslední signál je pilovité napětí, získané jednoduchým integračním článkem ve funkci dolní propusti

však z důvodů rozměrů a stínění použit ferit H6 s velkou vzduchovou mezzerou a jemným doladovacím jádrem (karbonyl, permaminvar). Je vhodné volit tranzistory stejných elektrických vlastností s vysokým mezním kmitočtem (byly použity spinaci tranzistory KSY62B, které mají lepší teplotní vlastnosti než např. KF525; využívá však prakticky každý křemíkový transistor).

Hledací cívku je vhodné stínit, jinak reaguje i na dotek rukou. K tomu byla použita mosazná trubka, kterou se vinutí hledací cívky provléká. Aby nevznikl závit nakrátko, musí být trubka v jednom místě přerušena (obr. 5). Uzemníme-li jeden konec trubky (obr. 5a), reaguje druhý (i když o mnoho méně, než s neuzemněnou cívkou) na přiblížení vodivého předmětu. Lepí se přerušit trubku kouskem izolantu a uzemnit oba konce (obr. 5b). Pak je nejcitlivější bod v místě spojky, citlivost na dotyk rukou je dvakrát menší než v předchozím případě. Vinutí je nutno v trubce dokonale mechanicky zajistit.

Popis zapojení

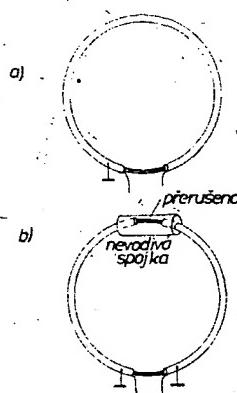
Hledací cívka L1 (obr. 6) s kondenzátorem C1 a kapacitním děličem C2, C3 tvoří rezonanční obvod Colpittsova oscilátoru s tranzistorem T1. Emitterovým odporem R1 (470 Ω) je omezen výkon oscilátoru (kompromis mezi impedančními poměry, spotřebou a vyzářováním oscilátoru). Přes děliče R5, R6 je oscilátor připojen na tvarovač, tvořený Schmittovým obvodem, složeným ze spinacího tranzistoru T2 a dvou invertorů. Tvarovač přemění sinusové napětí z oscilátoru ($U_{m1} = 5\text{ V}$) na pravoúhlé impulsy v úrovni TTL. Zvětšením odporu R5 nebo R6 lze nastavit střídu impulsů 1 : 1 (zapojení však na neni příliš citlivé).

Shodné obvody jsou použity u normálového oscilátoru (T11) a jeho tvarovače (T12 a 1/2 IO1). Oba oscilátory jsou napájeny přes samostatné členy RC, aby se omezilo vzájemné strhávání. Měřicí a normálový signál jsou vedeny na kmitočtový komparátor, realizovaný logickou funkcí XOR a tvořený IO2 (MH7400). Na jeho výstup je připojen integrační člen R9, C6, dávající pilovité napětí o kmitočtu, rovném rozdílu kmitočtů obou oscilátorů. Toto napětí ovládá spinaci tranzistor T3; v obvodu jeho kolektoru je zapojeno sluchátko.

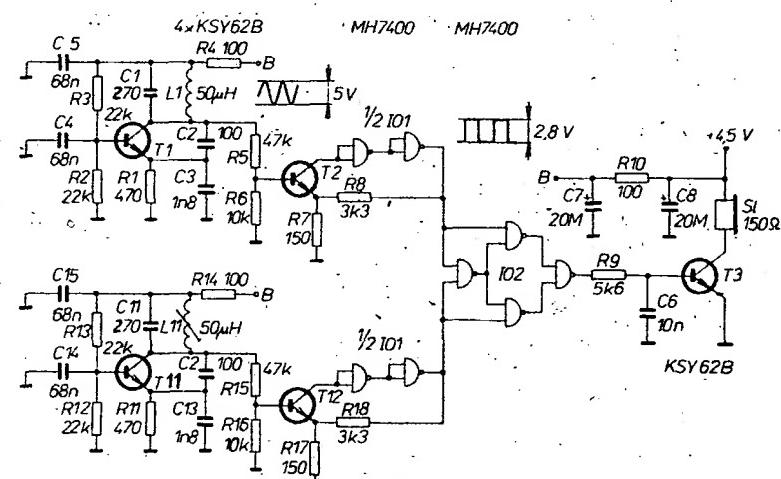
Konstrukční provedení

Hledací je vestavěn v pouzdru na kapesní svítidlo s plochou baterií za 13 Kč. Vhodné je pouzdro kovové, nikoli z plastické hmoty (elektrické stínění). Z plastikového nosiče žárovky se odřízně část, patřící k vypínači, a připevní se k pouzdro do původní polohy. Pro tento vypínač je výřez v desce s plošnými spoji (obr. 7), která je dvěma šrouby připevněna k pouzdro. Dále je třeba odříznout z plastikové objímky pro žárovku kontakt pro záporný pól baterie a připájet jej na plošný spoj (ze strany spojů) v místě dotyku kontaktního plíšku baterie. Tím je zajištěno napájení. Pouzdro se propojí obě poloviny pouzdra v místě pantu (připájením krátkého kousku ohebného vodiče).

Hledací cívka je elektricky stíněna mosaznou trubkou o $\varnothing 5\text{ mm}$, o světlosti 4 mm a délce 480 mm. Trubku ohneme do tvaru kruhu o průměru 150 mm (např. okolo hrnce; je vhodné ji předem naplnit jemným pískem). Hranu zapilujeme. Protopáhneme deset závitů v lanka 20 × 0,05 strunou, na kterou konec lanka připájíme.

Obr. 5. Stínění hledací cívky:
a) uzemnění na jednom konci,
b) symetrické provedení

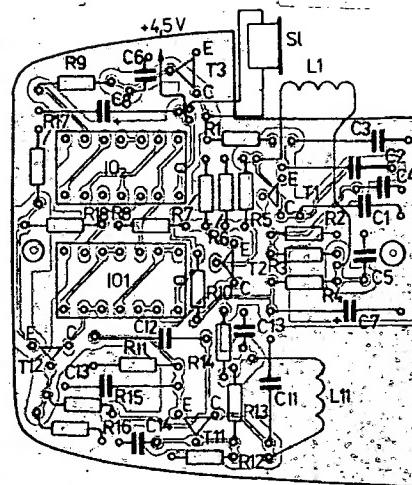
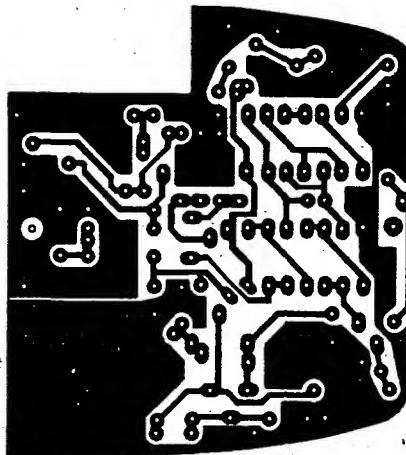
Obr. 6. Schéma zapojení rezonančního hledače kovových předmětů

Cívku spojme pevně s pouzdem (např. přilamováním), aby nevznikl závit na krátko, tj. aby se oba konce trubky (mezi nimiž je mezera asi 3 mm, kterou využeme přívody) nedotýkaly pouzdra. Trubku spoehlivě uzemníme pájením. Konstrukci přibližují snímky na obr. 8.

Oživení a nastavení

Nejprve přezkoušme činnost integrátoru a koncového tranzistoru. Odpojme L1, L11. Je-li výstup posledního hradla IO2 (spojený s odporem R9) uzemněn, musí být na kolektoru T3 4,5 V, připojíme-li výstup posledního hradla IO2 na napájecí napětí, bude na kolektoru T3 velmi malé napětí (do 0,2 V). Přezkoušme činnost obvodu XOR (IO2); připojíme-li oba vstupy na +4,5 V nebo na „zem“, bude na výstupu IO2 logická nula; zapojíme-li jeden výstup na zem a druhý na +4,5 V, je na výstupu IO2 logická jednička. Podobně přezkoušme stejnospříru funkci tvarovače uzemněnou bází T1, T11, T1 i T11. Tim je zkонтrolována činnost logických obvodů.

Oscilátory je nejlepší nastavovat s použitím osciloskopu a čítače (induktivnost L1 a L11 je vhodné předem změřit). Změnou počtu L11 a jemným doladěním nastavíme oba oscilátory na stejný kmitočet. Kmitočet zjištujeme čítačem nebo osciloskopem (pomocí Lissajousových obrazců). Zvětšením R5 (R6) a R15 (R16) můžeme jemně nastavit střídu impulsů na výstupu IO1 na poměr 1 : 1. Mají-li oba oscilátory velmi blízký kmitočet, ozývá se ve sluchátku tón o rozdílném kmitočtu. Při stejných kmitočtech se oba oscilátory vzájemně strhnou a ze sluchátku nebude slyšet zvuk (obvod XOR bude indikovat shodnost kmitočtů obou signálů). Bez čítače se může stát, že zázněj vůbec nenajdeme, nebo že najdeme zázněj ně-

Obr. 7. Deska s plošnými spoji Q48 a rozmištění součástek (C₁ a C₂ jsou na rozdíl od schématu uzemněny bez vlivu na funkci)

Seznam součástek

Odpory (TR 112a)

R1, R11	470 Ω
R2, R12	22 kΩ
R3, R13	22 kΩ
R4, R14	100 Ω
R5, R15	47 kΩ
R6, R16	10 kΩ
R7, R17	150 Ω
R8, R18	3,3 kΩ
R9	5,6 kΩ
R10	100 Ω

Kondenzátory

C1, C11	270 pF, styroflex
C2, C12	100 pF, styroflex
C3, C13	1800 pF, styroflex
C4, C14	68 nF, TK 782
C5, C15	68 nF, TK 782
C6	10 nF, TK 783
C7, C8	20 μF/6 V, TE 981

Cívky

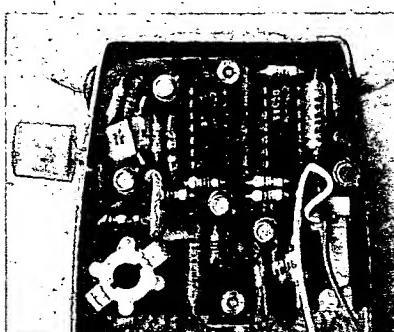
L1	viz popis v textu
L11	50 μH: 35 z vln lanka 20 × 0,05 na jádru J18/14 A.
H6, A _L	40, jemně doladovací jádro

Polovodičové součástky

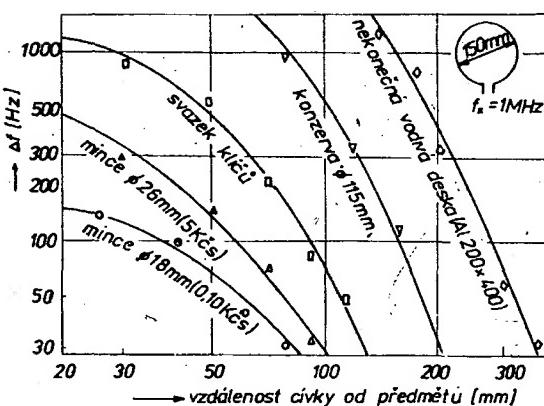
IO1, IO2	MH7400
T1 až T3, T11, T12	KSY 62B
(lze použít i např. KC148)	

Ostatní

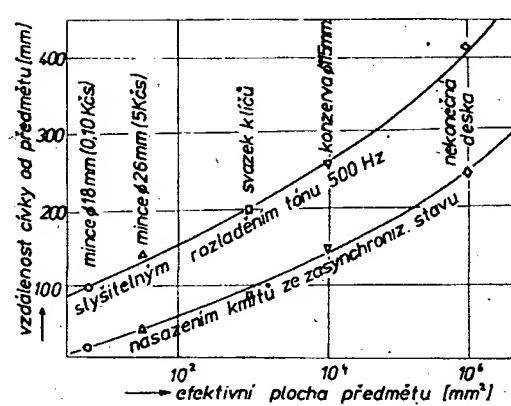
sluchátko 50 až 150 Ω
pouzdro svítilny na plochou baterii
trubka mosazná 480 mm, Ø 5 mm, tl. 0,5 mm
vln lanka 20 × 0,05; 1,5 m

Obr. 8. Upevnění stínící trubky (a) a desky s plošnými spoji (b)

Obr. 9. Rozložení hledacího oscilátoru v závislosti na velikosti a vzdálenosti předmětu

Obr. 10. Praktická citlivost pro běžné předměty (subjektivní zkouška)

Napájecí zdroje s impulsní regulací napětí

Doc. ing. J. Vackář, CSc.

Napájecí zdroje pro elektronická zařízení se v posledních desetiletích vyvíjely a měnily poměrně pomalu. Jejich standardní zapojení, začínající na straně sítě obecným transformátorem a usměrňovačem, bylo pro náročnější spotřebiče doplněno stabilizačním nebo regulačním členem, obsahujícím zpravidla sériový výkonový tranzistor a zpětnovazební obvod s referenčním napětím, odvozeným z vhodné Zenerovy diody.

Toto uspořádání začíná nyní ustupovat a je nahrazováno novými typy tzv. zdrojů s impulsní regulací napětí, které jsou sice funkčně složitější, ale mají menší rozměry a hmotnost, větší účinnost a menší ztrátový výkon.

Podívmejme se proto nejprve na základní schéma takového typického zdroje, abychom si uvědomili rozdíly proti dosavadní praxi. Na obr. 1 vidíme, že napájecí síťové napětí prochází nejprve odrušovacím filtrem F a je usměrněno můstkovým usměrňovačem U s nabíjecím kondenzátorem C. Usměrněné napětí pak napájí střídač, složený ze dvou spinacích prvků S1 a S2 a dvou diod D1 a D2; spinací prvky jsou buzeny ze zdroje impulsů IR a otevírají se v rytmu spinacího kmitočtu, např. 20 až 40 kHz. Velikost propuštěné energie a tím i velikost usměrněného napětí ze sekundárního vinutí transformátoru Tr se ovládá změnou šířky budicích impulsů, dodávaných ze zdroje IR do bodů A a B. Tato šířka závisí nepřímo úměrně na usměrněném napěti, popř. na jeho odchylce od referenčního. Tak se výstupní napětí stabilizuje.

Základní zapojení nám již ukazuje dvě hlavní výhody tohoto typu zdrojů: jednak odpadá těžký síťový transformátor; namísto něj máme transformátor Tr pracující na kmitočtu 20 až 40 kHz, který je pro stejný výkon až dvacetkrát lehčí než transformátor pro 50 Hz; kromě toho se v podstatě zmenšuje ztrátový výkon při regulaci napětí, poněvadž spinací prvky střídají pouze stav plně otevřený a stav plně uzavřený.

Výkon, který se během činné doby impulsu akumuluje v magnetickém poli transformátoru Tr, se v přestávkách mezi impulsy rekuperuje (navrací) diodami zpět do nabíjecího kondenzátoru C. Tento rekuperativní princip bezzátrátové regulace byl popsán autorem tohoto článku již v r. 1959 (Slaboproudý obzor) a v knize Vysílače I v r. 1960; a je také základem činnosti tzv. zesilovačů třídy D. Tenkrát ovšem chyběly aktivní prvky, které by

umožnily ekonomicky využít tohoto principu – a ani dnes ještě nejsou tyto prvky u nás snadno dostupné.

Praktické zapojení, využívající tohoto principu, jsou ovšem ještě o něco složitější; jednak obsahují zpravidla ještě různé nadproudové a přepěťové ochrany, jednak existuje mnoho různých variant řešení zdroje impulsů IR, který často obsahuje i optoelektronické vazební prvky (optotransistor) ke galvanickému oddělení vstupní a výstupní strany tohoto zdroje. Napájecí zdroje tohoto druhu byly u nás využívány v několika provedeních a užívají se nejvíce ve výpočetní a automatizační technice. Zdroje, využívané ve Výzkumném ústavu matematických strojů s výkonom až 250 W po počítač EC 1025 bude vyrábět ZPA Děčín. Tyto zdroje dosahují poměrných výkonů až 80 W/dm³ a 150 W/kg.

Z hlediska amatéra je tento princip transformace a stabilizace napětí atraktivní hlavně pro mobilní zařízení, kde umožní značnou úsporu objemu, hmotnosti i ztrátového výkonu. V tomto článku uvedeme alespoň přehled hlavních problémů, které musí navrhovatel při vývoji zdroje řešit:

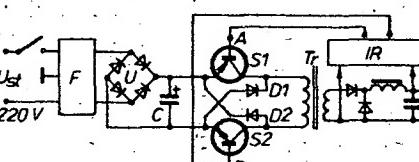
a. **Výběr vhodného typu spinacích tranzistorů.** Požaduje se dostatečná rezerva kolektorového proudu, malé satu-

rační napětí v sepnutém stavu, velké přípustné kolektorové napětí ve stavu rozpojeném (u zdrojů napájených ze sítě 250 až 500 V) a krátké spínací a rozepínací časy (méně než jedna mikrosekunda). Cílem krátké jsou tyto časy, tím výši může být spínací kmitočet a tím lehčí a menší bude transformátor. Z našich tranzistorů výhoví pro síťové napájení 2x KU608 v sérii, perspektivním řešením je již dlouho z Rožnova slibovaný ekvivalent BUY70B s mezním napětím 800 V, nebo SU161 z NDR. U měničů napájených z automobilové baterie je ovšem situace daleko příznivější; pro tento případ výhoví každý rychlý spínací tranzistor s dostatečnou prudovou zatížitelností.

b. **Výběr vhodného typu rekuperačních diod D,** u nichž jsou obdobné požadavky na proud, závěrné napětí i spínací časy. Ideální jsou výkonové Schottkyho diody, které se vyrábějí i v NDR; z našich typů jsou použitelné KY193 až 195.

c. **Výběr vhodného jádra transformátoru a jeho magnetické indukce (systému)** při současné volbě pracovního kmitočtu. S našimi spínacími součástkami dává maximální účinnost kmitočet kolem 20 kHz, výšší kmitočty do 40 kHz dávají sice horší účinnost, ale větší úsporu váhy a objemu.

Při volbě magnetické indukce jádra a jeho materiálu musíme respektovat skutečnost, že ztráty v jádru jsou jednak hysterézní (jsou přibližně úměrné kmitočtu a 1,66 mocnině magnetické indukce) a jednak vřířivé (jsou úměrné druhé mocnině indukce i kmitočtu). Jestliže si pro určitý tvar jádra určíme maximální ztrátový výkon, který se dá jeho povrchem odvést do okolí, pak můžeme sledovat na obr. 2, jak se bude měnit maximální použitelná indukce v závislosti na kmitočtu, při níž nepřekročíme určený ztrátový výkon jádra. Křivka 1, platná přibližně pro běžný transformátorový plech 0,35 mm, ukazuje, že běžně užívanou hodnotu indukce jeden tesla (po staru deset kilogaussů) můžeme použít až do kmitočtu f₁ (asi 140 Hz), při němž dosáhneme mezního ohřátí jádra. Při dalším zvyšování kmitočtu, kdy převládají ztráty hysterézní, musíme zmenšovat indukci nepřímo úměrně k 0,66 mocnině kmitočtu; aby ztrátový výkon jádra zůstal stálý. U kmitočtu f₂ = 500 Hz začínají převládat ztráty vřířivé, takže při dalším zvyšování kmitočtu musíme zmenšovat indukci tak, aby součin Bf zůstával stálý. U kmitočtu f₃ se pak začíná uplatňovat magnetický povrchový jev (skin efekt), který nám dále zvětšuje ztráty a zmenšuje použitelné systémy jádra.

Obr. 1. Základní schéma zdroje s impulsní regulací napětí

Použití

Hledač můžeme používat ve dvou způsobech provozu:

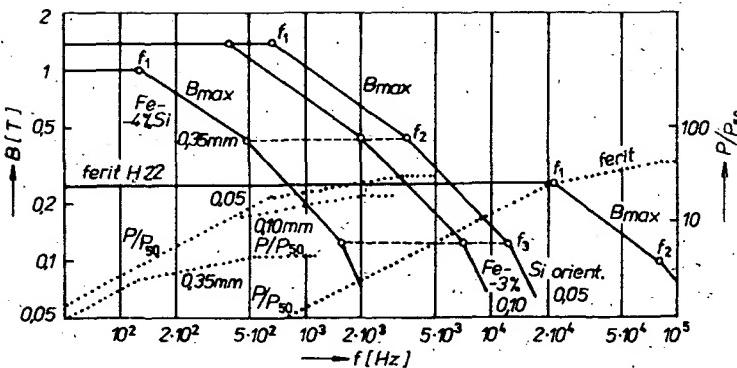
- Synchronizovaný stav (oscílátory se strhují). Sluchátko je „tiché“, při přiblížení kovového předmětu se ozve hluboký tón, který se s přiblížováním předmětu zvyšuje.
- ZáZNÍ. Nastavíme nejnižší tón, který je ještě dostatečně stabilní. Při přiblížení kovového předmětu se změní výška tónu. Tento režim je citlivější, stálé bručení je však únavné. Můžeme též experimentovat se změnou barev tónu (podíl vyšších harmonických) připojením kapacity na výstup obvodu XOR (např. 47 nF), tón se pak zdá ostřejší.

Citlivost hledače ukazuje obr. 9, kde je udáno absolutní rozlišení hledacího os-

cilátoru v závislosti na velikosti a vzdálenosti předmětu. Výsledky praktické zkoušky subjektivní rozpoznatelnosti běžných předmětů jsou v grafu na obr. 10.

Literatura

- Jednoduchý hledač kovových předmětů. AR 8/1962, s. 226. (podle Radioschau 9/61).
- Pribil, J.: Elektronický hledač kovových předmětů. RK 2/1967, s. 37.
- Detektor kovových předmětů. AR 8/1969, s. 289.
- Tranzistorový hledač kovových předmětů. AR 10/1969, s. 390.
- Svobodný, Z.: Hledač kovových předmětů. RK 3/1971, s. 35. (Podle Le Haut – Parleur 1191/1968).
- Hájek, J.: Hledač kovových předmětů. ST 6/1972, s. 238.
- Hledač kovových předmětů. AR A3/1976, s. 107 (podle Elektor 45).
- Hledače kovových předmětů s číslicovými integrovanými obvody. ST 11/1978, s. 413.
- Kyrš, Hledač kovových předmětů. AR A1/1981, s. 19 (podle Elektronik 4/77).
- Nečásek, S.: 100 zajímavých obvodů z elektrotechniky. Práce: Praha 1964.
- Nečásek, S.: Výběr zajímavých zapojení. Práce: Praha 1970, s. 232, 242, 246.
- Sraít, P.: Detektor kovových „pokladů“. ABC 6/1969, s. 14.

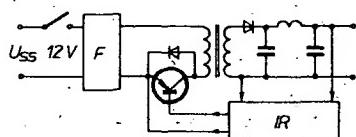

Obr. 2.

Analogické křivky orientačního charakteru máme na obr. 2 též pro orientované plechy válcované za studena o tloušťkách 0,1 a 0,05 mm a pro feritové jádro z materiálu H 22 (Pramet Šumperk), které ovšem připoští maximální indukci pouze asi 0,3 T.

Nás zajímá především výkon, který může transformátor přenést. Tento výkon, určený v principu součinem napětí krát proud, můžeme u transformátoru vyjádřit součinem napětí jednoho závitu krát proud všech závitů celého okénka. Poněvadž však tento proud závisí pouze na ploše okénka a na proudovém zatížení vodičů, je nezávislý na pracovním kmitočtu; výkon transformátoru se tedy zvětší s kmitočtem tak, jak se zvětšuje napětí na jednom závitu, tedy se součinem Bf . Závislost tohoto součinu ukazují tečkované křivky (ve srovnání s hodnotou pro 50 Hz, branou za jednotku), vycházející z levé dolní části obrázku. Je zřejmé, že ploché maximum každé křivky leží mezi kmitočty f_1, f_2, f_3 pro každý materiál, a že tedy pro plech 0,35 mm můžeme dosáhnout zhruba pětinásobného zvětšení přenášeného výkonu při kmitočtech 0,5 až 1 kHz; tenké orientované plechy 0,1 mm umožňují zhruba dvacetinásobně zvětšit přenášený výkon při kmitočtech 2 až 5 kHz. Při kmitočtech nad 20 kHz jsou již nejvhodnější jádra feritová, u nichž však musíme respektovat skutečnost, že mají velmi malou pevnost v tahu, a proto snadno praskají vnitřním tepelným prutím při přehřátí. Tato skutečnost je omezujícím faktorem při stanovení jejich ztrátového výkonu. Mohou však přenášet výkony až padesátinásobné ve srovnání se stejně velkým jádrem železným při 50 Hz.

d. Výběr vhodného zapojení střídače; existuje mnoho variant. Vedle zapojení souměrných je možné použít i střídače jednočinných, zejména v případech, kdy nepotrebujeme galvanické oddělení vstupní a výstupní strany. O střídačích a o metodách jejich návrhu existuje rozsáhlá literatura. Na obr. 3 uvádíme jednoduché schéma jednočinného střídače.

Obr. 3. Základní schéma zapojení jednoduchého jednočinného střídače

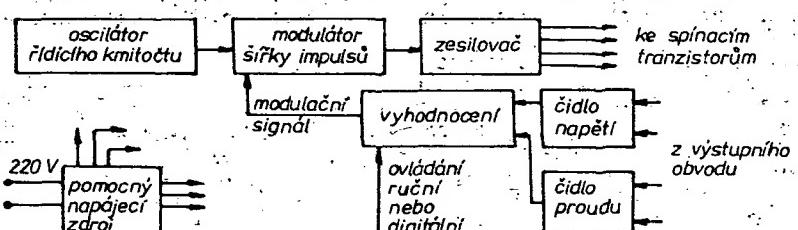
větším úbytku napěti v zapnutém stavu. Objevují se též nové topologické formy tranzistorů MOS, např. HEXFET (International Rectifier) s plástovou šestiúhelníkovou strukturou, nebo kaskodové kombinace bipolárních tranzistorů (Switch-mode-Motorola) nebo kombinace bipolárního a MOS tranzistoru na jednom čipu (SiPMOS-Siemens). Velmi rychlé tranzistory MOS provedené technologií D-MOS nebo V-MOS (vertikální rýhová struktura) umožňují použít spínací kmitočty až 1 MHz, zejména pro nf zesilovače třídy D s velkou účinností (Hitachi, SONY). Objevují se též speciální integrované obvody, plníc funkci generátoru šířkově modulovaných budicích impulsů, které podstatně zjednoduší návrh řídících obvodů jednotky IR.

Tento pohled na vývoj v zahraničí je nutno doplnit konstatováním, že i když již existuje řada specializovaných firem, vyrábějících impulsové řízené zdroje (Counstant, Hewlett-Packard, Powertex aj.), výkony těchto zdrojů zatím nepřesahují 600 W a většina pracuje dosud s bipolárními tranzistory podobných typů, jaké jsou nebo budou brzy i u nás dostupné. Není proto třeba propadat depresím; zdroje vyvinuté v našem průmyslu nejsou daleko za světovou špičkou a v blízké době bude tato oblast přístupná i amatérům.

Literatura

Vackář: Vysílače I. SNTL: Praha 1960.
Stach: Výkonové tranzistory v nf obvodech. SNTL: Praha 1979.
Parkan, Paták: Inovovaná řada zdrojů el. napájení s impulsní regulací. Aktuality výpočetní techniky ZAVT-VUMS č. 40-1982.

Nicholson: Switching bench PSU. Electronics Industry, Sept. 1981.
Nicholson: Discrete semiconductor trends. Electronics Industry, August 1981.
Pelly: Applying power MOS-FETs. Electronics Industry, Nov. 1981.

Obr. 4. Blokové schéma řídící jednotky s generátorem impulsů

Tab. 1. Vlastnosti různých druhů polovodičových spínacích součástek

Spínací prvek	Ztráty	Zapínání	Vypínání	Kmitočet	Přetížitelnost	Pracovní napětí
Asymetrický tyristor	malé	dobré	špatné	nízký	velmi dobrá	velmi vysoké
Vypínatelný tyristor	střední	střední	dobré	střední	dobrá	vysoké
Bipolární tranzistor	malé	střední	velmi dobré	velmi vysoký	střední	vysoké
MOS tranzistor	střední	velmi dobré	velmi dobré	velmi vysoký	střední	střední
Darlington	střední	střední	velmi dobré	velmi vysoký	střední	vysoké
Rychlý tyristor	malé	dobré	špatné	velmi nízký	velmi dobrá	velmi vysoké

mikroelektronika

Rídí ing. Alek Myslík, OK1AMY

Tato značka kapesních kalkulaček je v ČSSR nejvíce rozšířená po kalkulačkách Texas Instruments a Hewlett Packard.

Ve výrobním programu japonské firmy CASIO jsou v současné době tři typy kapesních programovatelných kalkulaček, fx 201 P, fx 202P a PRO fx-1. Všechny tři typy jsou osazeny stejnou aritmetickou jednotkou, která tak určuje jejich základní vlastnosti. Kalkulačky v běžném ručním výpočetním modu pracují s algebraickým operačním systémem (tedy podobně

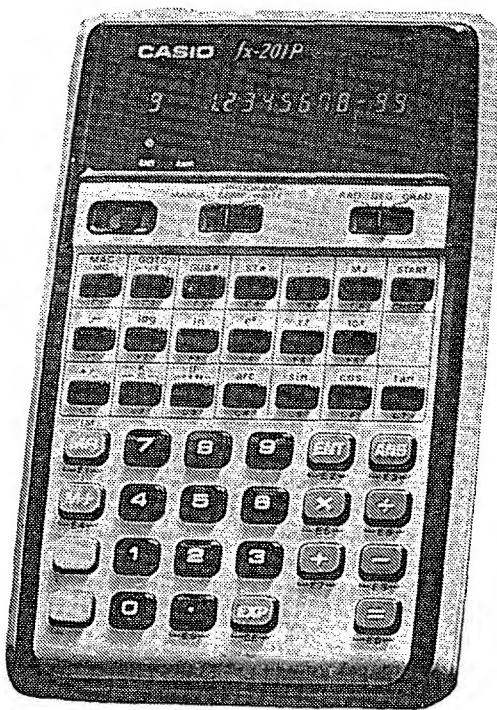
jinak dojde k sečtení nově vloženého čísla s původním. Použití této paměti je u programovatelných kalkulaček ostatních výrobčů zcela ojedinělé [2].

Přístroje CASIO jsou zajímavé i svým elektroluminiscenčním zeleně svítícím displejem. Displej má čtrnáct míst. Programovatelné kalkulačky CASIO pracují buď s desetimístnou mantisou nebo s mantisou osmimístnou a dvoumístným exponentem. Kalkulačky počítají s čísly od 10^{-99} do 10^{99} . Při překročení tohoto rozsahu při výpočtu nám tuto skutečnost

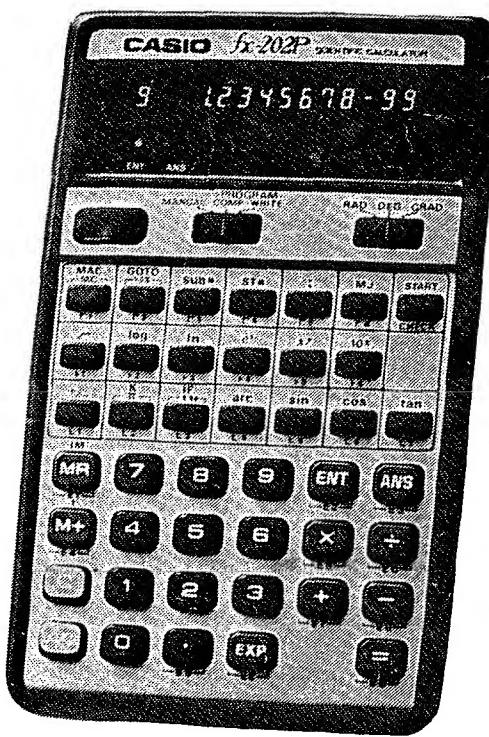
minutách a vteřinách na desetinná vyjádření, goniometrické funkce sin, cos a tg, arcsin, arccos, arctg. Pozoruhodnost tohoto kalkulaček je to, že na displeji zcela vlevo ukazuje číslo paměti, do které se údaj ukládá, nebo ze které se naopak vybírá. Ukládání nebo vybírání navíc indikuje diody vlevo pod displejem. Tato zvláštnost je v běžném provozu velmi užitečná, neboť nám dovoluje kontrolovat, zda jsme zvolili správné číslo paměti. Výsledek svítící na displeji tedy dovedeme vždy správně identifikovat. Tyto přístroje

PROGRAMOVATELNÉ KALKULÁTORY

CASIO

Obr. 1. Kalkulačka Casio fx-201P

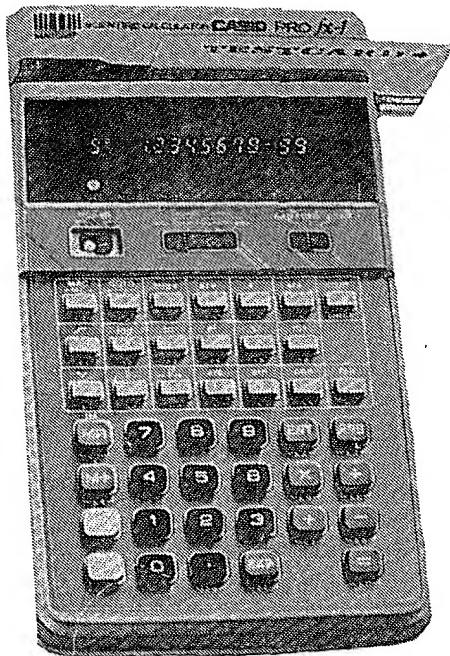
Obr. 2. Kalkulačka Casio fx-202P

jako známé kalkulačky Texas Instruments). Kalkulačky CASIO však mají několik zvláštností. V prvé řadě jsou to paměti. Jejich dohromady jedenáct a deset z nich se adresuje podobným způsobem jako u TI 57 [1]. K tomuto účelu slouží tlačítka ENT a ANS, která jsou obdobou tlačítek STO a RCL u kalkulaček TI a umožňují nám tedy zaznamenávat nebo číst údaje z adresovatelných pamětí. Jedná se o tzv. saldovací paměti. To znamená, že je vždy nutno před vložením čísla vymazat obsah této paměti,

kalkulaček označeným E vlevo na displeji. Kalkulačky mají 43 tlačítek, která na rozdíl od většiny výrobčů, nejsou většinou zdvojená. Proto tyto typy kalkulaček umožňují přímo počítat pouze 15 standardních funkcí. Je však možné použít tlačítka ENT a ANS, která jsou obdobou tlačítek STO a RCL u kalkulaček TI a umožňují nám tedy zaznamenávat nebo číst údaje z adresovatelných pamětí. Jedná se o tzv. saldovací paměti. To znamená, že je vždy nutno před vložením čísla vymazat obsah této paměti,

nemají tlačítka závorek. Mají však možnost počítat s konstantou, což nám v některých případech může chybějící závorky nahradit. V ostatních případech musíme k uložení mezičísel použít některou z paměti.

Pod displejem je zleva vypínač kalkulaček, přepínač pro manuální výpočty, pro zápis programu a pro počítání podle vloženého programu. Nejdokonalejší typ z této série kapesních kalkulaček, CASIO

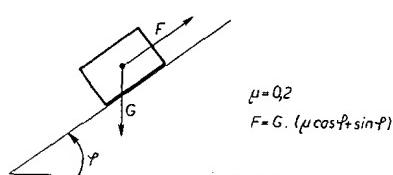

Obr. 3. Kalkulačka Casio PRO fx-1

PRO fx-1, má ještě navíc polohu pro zápis programu na magnetický štítek a na čtení programu ze štítku. Zcela vpravo je přepínač, který umožňuje provádět goniometrické výpočty ve stupních, radiánech nebo v gradech.

Největší překvapení na nás čeká při programování těchto kalkulaček. Všechny tři typy mají k dispozici 127 programových kroků, u typu PRO fx-1 lze navíc všechny instrukce přepsat na magnetický štítek. I když není možné sduřovat několik instrukcí do jednoho programového kroku, zdá se mi, vzhledem ke zvláštnímu způsobu programování, jejich počet dosažující i pro náročnější výpočty. Způsob programování se nám po zkoušostech s kalkulačkami TI nebo HP zdá poněkud nezvyklý a v mnoha směrech připomíná programování velkých počítačů. Postup při programování si nejlépe vysvětlíme na jednoduchých příkladech:

1. Je dáná nakloněná rovina s břemenem hmotnosti G a sklonem φ . Koefficient smykového tření μ je konstantní 0,2. Mám vypočítat sílu F , kterou je třeba táhnout břemeno vzhůru (obr. 4).

Obr. 4. Ilustrace k příkladu výpočtu

Vzorec pro výpočet síly je

$$F = G(\mu \cos \varphi + \sin \varphi)$$

Program pro tento výpočet zapíšeme ve tvaru $3 = K 0.2 \times 2\cos + 2\sin \times 1$: Tento zápis znamená: konstantu 0,2 vynásob kosinem čísla z paměti 2, k výsledku přičti sinus čísla z paměti 2 a celé vynásob

číslém z paměti 1. Celkový výsledek se potom uloží do paměti 3.

Jak je z tohoto zápisu patrné je možné používat matematických operací a standardních funkcí pouze mezi paměťovými buňkami, podobně jako u velkých počítačů. Toto omezení má však i své výhody, jak si ukážeme dále. Program, který jsme si zapsali, převedeme do kalkulačky, přenutého do programovacího modu následujícím způsobem:

[ENT]	[1]	[.]	[2]	[.]	[3]	[=]	
[=]	[K]	[0]	[.]	[2]	[x]	[2]	[cos]
[+]	[2]	[sin]	[x]	[1]	[.]	[ANS]	
[3]	[.]						

(tlačítko : je oddělovací znak).
 K výpočtu používáme tři paměti: v paměti 1 je hmotnost tělesa, v paměti 2 je úhel naklonění roviny a v paměti 3 se uloží výsledná síla F . Výpočet zahájíme tlačítkem [Start]. Na displeji se objeví ENT 1 (obr. 5). To znamená, že kalkulačka žádá vložení čísla do paměti 1 (z našeho programu víme, že je to hmotnost tělesa G). Vložíme tedy příslušné číslo a zmáčkneme tlačítko [ENT]. Kalkulačka si nyní řekne o vložení úhlu (obr. 6). Po jeho vložení přístroj indikuje výsledek (obr. 7). V případě, že jsme nuceni přerušit vkládání čísel a pokračovat až po určité době, nemusíme si pamatoval, které číslo bylo naposledy vloženo. Kalkulačka sám indikuje, co je třeba udělat k dokončení výpočtu nebo jak je s výpočtem daleko.

Obr. 5. Stav displeje při výpočtu - vstup prvního údaje

Obr. 6. Stav displeje při výpočtu - vstup druhého údaje

Obr. 7. Stav displeje při výpočtu - výsledek

Kalkulačky CASIO fx 201P, fx 202P a PRO fx-1 pracují, jak jsme si již řekli, se 127 programovacími kroků, mají možnost používat podmíněně i nepodmíněně skoky v programu, chybou v programu je možné opravovat tlačítkem [C]. Také označování míst skoků je u kalkulaček CASIO odlišné od známých typů Texas Instruments. Koncová místa skoků se označují tlačítkem ST# a číslem od 0 do 9. (Je to jakási obdoba labelů u kalkulaček TI). Rozhodovací funkce IF je zde pouze jediná, je však řešena podobně jako u programovacích jazyků velkých počítačů. Zápis IF X = Y : 2:3:4 znamená: když bude $X < Y$ skoč na ST# 2, když bude $X = Y$ skoč na ST# 3, při $X > Y$ skoč na ST# 4. Tato jediná rozhodovací

funkce dokonale nahrazuje všechny testy známé z kalkulaček Texas Instruments. Kalkulačky mají rovněž možnost pracovat s podprogramy, které se označují tlačítkem SUB# a číslem podprogramu. Návrat do hlavní úrovni programu je automatický.

Další zajímavost těchto kalkulaček jsem si nechal až na konec. Je to způsob kódování tlačítek v programu. Většina výrobčů kapesních kalkulaček používá dvou nebo třímístných číselných kódů, které jsou odvozeny od polohy tlačítka na klávesnici kalkulačky. Kalkulačky CASIO používají smíšeného kódu speciálního znaku a čísla, které udává kolikáté je tlačítko na klávesnici zleva. Řádek ve kterém je tlačítko je rozlišen znaky F, E, F a L. Kód tlačítka čísel je pouze jednomístný bez speciálního znaku. Kódy všech tlačítek jsou pro snadné rozlišení napsány pod každým tlačítkem, které lze v programu použít. Programovatelné kapesní kalkulačky CASIO mají ještě jednu zajímavou vlastnost. V programovacím módu kalkulačka indikuje nejen krok programu a kód tlačítka na tomto kroku, ale i kódy tlačítka dvou kroků předešlých. Tato zvláštnost je velmi užitečná při programování delších výpočtů a značně omezuje možnost vzniku chyb.

Tímto článekem jsem chtěl podat základní informaci o zajímavých kapesních kalkulačkách, které sice nejsou v tomto oboru absolutní špičkou jako typy TI58 a TI59, nicméně nepatří ani k těm nejjednodušším. Typ fx-201P je vhodný pro většinu technických výpočtů a při použití všech možností, které tento kalkulačka má, dobré poslouží i pro většinu statických výpočtů. Způsob programování těchto kalkulaček je velmi vhodný pro procvičování základů programování velkých počítačů. Kódování programu a zejména jediné využití všech tlačítek je jako stvořené k různým úpravám kalkulačky. Poměrně jednoduše lze realizovat základ programu na běžný magnetofon a jeho opětovné přehrání do kalkulačky. Vyřešením vstupu dat do kalkulačky se otevírají možnosti využít ho jako automatické měřicí ústředny, ale to je již námět jiného článku. Stovacet kroků je již poměrně dost a tak ten, kdo používá tentýž program po několik dní, se bude asi zdržat každý den kalkulačku vypínat a potom opět pracně vkládat program. Pro tyto zájemce je určen kalkulačka fx-202P, který je zcela shodný s předešlým, má však jinou paměť, která umožňuje uchovat program v přístroji, který je využitelný, více než rok. Typ PRO fx-1 je určen pro nejnáročnější uživatele, kteří potřebují mít vytvořenu knihovnu používaných programů na magnetických štítcích.

Programovatelné kapesní kalkulačky fx-201P, fx-202P a PROfx-1 sice neoprvyvají množství programovacích kroků ani zvláštní možnosti, avšak v rukou zkušeného programátora se stávají dokonalem počítačem schopným vyřešit mnohé složité úlohy.

Literatura

- [1] Mrázek, J.: Kalkulačka TI57. Amatérské radio A5/78.
- [2] Mrázek, J.: Výběr kapesních kalkulaček. Amatérské radio 1/78.
- [3] Švestka, M.: Programovatelné kalkulačky. AR 8-9/76.
- [4] Mrázek, J.: Triumfové eso z Texasu. AR 1/77.
- [5] Mrázek, J.: Kalkulačka HP 67. AR 7/77.
- [6] Mrázek, J.: TI-58 a TI-59 - nová generace kapesních kalkulaček. AR 12/77.

Vladimír Vyháněk

JEDNODUCHÝ OPTOELEKTRONICKÝ HUEBNÍ NÁSTROJ

V AR B2/77 bylo uveřejněno zapojení optoelektronického hudebního nástroje, v němž byl použit zahraniční časovač 555 a dělič MH7490. Obdobný přístroj jsem postavil levněji a výhradně s tuzemskými součástkami.

Přístroj (obr. 1) lze rozdělit na tři funkční celky: generátor, dělič a výstupní obvod. Nf generátor RC využívá tří hradel MH7400 a jeho kmitočet lze v širokých mezech měnit změnou osvětlení fotoodporu R_{11} . Trimr, zapojený v sérii s fotoodporom, slouží k nastavení nástroje. Čtvrté hradlo tvaruje výstupní signál.

Dělič je dvoustupňový a každý stupeň obsahuje dve hradla MH7400. Je to v podstatě klopový obvod R-S, jehož vstupy jsou kapacitně vázány na zdroj signálu a odpovídají na výstup. Obvod změní svůj výstupní stav při náběžné hraně vstupního signálu, zatímco při sestupné hraně se stav nemění: obvod proto dělí dvěma. Takové klopové obvody jsou za sebou dva, k dispozici máme tedy tři hlasy.

Z děliče se signál vede přes kondenzátory a potenciometry na společnou sběrnici. Potenciometry jsou výhodnější než přepínače, protože umožňují směšování získat nejrůznější zabarvení tónu. Výstupní signál je dále veden přes fotoodpor R_{12} , jehož osvětlením řídíme hlasitost. Pokud chceme signál reprodukovat stereofonním zařízením, zapojíme člen RC , který vytváří dojem prostoru.

Přístroj byl postaven na desce s plošnými spoji (obr. 2). V původním provedení byly na desce umístěny i knoflíkové potenciometry typu TP 320. Použité integrované obvody byly druhé jakosti, ale i s nimi pracoval přístroj na první zapojení. Obvody MH7400 lze nahradit typem MH7403, v tom případě je třeba přidat čtyři kolektrové odpory mezi výstupy a napájení (doporučená hodnota je 2,2 k Ω). Fotooditory můžeme umístit libovolně, třeba jako bylo popsáno v AR B2/77. K napájení není nutné stabilizované napětí, vystačí dokažené i plochá baterie.

Pokud by přístroj po sestavení nepracoval, je patrně závada v chybě nastaveném ladícím trimru, anebo též v nedostatečně osvětleném pracovišti. Pokud by nepracoval jen dělič, bude asi třeba zvětšit kapacitu vazebních kondenzátorů 6,8 nF.

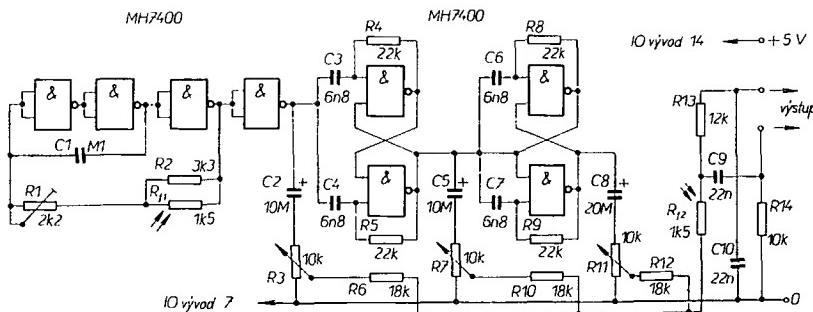
Hra na tento nástroj vyžaduje určitý cvik, je však velmi efektivní, neboť lze hrát na dálku. Též lze vytvářet nejrůznější „kosmické“ zvuky, imitovat sirény a podobně. Místo fotoodporu lze připojit i klávesnice s řadou trimrů, tím získáme jednoduché minivarhany.

Seznam součástek

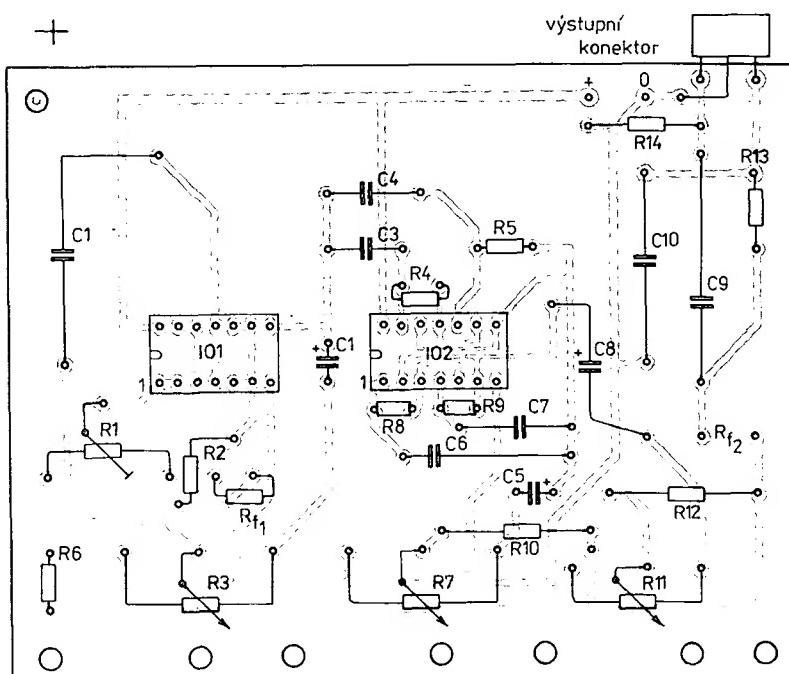
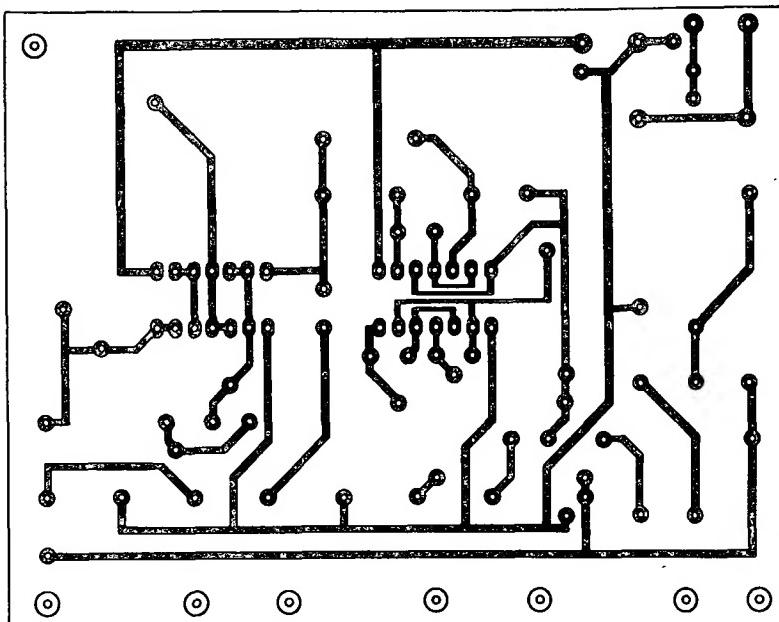
Odpory (TR 212)	
R1	2,2 k Ω , TP 320
R2	3,3 k Ω
R3	10 k Ω , TP 320
R4, R5	22 k Ω
R6	18 k Ω
R7	10 k Ω , TP 320
R8, R9	22 k Ω
R10	18 k Ω
R11	10 k Ω , TP 320
R12	18 k Ω
R13	12 k Ω
R14	10 k Ω

Kondenzátory

C1	100 nF, ker.
C2	10 μ F, TE 003
C3, C4	6,8 nF, ker.
C5	10 μ F, TE 003

Obr. 1. Schéma zapojení

Obr. 2. Obrazec plošných spojů a rozložení součástek na desce s plošnými spoji Q49

C6, C7	6,8 nF, ker.
C8	20 μ F, TE 981
C9, C10	22 nF, ker.

Položení součástek	
IO1, IO2	MH7400
R _{f1} , R _{f2}	např. WK 650 37

PROGRAMY PRO PRAXI I ZÁBAVU

Ridi
ing. Alek Myslik
OK1AMY

Programy pro kalkulačky vybírá, ověřuje a upravuje Jan Mrázek, U libeňského pivovaru, 7, 180 00 Praha 8

Programy v jazyku BASIC vybírá, ověřuje a upravuje Richard Havlík

Kombinační čísla

Program je pro kalkulačku TI-57 a počítá kombinační čísla podle známého vzorce

$$\binom{n}{k} = \frac{n \cdot n-1 \cdot \dots \cdot n-k+1}{k \cdot k-1 \cdot \dots \cdot 1}$$

Dále počítá faktoriály pro libovolně velká celá čísla $n \geq 0$.

Postup:

1) Kombinační čísla:

Vložte n do paměti 1 – STO 1.

Vložte k ≥ 0 do paměti 2 – STO 2.

Po stisknutí tlačítka RST a R/S se na displeji objeví výsledek.

2) Faktoriály:

Vložte na displej celé nezáporné číslo n a stiskněte SBR 1. Na displeji se objeví mantisa a po stisknutí tlačítka x \equiv exponent výsledku.

```
00 C.t RCL 0 x=t GTO 0 RCL 1 :
06 RCL 0 x 1 INV SUM 1 Dz RST
12 Lbl 0 1 = R/S Lbl 1 STO 0 0
19 STO 1 Lbl 2 RCL 0 log SUM 1
24 Dz GTO 2 RCL 1 INT x  $\equiv$  t RCL 1'
30 INV Int INV log R/S
```

Program „Kombinační čísla“, TI-57

RNDR. J. Mrázek, CSc.

Úprava relé pro jiné napětí

Často je zapotřebí upravit vinutí relé pro jiné napětí. Poslouží k tomu různé diagramy nebo vzorce. Program sestavený pro TI57 je navržen podle uvád uvedených v [1] a je uveden v tab. 2. Hodnoty p_1 a p_2 , potřebné k výpočtu, jsou v tab. 2.

Ovládání programu je zřejmé z testovacího příkladu:

Dané relé má tyto parametry: $U_1 = 24 V$, $n_1 = 8000$ záv., $R_1 = 400 \Omega$ a relé je navinuto drátem o $\varnothing d_1 = 0,16$ mm. Relé požadujeme převinout na 6 V.

Vložíme	RST	FIX 3	čísla
program			z displeje
podle tab. 2.			
$U_1 = 24 V$	STO 1		
$U_2 = 6 V$	STO 2		
$R_1 = 400 \Omega$	STO 3		
$n_1 = 8000$ záv.	STO 4		
$\varnothing d_1 = 0,16$ mm	STO 5		
	RS		$\varnothing d_2 = 0,32$ mm
Z tab. 1 volíme $\varnothing d_2$ skut. = 0,315 mm			
	STO 6		
Z též tab. vyhledáme $p_2 =$		690 záv. STO 7	
$p_1 = 2500$ záv. RS		$n_2 = 2208$ záv.	
RS		$0_{1,2} = 2,984 A/mm^2$	
RS		$R_2 = 25,800 \Omega$	

Tab. 1. Hodnoty p_1 a p_2 vodičů pro vinutí čivek relé

$\varnothing d$	CUL	CULH	$\varnothing d$	CUL	CULH	$\varnothing d$	CUL	CULH
0,03	39 000	–	0,28	2000	1470	0,45	360	306
0,04	27 000	–	0,19	1800	1360	0,475	325	275
0,05	19 000	8000	0,2	1650	1260	0,5	300	252
0,06	15 000	7000	0,212	1500	1130	0,53	265	235
0,063	12 500	6100	0,224	1350	1030	0,56	240	218
0,071	10 500	5500	0,236	1250	940	0,6	210	185
0,08	9 000	4600	0,25	1100	870	0,63	190	165
0,09	7 000	3900	0,265	975	780	0,67	170	150
0,1	6 000	3400	0,29	870	710	0,71	155	136
0,112	5 000	2900	0,3	770	630	0,75	140	122
0,125	3 800	2600	0,315	690	570	0,8	120	108
0,132	3 500	2350	0,335	625	510	0,85	110	97
0,14	3 200	2150	0,355	560	470	0,9	100	89
0,15	2 800	1950	0,375	510	415	0,95	90	81
0,16	2 500	1750	0,4	450	375	1,0	83	74
0,17	2 250	1600	0,425	400	343	1,06	74	68

Tab. 2.

```
00  $x^2$  x RCL 1 : RCL 2 =  $\sqrt{x}$  R/S :
09 RCL 7 =  $1/x$  x RCL 4 = R/S
16 RCL 1 x 4 :  $\pi$  : RCL 5  $x^2$  :
25 RCL 3 = R/S x  $\pi$  x RCL 6  $x^2$  :
33 =  $1/x$  x 4 x RCL 2 = R/S
```

Program „Úprava relé pro jiné napětí“, TI-57

Literatura

[1] Nečásek, S.: Radiotechnika do kapsy, SNTL – Praha.

Vladimír Vachek

► PŘISTÁNÍ NA MĚSÍCI (BASIC) ◀

Upravil Richard Havlík

Odištěno na počítači Olivetti
P6066

0010 REM *LUNAR LANDING*

0011 REM

0012 REM *** OLIVETTI COMPUTER ***

0013 REM

0015 PRINT "BLÍZI SE OKAMŽIK VASEHO"

0016 PRINT "FRVNÍHO PŘISTÁNÍ NA MĚSÍCI."

0020 PRINT "VASIM POKROČÍKEM JE"

0021 PRINT "FOTITAC OLIVETTI P 6066"

0025 PRINT

0030 PRINT

0035 LET B=16000*.6535

0040 LET C=32500*.6535

0045 LET D=B*.6535

0050 LET DI=200*.6535

0055 PRINT "MNOZSTVÍ", B, "KG PALIVA"

0060 PRINT "CELKOVÁ HODNOTA MODULU"

0065 PRINT "V TÖTO OKAMŽIKU CINI", C, "KG"

0070 PRINT "DOBA VOLNÉHO PADU NA POURCH"

0075 PRINT "MĚSÍCE JE 113,5 SEKUNDY"

0076 PRINT "OD TEJO CHVÍLE!"

0080 PRINT

0081 PRINT "STISKNETE 1. TEXT POKRAČUJE!"

0082 INPUT H

0085 PRINT "MUZETE REGULOVAT RYCHLOST"

0086 PRINT "SPALOVANÍ PALIVA"

0090 PRINT "00",D,"00",DI,"KG/S"

0095 PRINT "MUZETE UPLENÍ UZAVŘIT VENTIL"

0100 PRINT "POTON BUDÉ RYCHLOST"

0101 PRINT "SPALOVANÍ O KG/S"

0110 PRINT

0115 PRINT "NEGATIVNI RYCHLOST SPALOVANI"

0116 PRINT "UVEDE DO CHOUPO POMOCNY"

0120 PRINT "MOTOREK A ZAKONCI LET."

0121 PRINT "STISKNETE 1. TEXT POKRAČUJE!"

0122 INPUT H

0125 PRINT

0130 PRINT "KOSMICKE STREDISKO VAM PREDA"

0131 PRINT "VSECHNY SVE INFORMACE O LETU."

0140 PRINT "HOHNE STESTIT!"

```
0145 PRINT
0147 LET D1=0
0150 PRINT
0155 PRINT "PRVNI RADAROVÁ KONTROLA!"
0160 PRINT
0165 PRINT "ZACATEK PRISTAVACHTO MANEVRU!"
0170 PRINT
0180 LET L=0
0185 LET A=120
0190 LET V=1
0195 LET N=32500
0200 LET K=16300
0205 LET G=1.00000E-3
0210 LET Z=1.8
0215 PRINT "G(S(5) VSKA(KM)*"
0216 PRINT INT(L+.5),AW1.6094
0217 PRINT "RYCHL.(KM/H)" PALIVO(KG)*
0218 PRINT 3400W*W1.6094,.6535*(W-N)
0219 PRINT
0220 PRINT "ZADEJTE RYCHLOST SPALOVANI!"
0221 PRINT
0235 INPUT K
0245 LET K=K/.4535
0250 LET T=10
0255 IF K<0 THEN 470
0260 IF K>0 THEN 295
0265 IF K>0 THEN 275
0270 IF K<0 THEN 295
0275 PRINT "SPALNA HODNOTA, ZADEJTE ZNOU:"
0280 GOTO 235
0285 IF N>1.00000E-3=D0 THEN 355
0290 IF T>1.00000E-3 THEN 215
0305 LET S=t
0310 IF N>KK=N THEN 320
0315 LET S=(H-N)/K
0320 LET T=1
0325 GOTO 620
0330 IF IC=0 THEN 555
0335 IF V<0 THEN 215
0340 LET S=t
0345 INPUT T
0350 LET K=0
0355 PRINT "ZAPNE PRISTANI SE"
0360 PRINT "NEPODARILO! UTVOŘIL JSTE"
0365 PRINT "KRATER O HLOUBCE",Y,"M"
0370 LET D1=D1+1
0375 PRINT "CITACE SE ZUCASTNIT DALSIHO"
0380 PRINT "LETU? 0=NE"
0385 INPUT D2
0390 IF D2=0 THEN 710
0395 IF D1=2 THEN 706
0400 IF D1=1 THEN 455
0405 GOTO 470
0410 IF W>25 THEN 440
0415 PRINT "PRISTANI STASNE, LUNARNI"
0420 GOTO 470
0425 IF W>25 THEN 440
0430 PRINT "PRISTANI STASNE, LUNARNI"
0431 PRINT "HOUE LEHCE POSKOZEN."
0435 GOTO 470
0440 IF W>=60 THEN 455
0445 PRINT "SPATNE PRISTANI SE"
0450 PRINT "MODUL TEZCE POSKOZEN."
0455 PRINT "LITUJI, ALE PRISTANI SE"
0460 PRINT "NEPODARILO! UTVOŘIL JSTE"
0465 PRINT "KRATER O HLOUBCE",Y,"M"
0470 LET D1=D1+2
0475 PRINT "CITACE SE ZUCASTNIT DALSIHO"
0480 PRINT "LETU? 0=NE"
0485 INPUT D3
0490 IF D3=0 THEN 710
0495 INPUT D2
0500 IF D2=0 THEN 710
0505 IF D1=2 THEN 706
0510 PRINT "ZAPNE PRISTANI SE NOVEHO LETU NA"
0515 GOTO 150
0520 LET L=L+5
0525 LET T=T-5
0530 LET M=M-S*K
```

```
0535 LET R=1
0540 LET V=J
0545 IF ID=1 THEN 295
0550 IF ID=3 THEN 605
0555 IF S<5.0000E-3 THEN 375
0560 LET S=2*A/(V+SQRT(V^2+2*A*(G-Z*K/M)))
0565 LET ID=2
0570 GOTO 620
0575 LET W=(1-HG)/(Z*K)) /2
0580 LET S=HG/(Z*K*(W+SQRT(W^2+V/Z))) + 5.0000E-
0585 LET IO=3
0590 GOTO 620
0595 IF I=0 THEN 555
0600 GOTO 520
0605 IF J>0 THEN 295
0610 IF V<0 THEN 295
0615 GOTO 575
0620 LET Q=SK/H
0625 IF Q<0 THEN 655
0630 LET J=V+G5/2+Z*(Q)
0635 LET I=A-G5/2/2-U5+Z*S*(Q/2)
0640 IF IO=1 THEN 330
0645 IF IO=2 THEN 520
0650 IF IO=3 THEN 595
0655 LET J=U+G5*
0660 LET I=A-G5^2/2-U5*S
0665 GOTO 640
0670 LET L=140
0675 LET A=2.38274
0680 LET V=.125756
0685 LET M=18500
0690 LET N=16500
0695 LET T=10
0700 PRINT
0705 GOTO 205
0706 PRINT
0707 PRINT "POVOLUJE SE VAM JESTE POKUS"
0709 GOTO 155 +
0709 PRINT "USTE PRILIS SPATNY PILOT!"
0710 PRINT "KONEC LETANI!"
0715 END
```

END OF LISTING

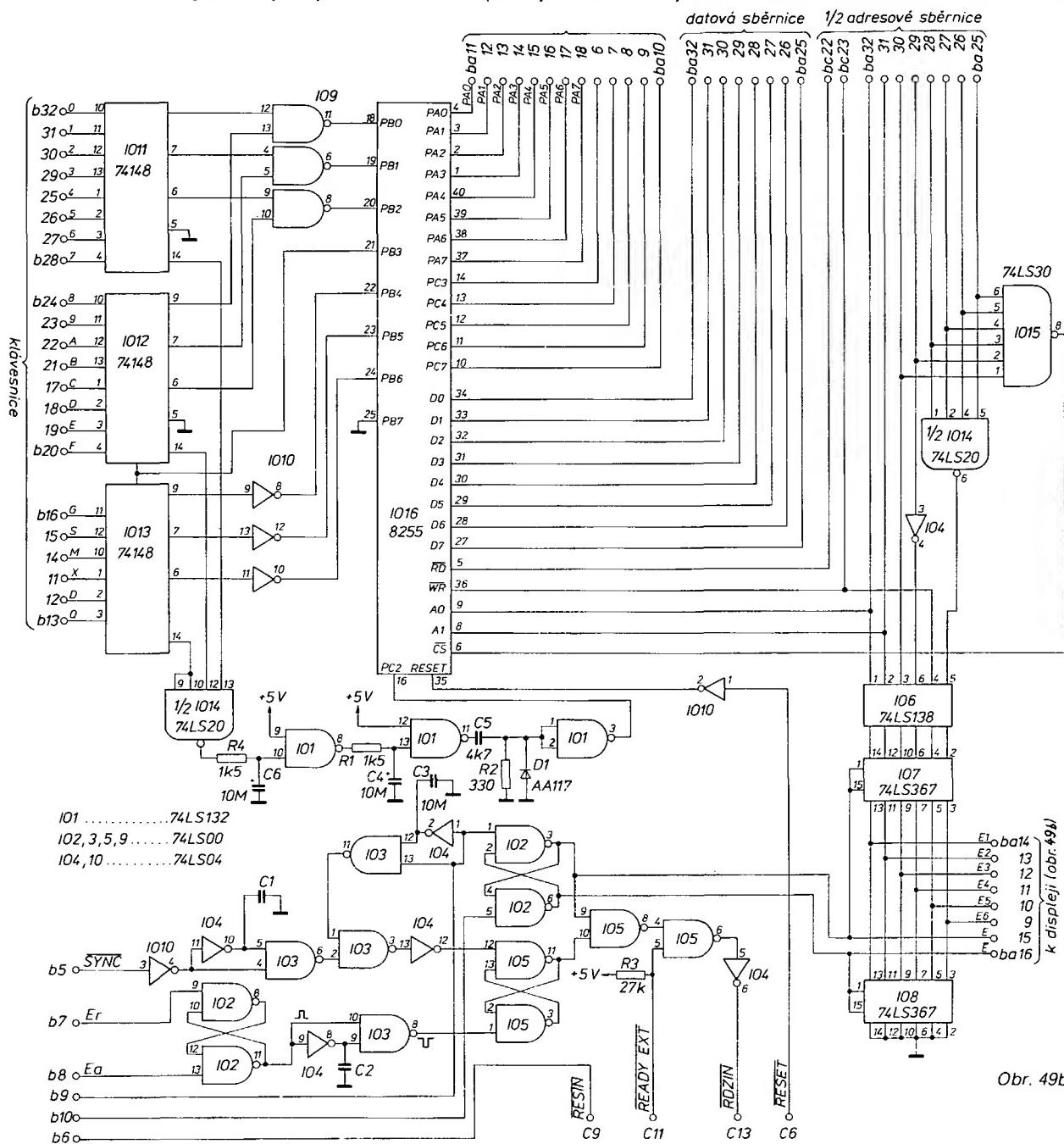
MIKROPOČÍTAČE A MIKROPROCESORY [7]

(Pokračování)

V takovém případě je možné mikroprocesor po dobu jednoho taktu zastavit, počkat na dodání informace a pak teprve příslušnou informaci z datové sběrnice přečíst a převést do mikroprocesoru. Tato schopnost mikroprocesoru 8080 se velice dobře hodí pro náš záměr, protože mikroprocesor setrvává ve stavu vyčítávání tak dlouho, dokud je vedení RDY IN na úrovni logické nuly. Teprve

když převedeme RDY IN na úroveň logické jedničky, pokračuje mikroprocesor ve zpracování programu. Zapojení na obr. 49 pracuje tak, že stisknutím tlačítka „STÚ“ se klopny obvod IO2 převede do stavu, kdy na výstupu c13 se objeví úroveň L. Stlačením tlačítka krokování překlopíme klopny obvod IO2, takže na vývodu 11 se objeví impuls logické jedničky. Naběžná hrana impulsu je derivovala a je z ní

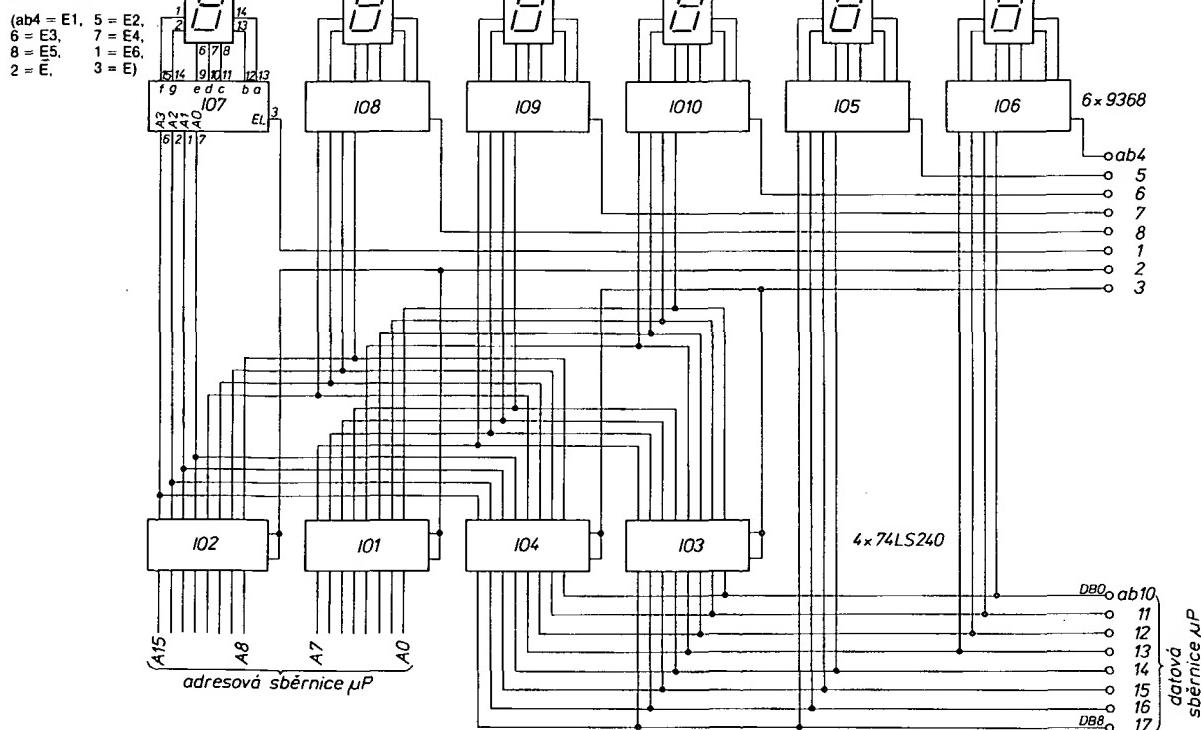
odvozen krátký impuls, který překlopí klopny obvod IO5 (vývody 11 a 3). Tento klopny obvod způsobí, že na výstupu RDY IN se logická úroveň nuly převede na jedničku a mikroprocesor přejde do pracovního stavu. Ovšem již na začátku následujícího pracovního cyklu vyšle mikroprocesor svůj synchronizační impuls – SYNC, který se přivádí na vstup 3 integrovaného obvodu IO10. Tam je náběžná

Obr. 49b

(bc 22 = \overline{IOR} , bc 23 = \overline{IOW} , b 9 = $\overline{H.b}^2 - \overline{L.b}^6 - \overline{R}$)

Obr. 49c

► hrana impulu derivována a získaný úzký impuls překlopí klopny obvod IO5 zpět; tím vedení RDY IN převede zpět na logickou nulu. Krokování mikroprocesoru po jednotlivých strojních povelech pokračuje tak dlouho, pokud nestiskneme tlačítko „POKRAČUJ“, které překlopí klopny obvod IO2 (vývody 3 a 6) do provozního stavu a uvede vedení RDY IN trvale do stavu logické jedničky.

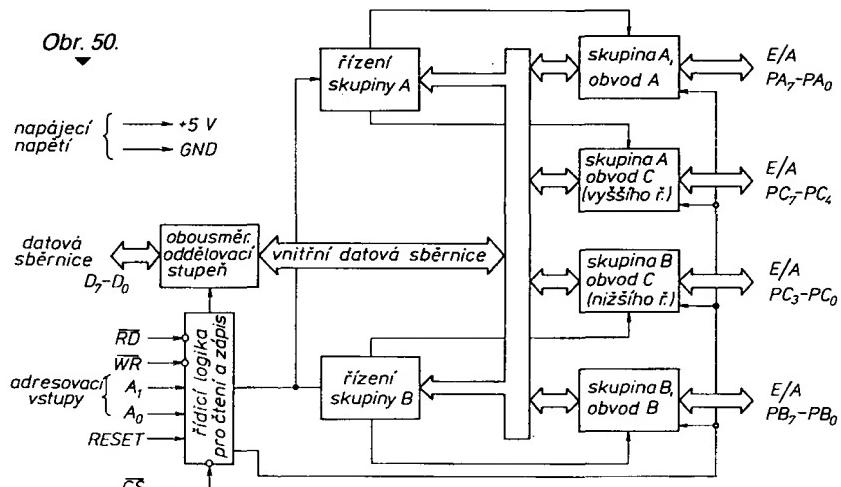
Popsaným zapojením není samozřejmě možné zastavit mikroprocesor na některém předem zvoleném místě, ovšem je dána možnost sledovat program krok za krokem.

Uživatelský výstup, port A, integrovaného obvodu 8255 je volně použitelný a může být využit buď k předávání souhrnné informace na všech osmi vedeních portu, nebo k řízení jednotlivých zařízení přes oddělené vedení.

Na obr. 50 je blokové zapojení obvodu 8255. Datová sběrnice mikroprocesoru se připojuje přes dvousměrny oddělovací zesilovač. Oddělovací zesilovač odděluje datovou sběrnici mikroprocesoru od datové sběrnice, která je uvnitř integrovaného obvodu. Vstupní a výstupní bloky A a B mají osm vývodů, jsou tedy přímo paralelně připojitelné na adresovou sběrnici mikroprocesoru. Skupina C může být využita různým způsobem; buď se spojí obě její čtyřbitové poloviny a pak funguje obdobně jako skupina A a B; nebo mohou tyto vstupy převzít jiné funkce.

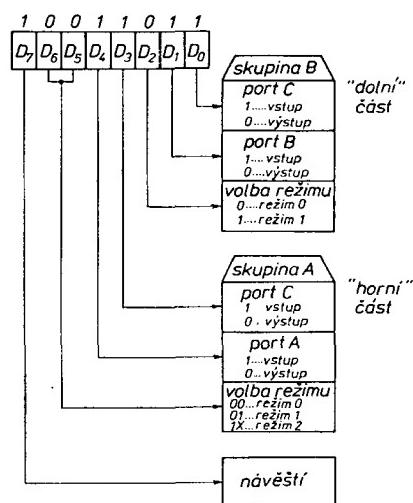
Zapojení vývodů integrovaného obvodu 8255 je na obr. 51. Na obr. 52 je znázorněn formát řídícího slova. Obvod 8255 je programovatelný, tzn. jeho činnost může být předem zvolena po vynulování zapsáním příslušného slova do řídícího registru. Obvod 8255 má dva adresové

Obr. 50.

PA3	1	PA4
PA2	2	PA5
PA1	3	PA6
PA0	4	PA7
RD	5	WR
CS	6	RESET
GND	7	D0
A1	8	D1
A0	9	D2
PC7	10	D3
PC6	11	D4
PC5	12	D5
PC4	13	D6
PC0	14	D7
PC1	15	U _{CC}
PC2	16	PB7
PC3	17	PB6
PB0	18	PB5
PB1	19	PB4
PB2	20	PB3

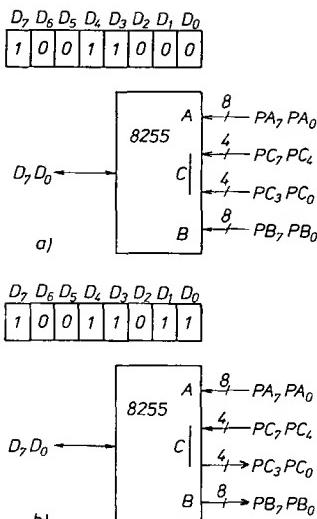
Obr. 51.

Obr. 52.

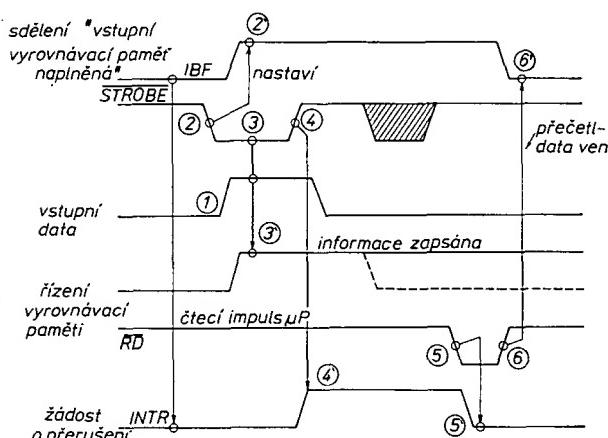
vstupy. Když jsou oba vstupy na úrovni logické jedničky, adresujeme registr řídicího slova. Po připojení signálu na vedení CS a povelení k zápisu vedením WR se zapíše do řídicího registru povel, uspořádaný podle schématu na obr. 52. Jak z obrázku vyplývá, jsou D0, D1, D2 sdružené do skupiny B a další čtyři bity jsou sdružené do skupiny A. Poslední bit D7 slouží jako návěští pro řídicí část integrovaného obvodu. Nalézá-li se na úrovni logické jedničky, výřídicí jednotka integrovaného obvodu, že se jedná o řídicí slovo; nalézá-li se návěští na úrovni logické nuly, rozezná napsané slovo jako kód pro nastavení či nulování jednotlivých bitů příslušných vnitřních řídicích registrů.

Podíváme-li se na uspořádání řídicího slova na obr. 52, vidíme, že máme možnost volby režimu 0, 1 či 2. V režimu 0 má integrovaný obvod k dispozici 2 osmibitové porty a 2 čtyřbitové porty samostatně fungující. Kterýkoli z těchto portů může být vstupem či výstupem. Všechna data, která mají být vysílána (která se objevují na portech jako vydávaná informace),

Obr. 53.

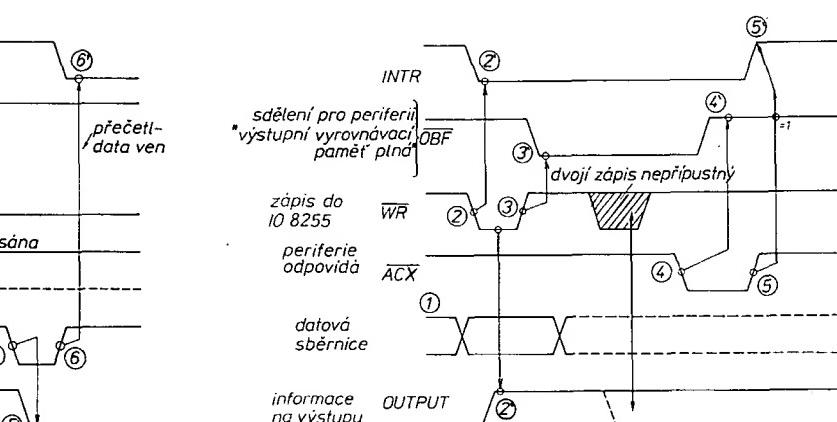
rovnávací paměti zůstane tak dlouho, než mikroprocesor obrátí svoji pozornost k integrovanému obvodu a pomocí čtecího impulsu informaci z vyrovnávací paměti přečte. Obvod 8255 může svůj stav oznamovat mikroprocesoru přes vedení přerušení. Vedení interrupt přejde z úrovni logické nuly na úroveň logické jedničky a tím oznámí mikroprocesoru, že v periferním integrovaném obvodu došlo ke čtení informace. Nastavení impulsu žádosti o přerušení (bod 4') nastane ovšem jen tehdy, je-li příslušný obvod uvnitř integrovaného obvodu 8255 předem nastavený. K tomu slouží nastavovací a nulovací povely, které jsou vyznačeny na obr. 55. Mikroprocesor musí po nějaké době obrátit svoji pozornost k obvodu 8255, ať již na základě žádosti o přerušení nebo při občasném dohledu na jeho stav. Činí tak tím, že obsah registru tohoto obvodu si přeče pomoci čtecího impulsu. Zavedení čtecího impulsu RD vede nejenom k tomu, že se informace, která byla pojmenována ve vyrovnávací paměti, propojí na datovou sběrnici, ale že současně se žádost o přerušení vezme zpět (bod 5)

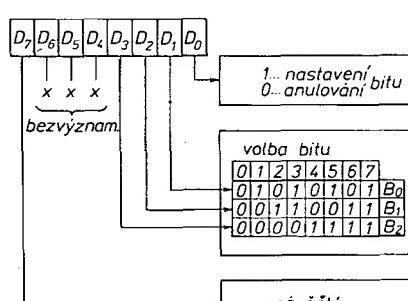
Obr. 54.

jsou zachycena v pomocných vyrovnávacích pamětech. Informace zadávaná, čtená z okolí přes port, není zaznamenávána ve vyrovnávací paměti. Jak v případě režimu 0 vypadá uspořádání řídicího slova, je patrné z obr. 53. Celkem je 16 různých variant, které je možné uspořádání řídicího slova předem zvolit.

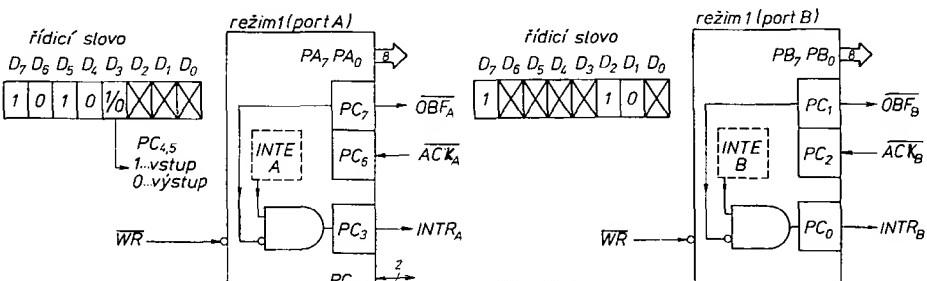
V režimu 1 mohou port A a port B pracovat buď jako vstupní nebo jako výstupní port, ovšem za pomocí jedné poloviny portu C, která zpracovává příslušné stř佐ovací signály. Mikroprocesor tedy očekává od vnějšího periferního zařízení stř佐ení, že data nejen vzalo na vědomí, ale že je také převzalo správně. Jak takový sled jednotlivých impulsů vypadá, vidíme na obr. 54. V tomto případě se jedná o čtení informace. Jak se informace z periferie čte a jak sled jednotlivých impulsů vypadá, můžeme nejlépe pochopit pomocí tohoto obrázku. Výchozí podmínkou je, že periferie má svoji informaci připravenou a vloženou na příslušný port. Tento stav je na obr. 54 znázorněn bodem číslo 1. Současně s vydáním informace vydá periferie přes stř佐ovací vedení „strobe“ integrovanému obvodu pokyn pro převzetí informace. Děje se tak změnou logické úrovni signálu „strobe“ z jedničky na nulu (bod č. 2). Tento přechod má za následek, že integrovaný obvod oznámí periferii skutečnost, že vzal na vědomí, že na vedení je informace a že má tuto informaci převzít (přechodem IBF z logické nuly na logickou jedničku, bod 2

Obr. 56.

Obr. 55.

Obr. 57.

s čárkou). Současně se stř佐ením pro periferii přebírá integrovaný obvod 8255 informaci do své vyrovnávací paměti, kde je trvale zaznamenána. Informace ve vy-

z datové sběrnice zapsala do integrovaného obvodu, musí vyslat povel k zapsání WR (bod 2). Instrukce „pis“ v mikroprocesoru jednak nuluje žádost o přerušení (bod 2'), kterou integrovaný obvod 8255 oznamoval mikroprocesoru, že je připraven pro další činnost, současně pak vede k tomu, že jeho sestupná hrana (bod 3) vyvolá u obvodu 8255 sdělení pro periferii (bod 3'), že výstupní vyrovňávací paměť je plná. Mikroprocesor může pak obrátit svoji pozornost k jiným obvodům a k jiné činnosti. Další činnost probíhá již jen mezi integrovaným obvodem 8255 a periferii. Periferie po uvědomení signálem OBF oznamuje, že na výstupním portu je informace, kterou má převzít, toto sdělení potvrdí signálem ACK (acknowledge) – tento signál přechází z úrovně logické jedničky na úrovně logické nuly (bod 4). To má za následek, že obvod vezme zpět svoje sdělení pro periferii v bodě 4' (OBF'). Signál z OBF přejde z úrovně logické nuly na úrovně logické jedničky. Stvrzovací signál periferie ACK způsobí (když v bodě 5) přechází z úrovně logické nuly na úrovně logické jedničky, že obvod znova vydá žádost o přerušení (v bodě 5').

Obvod 8255 může pracovat ještě v tzv. režimu 2, při kterém port A může fungovat nejen jako vstupní nebo výstupní, ale i jako dvousměrný, což znamená, že přes něj může probíhat výměna informaci v obou směrech. Jde o poměrně složité časování a vztahy, které přesahují již hranice našeho výkladu a nebude me je proto vysvětlovat. Pro úplnost uvádíme ještě v tab. 5 základní způsob adresování obvodu 8255. Z obrázku a tabulek je zřejmé, jaké musí být úrovně na jednotlivých adresových vedeních i na ovládacích vstupech, aby došlo k žádanému přenosu informace ve zvoleném směru. Víme také, že je určitá kombinace těchto vstupních signálů nepřípustná, a v každém případě se jí musíme vyvarovat.

Tab. 5. Způsob adresování IO 8255

A1	A0	IOR/	IOW/	CS/	Input Operation (Read) čti	
0	0	0	1	0	Port A	Data Bus
0	1	0	1	0	Port B	Data Bus
1	0	0	1	0	Port C	Data Bus
						Output Operation (Write) piš
0	0	1	0	0	Data Bus	Port A
0	1	1	0	0	Data Bus	Port B
1	0	1	0	0	Data Bus	Port C
1	1	1	0	0	Data Bus	registridicího obvodu
						Disable Function
x	x	x	x	1	Data Bus	datová sběrnice ve stavu velké impedance
1	1	0	1	0	nepřípustný stav	

Toto pojednání o vydávání a přijímání informací do mikroprocesorových soustav si neklade nárok na úplnost. V této souvislosti upozorňujeme, že profesionální zařízení mívají celou řadu takových obvodů, které jsou i složitější a zastávají celou řadu dalších úloh; jedná se v podstatě ale o stejný princip činnosti, takže zde popsáný výklad může i v jiných případech sloužit za vodítko pro porozumění jejich činnosti.

Vstupní a výstupní část pro sériový přenos dat

Nejběžnější druh sériového vstupního a výstupního obvodu (portu) je tzv. univerzální asynchronní přijímač-vysílač (universal asynchronous receiver/transmitter – UART). Je to integrovaný obvod běžně užívaný k připojení dálkopisu nebo jiného terminálu k počítači. Obvod UART představuje pro mikropočítač paralelní port, ale pro terminál je standardním vysílačem-přijímačem, který přenáší informaci sériově po jednotlivých bitech, přičemž sled signálu vykazuje startovní bit, koncové stop bity, vlastní informační bity a navíc podle potřeby paritní bit.

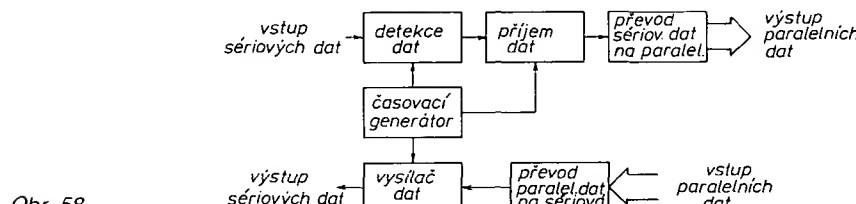
Sériová kombinace se u mikropočítačů vysílá jako posloupnost jednotlivých bitů. Vzhledem k tomu, že všechny moderní počítače pracují s paralelním přenosem dat, je úkolem sériového vstupního a výstupního portu především převést data ze sériové podoby do paralelní při čtení, a obráceně, z paralelního formátu na sériový, při zápisu.

Sériové zpracování dat vyžaduje velice přesné časování mezi vysílací a přijímací částí. Je tedy nezbytné, aby vstupní i výstupní část byla navržena tak, že obsahuje všechny potřebné obvody pro přesné časování i pro přesné pracující řídící logiku. V některých jednodušších případech lze logiku a poměrně rozsáhlé obvody nahradit příslušným programem.

Stop-bit uvádějí přijímač, že přenos rámce, tedy přenos informačního slova, je ukončen, a že přijímač má být připraven pro příjem dalších informací.

Na obr. 58 je blokové zapojení sériového vstupního a výstupního obvodu. Blok detekce dat při tom ohledává neustálé vedení sériových dat a zjišťuje okamžik, kdy byl přenesen platný startovací bit. Tepřve pak může dojít k přenosu sledu sériových impulsů do převodníku, kde dojde k přeměně sériové formace na paralelní. Stop-bit užaví přenos jednoho znaku a celé zapojení po příjmu stop-bitu přechází do stavu klidu a výčkává okamžik, kdy zjistí nový start-bit, který označuje začátek dalšího přenosu dat.

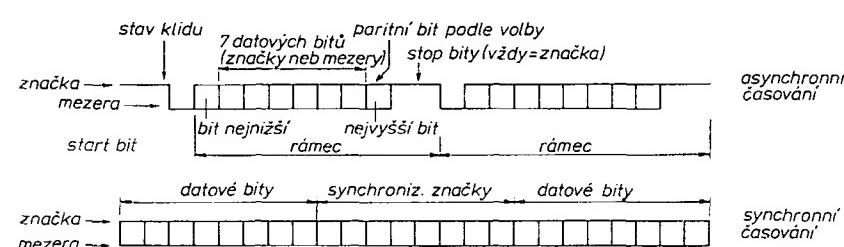
Výstupní část, naznačená na obr. 58, pracuje obráceně. Převodník paralelních dat na sériovou čeká, až mu bude předán znak po paralelním vedení. V okamžiku, kdy se tak stane, generuje start-bit, který je vyslan na vedení. Předaný znak je potom převeden z paralelního formátu na sériový a postupně vyslan. Po ukončení přenosu je vyslan paritní bit a zvolený počet stop-bitů. Časovací část se stará o to, aby bylo zajištěno poměrně kritické časování přenosu, které zajišťuje správný přenos dat, aby jak vysílací tak i přijímací linka byly zpracovávány ve správných časových relacích. V některých případech je možné, že obě sériová vedení mají různou rychlosť přenosu. I v takovém případě je to časovací generátor, který se postará o správné časování jednotlivých úseků a částí.

Obr. 58.

Jako příklad sériového přenosu dnes nejčastěji užívaného uvádíme na obr. 59 formát sériového přenosu tzv. znaků ASCII (= American Standard Code of Information Interchange). V mikroprocesorové praxi se vžil v poslední době prakticky pouze přenos znaků podle této normy. U tohoto způsobu přenosu se každý znak přenáší pomocí jedenácti bitů. Přenosové vedení je ve stavu klidu na úrovni logické jedničky (která se zde v tomto případě označuje pojmem značka).

Start-bit je tedy nutně mezerou. Ukončující stop-bit (nebo stop-bity) musí pak být úrovně logické jedničky, tedy značky. Přenos dat probíhá tak, že se nejprve vysílá bit nejnižší úrovně a po něm následují jednotlivé bity v běžném pořadí.

Obr. 59.

(Pokračování)

Jednokanálový osciloskop 0 až 5 MHz

Ing. Jiří Doležílek, Ing. Miloš Munzar

(Dokončení)

Stavba, oživení a nastavení

Ke stavbě osciloskopu použijeme změřené součástky; velmi nám to usnadní oživování.

Při osazování desek s plošnými spoji důváme pozor, abychom nezaměnili součástky a abychom správně zapojili diody a elektrolytické kondenzátory. Pájíme co nejpřesněji.

Odpory R30 a R31 zesilovače pro svislé vychylování a R43 a R44 zesilovače pro vodorovné vychylování připájíme s mezerou od plošných spojů asi 8 mm kvůli lepšemu chlazení.

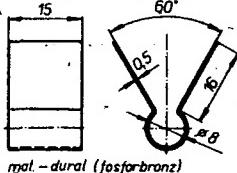
Na tranzistory T7 a T8 zesilovače Y a T10 a T11 zesilovače X nasadíme chladiče podle obr. 17.

Tranzistory T1 a T2 zesilovače Y a T1, T2 a T3 zdroje nízkých napětí dáme do objímek. Rovněž všechny číslicové IO dáme do objímek, obroušených tak, aby neprekážely okolním součástkám.

Kromě osazených desek s plošnými spoji si též předem sestavíme a zapojíme vstupní dělič, přepínací rychlosti časové základny s kondenzátory, síťový transformátor atd.

K vnitřnímu propojení sestaveného osciloskopu použijeme lanek o průuzu 0,35 mm² s izolací PVC. K deskám s plošnými spoji pájíme lanka ze strany spojů do příslušných bodů. Zapojujeme tzv. „japonský“ způsobem, tj. spoje vede mezi křížem krážem co nejkratším směrem. Délku spojů určujeme s rezervou, aby desky zesilovače Y a časové základny bylo možno vyklápět a desky zdrojů vysunovat mimo kostru. Způsob zapojování je dobře patrný z obr. 18. (na třetí straně obálky v AR-A5/82). Přívody napájecích napětí zapojíme až po oživení zdrojů.

Při pečlivém zapojování nečiní oživení potíže. Nejprve oživíme zdroje a obvody obrazovky. Pak zapojíme napájení a oživíme časovou základnu a zesilovače.

Obr. 17. Náčtek chladiče tranzistorů v pouzdru TO5. Chladič je nutno napružit tak, aby pevně objímal pouzdro tranzistoru. Přechod mezi tranzistorem a chladičem je třeba vypnít silikonovou vazelinou.

Prodejna TESLA Pardubice, Palackého 580, připravuje na 4. čtvrtletí tr. sady součástek na osciloskop (bez síťového transformátoru). Přibližná cena 1900 Kčs bez obrazovky, 3900 Kčs s obrazovkou B10S401.

né výkresy základních dílů kostry jsou na obr. 22 (prední panel), obr. 23 (příčka), obr. 24 (subpanel), obr. 25 (zádní panel) a obr. 26 (rozprávny sloupek).

Obrazovka se svým stínicím krytem se vkládá do kostry shora. V předu se položí stínici kryt na prohnutý ocelový pásek, zavěšený mezi horní rozpěrné sloupy. K pásku je kryt shora přitlačen pružinou z ocelového drátu. Vzadu leží stínici kryt na horní hraně subpanelu, ze stran a shora je držen rozpěrnými sloupy se třmenem. Otvor v zadním panelu pro patice obrazovky je kryt víkem z plastické hmoty. Okénko pro stínítko obrazovky v předním panelu je přikryto zevnitř organickým sklem tloušťky 3 mm. Zevnitř je na něm přilepen kvalitní samolepicí páskou film s rastrem podle obr. 27, překrytý modrozelenou průhlednou fólií z plastické hmoty, která tvorí filtr pro zvětšení kontrastu. Obrazovka je umístěna na doraz k rastru. Vně nad okénkem pro stínítko obrazovky jsou na předním panelu dva šrouby pro zavěšení tubusu, chránícího stínítko před bočním nežádoucím světlem. Vnější rozměry stínicího krytu jsou uvedeny na obr. 21. Kryt je bodově svařen z permalloyového plechu tloušťky 0,5 mm, po zhotovení je tepelně zpracován. Pokud by měl být kryt vyroben z obyčejné konstrukční oceli, je nutno volit tloušťku stěny krytu o řadu větší. V předu je do krytu vložen prstenec z plsti, do kterého je zamáčknuto stínítko obrazovky. Bakelitová patice obrazovky je držena objímkou z ocelového pásku, vpájenou do zadní části krytu a vylepenou plsti.

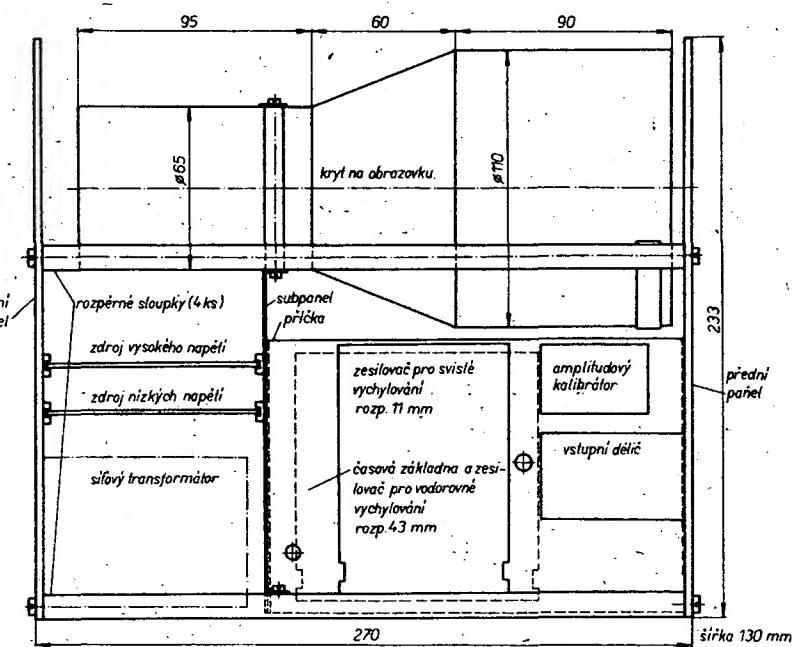
Spodní část osciloskopu je příčkou a subpanelem rozdělena na tři vzájemně stíněné části. V levé (při pohledu zepředu) je umístěn vstupní dělič, zesilovač Y a amplitudový kalibrátor. V pravém je časová základna se zesilovačem X. Pod deskou s plošnými spoji časové základny a zesilovače X jsou na příčce připevněny filtrační elektrolytické kondenzátory C101 a C102 zdroje +200 V.

Desky zesilovače Y a časové základny se zesilovačem X jsou vyklápěcí. Svými výstupy ve spodní části jsou vsazeny do páskových držáků tvaru U tak, aby se mohly okolo výstupů otácat. V pracovní

Mechanická konstrukce osciloskopu

Při konstrukci se vycházelo z požadavků, aby osciloskop byl malý, lehký a přitom pevný, aby byl snadno zhotovitelný, a aby byl dokonalý přístup ke všem elektrickým obvodům i v zapnutém stavu.

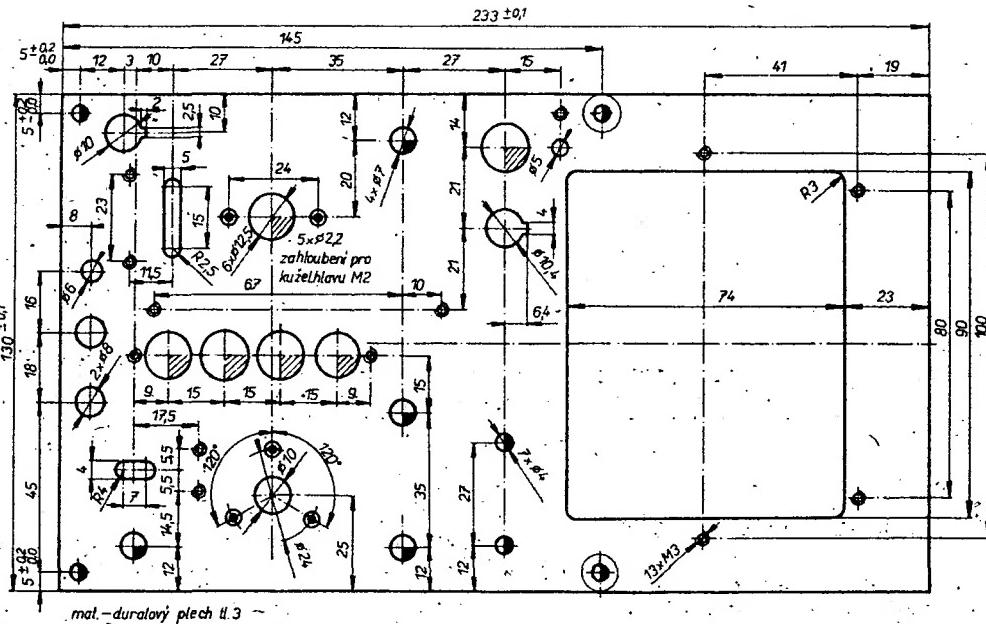
Pohled na vnitřní uspořádání osciloskopu je na obr. 18, obr. 19 a obr. 20 (viz třetí stranu obálky). Kostra osciloskopu má tvar lžízka, tvořeného předním a zadním panelem, jež jsou navzájem spojeny rozpěrnými sloupy. Zjednodušený výkres sestavy kostry je na obr. 21. Podrob-

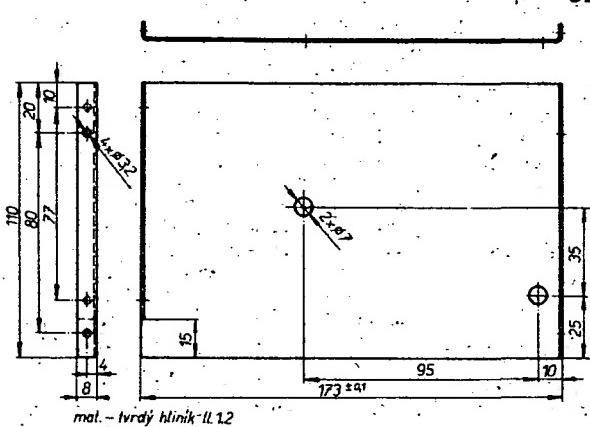
Obr. 21. Sestava kostry osciloskopu

UPOZORNĚNÍ

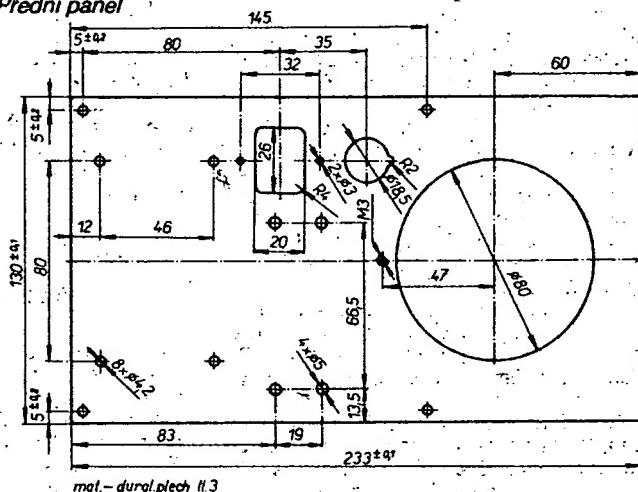
V úvodní části popisu osciloskopu v AR A5/82 není ve schématu na obr. 3 (s. 174) nakreslen odpor R6, na němž vzniká úbytek při stabilizaci napájecího napětí +12 V diodou D4; měl být místo spoje mezi C6 a společným bodem R103, D4 a R9. Na desce s položnými spoji je tento odporník zakreslen.

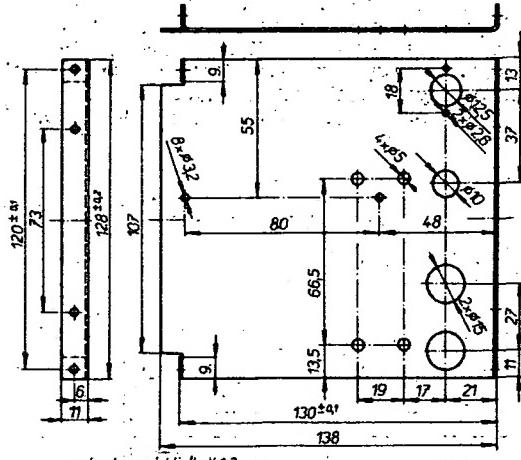
Obr. 22. Přední panel

Obr. 23. Příčka

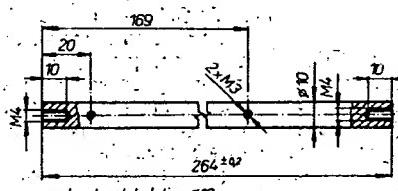

Obr. 25. Zadní panel

Obr. 24. Subpanel

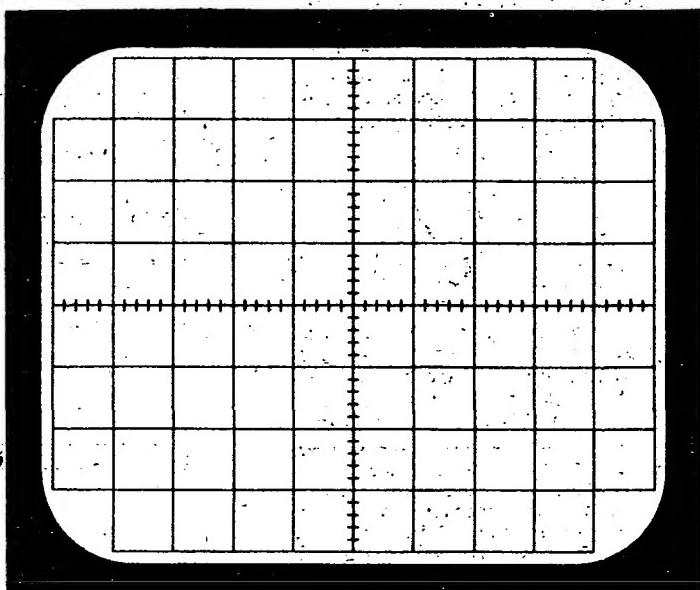
Obr. 26. Rozpěrny sloupek kostry

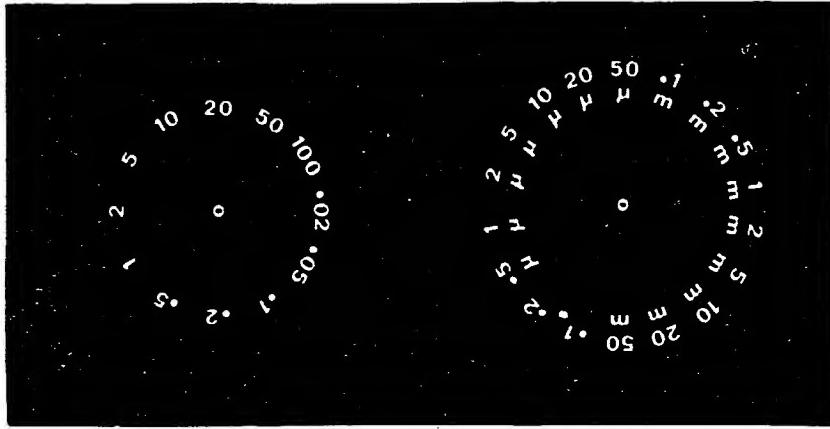

► poloze jsou desky zajištěny přišroubováním k rozpěrným sloupkům, umístěným při horním okraji příčky. Vzdálenost desky zesilovače Y od příčky je 11 mm, vzdálenost desky časové základny a zesilovače X od příčky je 43 mm.

V zadním prostoru dole je umístěn síťový transformátor. Nad ním jsou výsuvně v kolejničkách z plastické hmoty uloženy desky zdrojů nízkých napětí a vysokého napětí. Nad zdrojem vn jsou izolovaně připevněny potenciometry R101 (FOC)

Obr. 27. Rastr osciloskopické obrazovky

Obr. 28 Popis rozsahů přepínačů vychylovací citlivosti ve svislém směru a odběhové rychlosti časové základny

a R102 (INT). Vedle desek zdrojů je síťová přívodka, pojistkové pouzdro a síťový spínač.

Všechny ovládací prvky osciloskopu jsou soustředěny na předním panelu.

Tlačítko síťového spínače je se spínačem spojeno táhlem z kutiliny o průměru 4 mm. Indikační svítící dioda D101 je svým odporem R117 připojena na malé plošce (15 × 10 mm) desky s univerzálními plošnými spoji. Destička je k panelu připevněna sloupkem, který současně uzemňuje katodu diody.

Výstupní svorka CAL je vyrobena z odříznutého svorníku M4 přístrojové svorky WK 484 00 a je izolována od panelu průchodem k též přístrojové svorky.

Knoflíky FOC a INT jsou se svými potenciometry spojeny prodlužovacími hřidelkami z novoduru nebo tvrzené tkaniny apod. o průměru 4 mm.

Potenciometry POS Y, VAR, POS X a LEVEL jsou přišroubovány k panelu. Mezi dosedací plochy potenciometrů a přední panel jsou vloženy podložky o tloušťce 2 mm, aby závity ložiska potenciometrů

příliš nevyčnívaly z matic. Pod maticemi jsou tenké podložky, chránící panel před poškrábáním.

Vstupní dělič a přepínač rychlosti časové základny jsou k přednímu panelu přišroubovány šrouby M2 se zapuštěnou hlavou. Knoflíky těchto ovládacích prvků mají zespodu přišroubovány „límečky“ s údaji rozsahu. Jejich popis je vidět na obr. 28. Je získán fotograficky z předloh, zhotovených obtisky Propisot na průhledné fólii.

Ctevítice tlačítek Isostat pro přepínání funkcí je k panelu připevněna rozpěrnými sloupky. Tlačítka mohou mít i jiné hmatníky (vhodné jsou např. obdélníkové 5 × 10 mm). Pak je ovšem nutno změnit otvory pro ně v panelu.

Přepínač (SLOPE) +, - je svým závitem vlepen do duralového hranolku, který je přišroubován ze zadu k panelu.

Přepínač AC, GND, DC je připevněn k panelu úhelníkem a ovládá se páčkou. Vhodnější by bylo použít třípolohový posuvný přepínač.

Zádka GND je mosazná poniklovaná, ostatní jsou obyčejně izolované. Vstupní konektor Y IN je BNC 50 Ω. Lze jej nahradit i jiným stíněným typem, vyhoví i nf trikolíkový.

Přední panel po zhotovení otvorů vybrousíme, aby na něm nebyly rýhy, a moříme ho v louhu sodném. Horní část nastříkáme matným černým lakem a popíšeme bílou barvou. Nápis na dolní části panelu jsou provedeny obtisky Propisot s výškou písma 2 mm. Příklad popisu je na obr. 1. Nakonec je panel přestříkán lakem Prago-sorb.

Spodní kryt osciloskopu je z hliníkového plechu tloušťky 1,5 mm. K plechu jsou přišroubovány pryžové nožky a jsou do něj vyvrty větrací otvory. Kryt je zespodu přišroubován k dolním rozpěrným sloupkům kostry.

Vrchní kryt osciloskopu ve tvaru U je rovněž zhotoven z hliníkového plechu tloušťky 1,5 mm. Povrchově je upraven polepením koženkou olivové barvy. Na horní straně krytu je nad těžistěm osciloskopu připevněno držadlo pro přenášení. Pod držadlem je otvor rozměru 110 × 60 mm s větrací mřížkou. Vrchní kryt je přišroubován z boku čtyřmi šrouby M3 k dolním rozpěrným sloupkům kostry.

Závěr

Při formulaci požadavků na osciloskop a vývoji jeho obvodů byly použity prospekty a instrukční příručky přístrojů Grundig GO 15, Tektronix T 922 a 453 a Telequipment D 67.

Zhotovením tří kusů osciloskopů byla prokázána dobrá reproducovatelnost. Všechny přístroje jsou již přes dva roky v provozu prakticky bez závad a potřeby dodatečného seřizování. To svědčí o spolehlivosti a stabilitě. Pohodlí obsluhy splnilo dosud náročné očekávání. Mile překvapila dobrá jakost synchronizace.

Dobré nesrovnatnosti mezi fotografiemi a předkládanou dokumentací jsou způsobeny přepracováním plošných spojů některých obvodů „načisto“ pro účel zveřejnění.

JEDNODUCHÝ MELODICKÝ ZVONEK

V poslední době se roztrhl pyt s melodickými zvonky. Rozhodl jsem se i já přispět jedním návodom na jeho stavbu,

a to sice poměrně jednodušším (a tudíž i levnějším), než jaký byl uveřejněn v AR A2/82. Principem zapojení je použití posuvného registru MH74164, který svým napětím log. 1 na výstupech Q1 a Q8 řídí

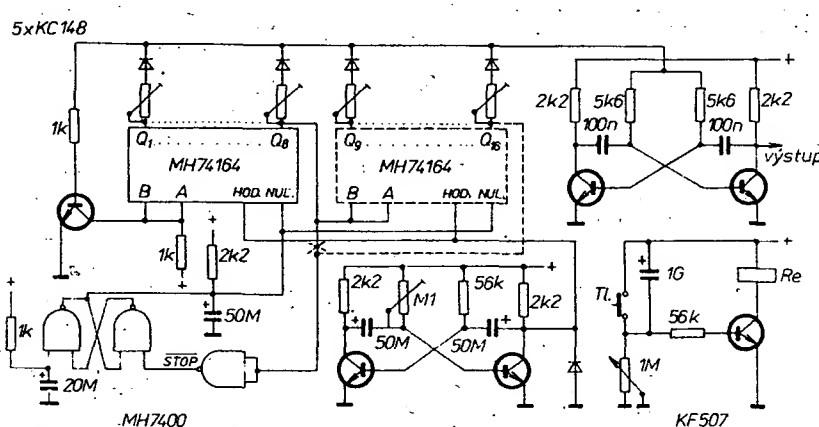
kmitočet multivibrátoru. Celé zapojení obsahuje pouze dva IO pro sedm tónů, alternativní zapojení, které je jednoduše rozšířeno o další posuvný registr, může řídit až patnáct tónů. Schéma zapojení je na obr. 1.

V klidu je zvonek odpojen od napájení, připojuje se stiskem tlačítka T1, které spíná časové relé. Po přivedení napájecího napětí se vynuluje klopný obvod i registr a zároveň je uveden v činnost pomaloběžný generátor, který posouvá log. 1 od Q1 do Q8 (popř. Q16). Trimry se nastavují kmitočet druhého multivibrátoru. Jakmile se úroveň log. 1 dostane na poslední výstup, vynuluje a tím zablokuje posuvný registr.

Časové relé se nastaví tak, aby vypínaло „zvonek“ po skončení celého cyklu.

Literatura:

- [1] Zvonková hra s IO. AR B1/76.
 - [2] Jednoduchý časový spínač. AR B1/76.
- Josef Vágner

Obr. 1. Schéma zapojení zvoneku
(diody jsou germaniové libovolného typu, trimry např. 10 kΩ)

REGULACE VÝKONU S PLYNULÝM NÁBĚHEM

Zejména u motorů s velkou setrvačnou zátěží může být požadováno, aby se rozbitly nikoli náhlým zapnutím, ale pomalým zvětšováním příkonu. Stejný požadavek může být při rozsvěcování žárovky s velkým příkonem, jakou je např. halogenová žárovka.

Halogenová žárovka 24 V/150 W, používaná v diaprojektoru, má za studena odpor asi $0,4 \Omega$, z čehož teoreticky vyplyvá proud při zapnutí asi 60 A (ve skutečnosti o něco menší vlivem vnitřního odporu transformátoru a přívodních vodičů); v praxi můžeme tento proudový náraz zjistit na činnosti jiných spotřebičů, např. rozhlasového a televizního přijímače nebo magnetofonu. Podstatné však je, že tyto proudové nárazy nepříznivě ovlivňují dobu života žárovky, která je ohledem na velkou pořizovací cenu žárovky velmi krátká (několik desítek hodin).

Rozhodl jsem se realizovat doporučené zapojení pro měkký rozbeh motoru s IO

MAA436 podle údajů výrobce (Technické zprávy TESLA Rožnov, MAA436, s. 18). Pro informaci uvádí schéma zapojení na obr. 1. Zapojení jsem vyzkoušel, ale mé požadavky nesplnilo. Start nebyl plynulý v celém průběhu, asi od poloviny byl trhavý a k poslední změně docházelo skokem. Činnost byla stejná i po výměně IO. Při snaze o její zlepšení jsem došel k zapojení, uvedeném na obr. 2. Vložením odporu R mezi potenciometr a vývod 10, přes nějž se nabíjí kondenzátor C, se zajistí v okamžiku sepnutí nulové napětí na potenciometru a tím i pomalý náběh napětí na spotřebiči.

Cas k dosažení plného výkonu je dán vztahem

$$t = -CR\ln\left(1 - \frac{R}{R_{\text{pol}}}\right)$$

Odpor R však může být tak velký, aby bylo možno potenciometrem nastavit maximální výkon, tj. asi jedna desetina odporu potenciometru (nutno vyzkoušet). V tom případě lze vztah zjednodušit:

$$t = CR \cdot 2.5 \text{ [s; F, Q].}$$

Z toho vyplyná, že dobu náběhu lze volit v širokých mezech, a to od zlomku sekundy až po dobu několika minut.

Odporem R4 se nastaví zisk obvodu, tj.

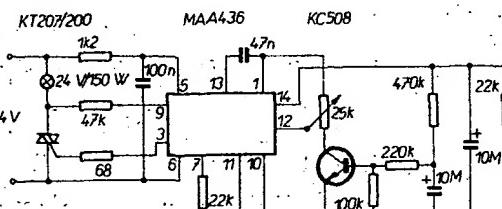
nulový výkon při „nulové“ poloze běžce potenciometru. Čárkováně naznačeným odporem lze odstranit „mrkvý chod“ potenciometru v minimu, způsobený tím, že k otevření tranzistoru T12 ve struktuře IO je nezbytné určité minimální napětí (asi 0,5 V).

Na závěr se zmíním o odrušení celého zařízení, vzhledem ke skutečnosti, že je použita regulace triakem (tyristorem).

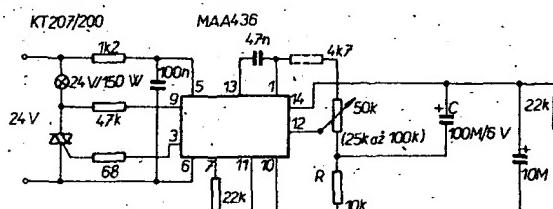
Regulátor je zakryt kovovým krytem z ocelového plechu tloušťky 1 mm, který je dobře uzemněn. Z důvodu velkého odběru proudu na sekundární straně transformátoru (až 7 A) je odrušení realizováno na primární straně, a to sdrožněným odrušovacím prvkem TC 241 a toroidním transformátorem WN 682 12. Člen je doplněn dvěma kondenzátory 0,1 $\mu\text{F}/400 \text{ V}$, např. typu TC 175 (obr. 3). Paralelně k triaku, popř. k tyristoru, je zapojen sériový člen RC $10 \Omega \cdot 0,1 \mu\text{F}$. Všechny spoje jsou co nejkratší, aby se zabránilo vyzařování v frekvenci do okolí.

Věřím, že toto zapojení rozšíří použití tak dobrého IO, jakým je MAA436, a jeličko popsána úprava obsahuje jen dvě součástky navíc (R a C), nijak nekomplikuje zapojení.

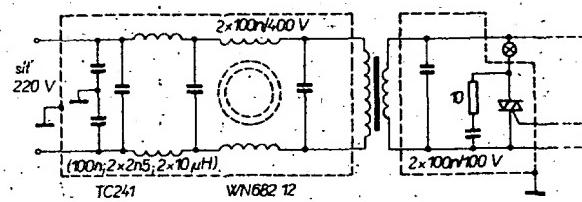
Luděk Srb

Obr. 1. Původní schéma zapojení

Obr. 2. Upravené schéma zapojení regulátoru

Obr. 3. Zapojení odrušovacích členů

Výjádky Inspecktorátu radiokomunikací, pobočka Č. Budějovice:

Zájemnou odporu a kapacitu za tranzistor KC508 (v původním návrhu) se nemůže ovlivnit úrovení rušivého vln pole.

Dodatečně navržený odrušovací filtr je velmi účinný v širokém pásmu kmitočtů a může podstatně snížit úroveň rušení celého zařízení.

Nové vysokofrekvenční tranzistory

Vítězslav Stříž

V tomto pokračování přehledu nových křemíkových vln tranzistorů jsou použity jak zkratky, jejichž přehled je v č. 5, tak zkratky nové, jejichž přehled následuje.

Dodataky k vysvětlivkám zkratek

Slopec „Použití“

Ant – pro anténní zesilovače

DZ – dvojice tranzistorů pro rozdílové zesilovače
2×NPN – dva (nebo několik) tranzistorů n-p-n ve společném pouzdře

2×PNP – totéž pro tranzistory p-n-p

VFM – pro mikrovlnné obvody

VŠ – pro širokopásmové zesilovače

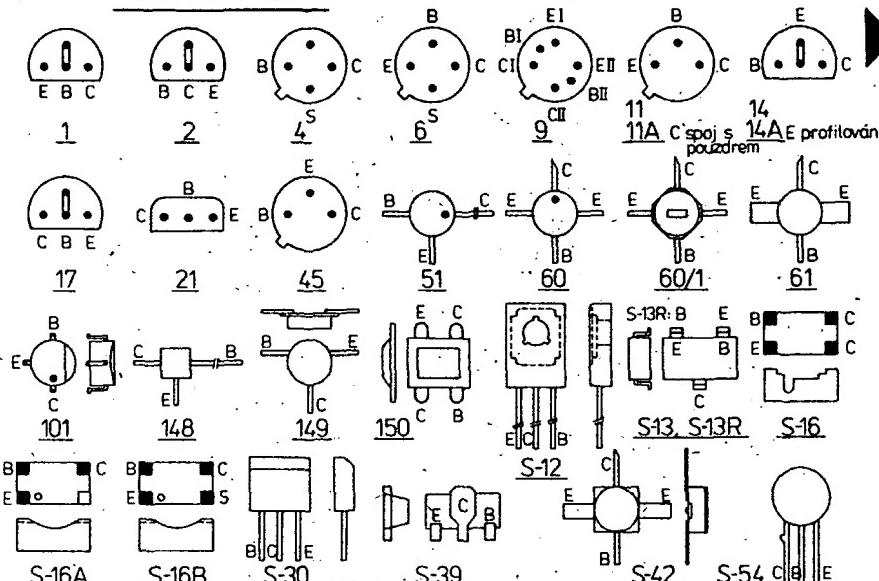
Slopec „Výrobce“

LET – Lignes Telegraphiques et Telephoniques (Francie)

M – Mullard Ltd. (Anglie)

RCA – RCA Solid State (USA), evropské zastoupení Semtrade (Rakousko)

Tr – Transitron Ltd. (Velká Británie)

Typ	Druh	Použití	U_{CE}	I_C	h_{21E}	f_T	T_a	P_{tot}	U_{CEO}	U_{CES}	U_{CER}	U_{CEO}	U_{EBO}	I_C	T_j	R_{thja}	R_{thje}	Použdro	Výrobce	Pa-
			[V]	[mA]		[MHz]	[°C]	[mW]	max.	max.	max.	max.	max.	max.	max.	[°C]	[K/W]	max.		pa-
BF494B	SPEn	S, O-nš	10	1	110-200	260	75	300	30	20	5	30	150	250	TO-92	P	14			
BF495C	SPEn	MF ⁺	10	1	76-110	200	75	300	30	20	5	30	150	250	TO-92	P	14			
BF495D	SPEn	MF	10	1	37-76	200	75	300	30	20	5	30	150	250	TO-92	P	14			
BFP10	SPEn	UKV-nš		30		4000	25	500		20					CB233	CSF	60			
BFP22	SPEn	VF, Sp	10	1	$A_G = 18,5 \text{ dB}$	500*	25	625	200	200	6	500	150	200	10A3	S	17			
BFP23	SPEp	VF, Sp	10	30	>50		25	625	200	200	5	500	150	200	10A3	S	17			
BFP25	SPEn	VF, Sp	10	30	>40	>50	25	625	300	300	6	500	150	200	10A3	S	17			
BFP26	SPEp	VF, Sp	10	30	>25	>50	25	625	300	300	5	500	150	200	10A3	S	17			
BFP90	SPEn	UKV-nš		15		6000	25	250		15					CB233	CSF	60			
BFP91	SPEn	UKV-nš		30	$A_G = 20,5 \text{ dB}$	500*	25	350		12					CB233	CSF	60			
BFP92	SPEn	UKV-nš		50	$A_G = 19,5 \text{ dB}$	500*	25	500		15					CB233	CSF	60			
BFP177	SPn	Vi, VF	10	15	>20	120>75	55	600	100	60	5	50	175	240	TO-39	CEMI	11A			
BFP178	SPn	Vi, VF	20	30	>20	120>75	55	600	160	115	5	50	175	240	TO-39	CEMI	11A			
BFP179A	SPn	Vi-GY	15	20	>20	120>75	55	600	160	115	5	50	175	240	TO-39	CEMI	11A			
BFP179B	SPn	Vi-RY	15	20	>20	120>75	55	600	220	115	5	50	175	240	TO-39	CEMI	11A			
BFP179C	SPn	Vi-BY	15	20	>20	120>75	55	600	250	115	5	50	175	240	TO-39	CEMI	11A			
BFP479	SPEp	UKV-nš	10	11	>20	1400	25	170	30	25	3	50	150	400	CE32	CEMI	51			
BFP519	SPEn	VF, O, Spr	6	10	II:20-35	>150	25	300	70	50	5	50	150	400	TO-18	CEMI	11			
BFP520	SPEn	VF, O, Spr	6	10	III:20-35	>150	25	300	50	30	5	50	150	400	TO-18	CEMI	11			
BFP521	SPEn	VF, O, Spr	6	10	IV:20-25	>150	25	300	30	15	5	50	150	400	TO-18	CEMI	11			
BFP619	SPEn	VF, O, Spr	6	10	IV:30-90	>150	25	220	70	50	5	50	125	450	TO-92	CEMI	1			
BFP620	SPEn	VF, O, Spr	6	10	V: >150	A:20-35	>150	25	220	50	30	5	50	125	450	TO-92	CEMI	1		
BFP621	SPEn	VF, O, Spr	6	10	C:30-90	B:20-35	>150	25	220	30	15	5	50	125	450	TO-92	CEMI	1		
BFP622	SPEn	VF, O, Spr	6	10	D: >150	C:70-170	>150	25	220	70	50	5	50	125	450	TO-92	CEMI	1		
BFP719	SPEn	VF, Sp	10	1	20-90	>250	25	150		15	5	100	120	670	CN44	CEMI	S-30			
BFP720	SPEn	VF, Sp	10	1	50-350	>250	25	150		15	5	100	120	670	CN44	CEMI	S-30			
BFP721	SPEn	VF, Sp	10	1	20-90	>250	25	150		30	5	100	120	670	CN44	CEMI	S-30			
BFP722	SPEn	VF, Sp	10	1	50-350	>250	25	150		25	5	100	120	670	CN44	CEMI	S-30			
BFQ17	SPEn	UKV-nš	-5	50	>25	1200	60c	1,5W	40	25	2	150	150	155	SOT-89	S	S-39	V, P		
		Vš	5	150	>25		25	1W												
			18	70	$A_G = 16 \text{ dB}$	200*														
			18	70	$A_G = 6,5 \text{ dB}$	800*														
BHQ18A	SPEn	UKV-nš	10	50	>25	3200	25	1W	25	15	2	150	150	125	SOT-89	V, P	S-39			
		Vš	10	100	>25	3600														
BHQ19	SPEn	UKV, Vš	10	80	$U_0 > 0,7 \text{ V}$	800*									SOT-89	S	S-39	V, P		
		Ant, nš	10	50	50>25	>4000	100c	550	20	15	2	75	150	200	SOT-89	V, P	S-39			
			10	75	52>25	>4400	87c	500												
			10	50	$A_G = 7,5 \text{ dB}$	800*														
			10	50	$A_G = 11,5 \text{ dB}$	500*														
			10	50	$A_G = 18,5 \text{ dB}$	200*														
BHQ22	SPEn	Vš-nš	-5	30	50>25	5000	65	150	15	12	2	35	200	900	TO-72	V, P	6			
		Ant	5	30	$A_G = 16 \text{ dB}$	500*														
BHQ23	SPEp	VKV, O	5	30		5000	25	200	15	12	2	35	150	500	5083	S	51			
		nš	5	30	$A_G = 16 \text{ dB}$	500*														
BHQ23	SPEp	Vš, Ant	5	30	>20	5000	60	180	15	12	2	35	150	500	SOT-37	V, P	51			
		nš	5	30	$A_G = 16,5 \text{ dB}$	500*														
BHQ24	SPEp	Vš, Ant	5	30	50>20	5000	65	150	15	12	2	35	200	900	TO-72	V	6			
			5	30	$A_G = 15 \text{ dB}$	500*														
BHQ28	SPEn	UKV-nš	10	10	>20	5000>4500	150	200	20	15	1,5	15	200	250	TO-120	S	S-42			
		O, VFr	10	15	$A_G = 14 \text{ dB}$	2000														
BHQ29	SPEn	UKV-nš	6	10	>30	4000>3600	50	200	20	15	2,5	30	150	500	23A3	S	S-13			
		Vš, vňš	6	4	$F = 2,1 \text{ dB}$	800*														
BHQ31	SPEn	VKV-nš	1	3	>20	600	25	200	30	15	3	100	175		SOT-23	Fe	S-13			
BHQ31R	SPEn	VKV-nš	1	3	>20	600	25	200	30	15	3	100	175		SOT-23	Fe	S-13R			
BHQ31A	SPEn	VKV-nš	1	3	>100	600	25	200	30	15	3	100	175		SOT-23	Fe	S-13			
BHQ31AR	SPEn	VKV-nš	1	3	>100	600	25	200	30	15	3	100	175		SOT-23	Fe	S-13R			

Typ	Druh	Použití	U_{CE}	I_C	h_{21E}	f_T	T_a T_C	P_{tot} max. [mW]	U_{CBO}	U_{CES} max. [V]	U_{CEO} max. [V]	U_{EBO}	I_C max. [mA]	T_j max. [°C]	R_{thja} R_{thjc} max. [K/W]	Pouzdro	Výrobce	Pa-
			[V]	[mA]		[MHz]			[V]	[V]	[V]	[V]	[mA]	[°C]	[K/W]	ti	ti	ti
BFQ32	SPEn	UKV-nš Vš, Ant	10	50	>20	4200	25	500	20	15	3	75	175	230	50B3	S, V	51	
			10	75	>20	4600												
BFQ33	SPEn	UKV, VFm nš	10	50	$A_G = 14 \text{ dB}$	500*	60	180	9	8	3	20	150	500	SOT-100	V	60	
			5	14	$A_G = 13 \text{ dB}$	14GHz												
BFQ34	SPEn	Vš-nš	5	14	$A_G = 13 \text{ dB}$	2000*	165c	2,25W	25	18	2	150	200	15*	SOT-122	V	60/1	
			15	75	>25	3500>3000												
BFQ35	SPEp	Vi, VF	5	10	>50	80	25	800	160	160	5	200	175	222	TO-39	TIB	11A	
			5	10	>40	80	25	800	250	250	5	200	175	222	TO-39	TIB	11A	
BFQ36	SPEp	Vi, VF	5	10	>30	80	25	800	300	300	5	200	175	222	TO-39	TIB	11A	
			5	10	>25	10	25c	5,7W	300	250	5	1A	125	TO-39	M	11A		
BFQ37	SPEp	Vi, VF	5	10	>25	10	25c	5,7W	300	300	5	1A	125	TO-39	M	11A		
			5	10	>25	10	25c	5,7W	350	350	5	1A	125	TO-39	M	11A		
BFQ38	Sdfn	VF, NF	5	50	>25	>10	25c	5,7W	300	250	5	1A	125	TO-39	M	11A		
			5	50	>25	>10	25c	5,7W	300	300	5	1A	125	TO-39	M	11A		
BFQ39	Sdfn	VF, NF	5	50	>25	>10	25c	5,7W	300	300	5	1A	125	TO-39	M	11A		
			5	50	>25	>10	25c	5,7W	350	350	5	1A	125	TO-39	M	11A		
BFQ40	Sdfn	VF, NF	5	50	>25	>10	25c	5,7W	300	300	5	1A	125	TO-39	M	11A		
			5	50	20-200	1000	50c	4W	50*	25	4	350	200	TO-39	T	60		
BFQ41	SPEn	Tx-UKV	5	50	20-200	1000	50c	4W	50*	25	4	600M	200	24*	TO-39	P, V	11A	
			5	250	10-60	750	25c	7,2W		18	4	1,8AM	200	18*	TO-39	P, V	11A	
BFQ42	SPEn	Tx-VKV	13,5	5	$P_0 = 2 \text{ W}$	175*			36*		4	1,25AM	200	18*	TO-39	P, V	11A	
			13,5	500	10-80	750	25c	12W	36*		2	3,75AM	200	18*	TO-39	P, V	11A	
BFQ43	SPEn	Tx-VKV	13,5	5	$P_0 = 4 \text{ W}$	175*					2	25	150	500	SOT-37	P, V	51	
			13,5	500	>20	5000	60	180	20	15	2	25	200	900	TO-72	P, V	6	
BFQ51	SPEp	Vš, Ant-nš	10	14	$A_G = 19 \text{ dB}$	500*												
			10	14	$A_G = 17 \text{ dB}$	500*	65	150	20	15	2	25	200	900	TO-72	P, V	6	
BFQ52	SPEp	Vš, Ant-nš	10	14	$A_G = 17 \text{ dB}$	500*												
			10	14	$A_G = 18 \text{ dB}$	500*	65	150	20	15	2	25	200	900	TO-72	P, V	6	
BFQ53	SPEn	Vš, Ant-nš	10	14	$A_G = 20 \text{ dB}$	5000												
			10	14	$A_G = 18 \text{ dB}$	5000	87	450	25	16	1	35	200	250	TO-120	S	S-42	
BFQ57	SPEn	VFm-nš O	15	15	120	6500												
			10	25	$A_G = 10,5 \text{ dB}$	4000*	87	450	25	16	1	30	200	250	TO-120	S	S-42	
BFQ58	SPEn	VFm-nš O	15	15	$A_G = 9 \text{ dB}$	4000*												
			15	15	$A_G = 15 \text{ dB}$	1500*												
BFQ59	SPEn	VFm-nš	15	15	100	4000	150c	700	27	20	1,5	35	200	70*	TO-120	S	S-42	
			10	15	$A_G = 11 \text{ dB}$	2000*	4000	25	700	27	20	1,5	35	200	250	TO-120	S	S-42
BFQ60	SPEn	VFm-nš	15	15	100	4000*	100	250	700	27	20	1,5	35	200	250	TO-120	S	S-42
			10	15	$A_G=11 \text{ dB}$	2000*												
BFQ63	SPEn	UKV-nš	50	50	>25	5000	25	300		15					TO-72	CSF	6	
			50	50	$A_G=13,5 \text{ dB}$	500*												
BFQ64	SPEn	UKV, Vš	15	120	$A_G=10 \text{ dB}$	800*	3000	60c	1,5W	30	20	3	200	150	60*	SOT-89	S	51
			15	120	>25	4000	120c	4,5W	25	18	2	300	200	17*	SOT-122	V, P	60/1	
BFQ68	SPEn	Vš	15	200	>25	4000	70	200	15	15	2	30	150	60*	50B3	S	51	
			15	15	$A_G=11 \text{ dB}$	800*												
BFQ85	SPEn	UKV-nš Vš	10	10	15	5000>4000	60	200	20	15	3	40	150	450	keram	SGS	60	
			10	3	80-200													
BFQ88	SPEn	UKV-nš	10	15	$A_G=15>13 \text{ dB}$	1000*	1000*	100	250	20	15	3	40	175	300	keram	SGS	60/1
			10	15	$A_G=15 \text{ dB}$	1000*	100	350	20	15	3	80	175	200	keram	SGS	60/1	
BFQ88A	SPEn	UKV-nš	5	30	80-30	5000>4000	100	350	20	15	3	35	200	70*	TO-120	S	S-42	
			5	20	$A_G=14 \text{ dB}$	1000*												
BFR12	SPEn	VKV	15	80	>10	>480	50c	1W	55	30	3,5	300	200	TO-72	T	4		
			6	5	>25	>3400	25	250		12	3,5	30	150		TO-5	LTT	11A	
BFR14	SPEn	Vš-nš	6	5	>30	5000	137	250	20	12	2,5	30	200	250	TO-120	S	S-42	
			6	5	>30	6000	137	250	20	12	2,5	30	200	250	TO-120	S	S-42	
BFR14A	SPEn	VFm-nš Vš, O	6	15	$A_G=12>11 \text{ dB}$	2000*	6000	137	250	20	12	2,5	30	200	250	TO-120	S	S-42
			10	15	$A_G=12>11 \text{ dB}$	2000*												
BFR14B	SPEn	Vš-nš Vš, O	6	5	>30	4300	150	700	27	20	1,5	35	200	70*	TO-120	S	S-42	
			6	5	>30	4300												
BFR14C	SPEn	Vš, O	10	15	$A_G=11 \text{ dB}$	2000*	150	700	27	20	1,5	35	200	70*	TO-120	S	S-42	
			10	15	$A_G=11 \text{ dB}$	2000*												
BFR15	SPEn	UKV, Vš	6	5	>25	>3000	25	260		12	3,5	30	150	TO-72	S	4		
			6	5	>25	4500	60	200	12	2,5	30	200	700	18A4	S	4		
BFR26	SPEn	VF	0,8	50	15-50	>350	25	300	30	20	5	120	200	TO-72	LTT	11A		
			2	200	30-120		25	600	160		400				TO-5	LTT	11A	
BFR28	SPEn	VF	5	5	>30	>400	25	200	30	20	3	50	200		epox	S	S-54	
			6	5	>25	>3000	25	200		12	3,5	30	125			S	S-51	
BFR34	SPEn	Vš, UKV	6	5	>25	5000	50	200		12	2,5	30	150	500	50B3	S, T	S-51	
			6	5</td														

Typ	Druh	Použití	U_{CE}	I_C	h_{21E}	f_T	T_A	P_{tot}	U_{CE0}	U_{CES}	U_{CE0}	U_{EBO}	I_C	T_I	R_{thja}	Použití	Výrobce	Pa-	
			[V]	[mA]		[MHz]	[°C]	max.	[mW]	max.	[V]	max.	[V]	max.	[mA]	max.	[°C]	thjc	max.
BFR39	SPEn	VF, Spv	10	100	80>50	>100	25	800	90	80	5	1A	150			TO-92	S, TIB	2	
BFR39T05	SPEn	VF, Spv	10	500	>50	150>100	25	800	90	80	5	1A	150			plast	TIB	2	
BFR40	SPEn	VF, Spv	10	100	120>75	>100	25	800	70	60	5	1A	150			TO-92	S, TIB	2	
BFR40T05	SPEn	VF, Spv	10	500	>100	150>100	25	800	70	60	5	1A	150			plast	TIB	2	
BFR41	SPEn	VF, Spv	10	100	170>100	>100	25	800	60	50	5	1A	150			TO-92	S, TIB	2	
BFR41T05	SPEn	VF, Spv	10	500	>150	150>100	25	800	60	50	5	1A	150			plast	TIB	2	
BFR44A	SPEn	DZ-nš	5	1	>600	>600	25	300	30	15	5	50	175			TO-100	CSF		
BFR44B	SPEn	DZ-nš	5	1	$\Delta h_{21E}>0,9$	>600	25	300	30	15	5	50	175			TO-100	CSF		
BFR44C	SPEn	DZ-nš	5	1	$\Delta h_{21E}>0,8$	>600	25	300	30	15	5	50	175			TO-100	CSF		
BFR48	SPEn	VF	10	50	50-110	>600	25	450	50	30	4	100	200			TO-39	LTT	11	
BFR49	SPEn	VFm-nš	10	14	>25	5000	110	180	20	15	2	25	200	500		SOT-100	V, P	60/1	
		UKV	10	14	$A_G=17\text{dB}$	1000*													
			10	14	$A_G=6,5\text{dB}$	4000*													
BFR50	SPEn	VF	6	150	>30	>60	25	800	80	35	6	1A	150			plast	TIB	14A	
BFR51	SPEn	VF	6	150	>40	>50	25	800	60	30	6	1A	150			plast	TIB	14A	
BFR52	SPEn	VF	6	150	>60	>50	25	800	40	20	6	1A	150			plast	TIB	14A	
BFR53	SPEn	UKV, Vs	5	25	>25	2000	60c	180	18	10	2,5	50	150	500		23A3	V, P	S-13	
		Ant-nš	5	50	>25														
			5	30	$A_G=22\text{dB}$	200*													
			5	30	$A_G=10,5\text{dB}$	800*													
BFR53R	SPEn	UKV, Vs	5	25	>25	2000	60c	180	18	10	2,5	50	150	500		23A3	V, P	S-13R	
		Ant	5	30	$A_G=22\text{dB}$	200*													
			5	30	$A_G=10,5\text{dB}$	800*													
BFR54	SPEn	Vs, VKV	1	10	>40	>500	25	500	40	15	4,5	500	150	250		SOT-54	V, P	1	
			2	100	>20														
			10	10	$A_G=15\text{dB}$	200*													
BFR56	SPEn	VF, Sp	5	500	30-150		25	1W	60	40	5	1,2A				TO-39	TID	11A	
BFR57	SPEn	Vi, VF	10	30	>25	100	25c	5W	160	160	5	200	200	35*		TO-39	TID	11	
BFR58	SPEn	Vi, VF	10	30	>25	100	25c	5W	250	250	5	200	200	35*		TO-39	TID	11	
BFR59	SPEn	Vi, VF	10	30	>25	100	25c	5W	300	5	200	200	35*		TO-39	TID	11		
BFR60	SPEp	VF, NF	6	150	>30	>60	25	800	80	35	6	2A	150			plast	TIB	14A	
BFR61	SPEp	VF, NF	6	150	>40	>50	25	800	60	30	6	2A	150			plast	TIB	14A	
BFR62	SPEp	VF, NF	6	150	>60	>50	25	800	40	20	6	2A	150			plast	TIB	14A	
BFR63	SPEn	VKV	5	150	>25	1100	60c	3,5W	40	25	3,5	200	150	25*		SOT-48/3	M, V, P	60/1	
BFR64	SPEn	UKV, Ant	20	70	$P_0=0,15\text{ W}$	202*										SOT-48/3	M, V, P	60/1	
BFR65	SPEn	UKV, Ant	20	70	$P_0=0,09>0,07\text{ W}$	806*										SOT-48/3	V, P	60/1	
		Vs	20	200	>30	>1200	125c	5W	40	25	3,5	400	200	15*					
			20	400	>20	>1000													
			20	200	$P_0=0,45\text{ W}$	200*													
			20	200	$A_G=19>15\text{dB}$	200*													
BFR77	SPEn	VF, NF	10	150	40-120	>50	25	800	120	80	7	1A	200			TO-39	SGS	11	
BFR78	SPEn	VF, NF	10	150	40-120	>50	25	800	120	100	7	1A	200			TO-39	SGS	11	
BFR79	SPEp	VF	10	100	80>50	>100	25	800	90	80	5	1A	150			TO-92	S, CSF	2	
BFR79T05	SPEp	VF	10	1	>25	150	25	800	90	80	5	1A	150			plast	TIB	2	
BFR80	SPEp	VF	10	100	100>75	>100	25	800	70	60	5	1A	150			TO-92	S, CSF	2	
BFR80T05	SPEp	VF	10	1	>25	150	25	800	70	60	5	1A	150			plast	TIB	2	
BFR81	SPEp	VF	10	100	170>100	>100	25	800	60	50	5	1A	150			TO-92	S, CSF	2	
BFR81T05	SPEp	VF	10	1	>25	150	25	800	60	50	5	1A	150			plast	TIB	2	
BFR86	SPEn	VF, VI	10	30	>20	130	25	800	120	120	5	200	125			TO-92	TIB	2	
BFR86T05	SPEn	VF, VI	10	30	>20	130	25	800	120	120	5	200	125			plast	TIB	2	
BFR86A	SPEn	VF, VI	10	30	20-60	130	25	1,6W	120	120	5	200	175			TO-92	TIB	2	
BFR86B	SPEn	VF, VI	10	30	>40	130	25	1,6W	120	120	5	200	175			TO-92	TIB	2	
BFR87	SPEn	VF, VI	10	30	>20	130	25	800	160	160	5	200	125			TO-92	TIB	2	
BFR87T05	SPEn	VF, VI	10	30	>20	130	25	800	160	160	5	200	125			plast	TIB	2	
BFR87A	SPEn	VF, VI	10	30	20-60	130	25	1,6W	160	160	5	200	175			TO-92	TIB	2	
BFR87B	SPEn	VF, VI	10	30	>40	130	25	1,6W	160	160	5	200	175			TO-92	TIB	2	
BFR88	SPEn	VF, VI	10	30	>20	130	25	800	250	250	5	200	125			TO-92	TIB	2	
BFR88T05	SPEn	VF, VI	10	30	>20	130	25	800	250	250	5	200	125			plast	TIB	2	
BFR88A	SPEn	VF, VI	10	30	20-60	130	25	1,6W	250	250	5	200	175			TO-92	TIB	2	
BFR88B	SPEn	VF, VI	10	30	>40	130	25	1,6W	250	250	5	200	175			TO-92	TIB	2	
BFR89	SPEn	VF, VI	10	30	>20	130	25	800	300	300	5	200	125			TO-92	TIB	2	
BFR89T05	SPEn	VF, VI	10	30	>20	130	25	800	300	300	5	200	125			plast	TIB	2	
BFR89A	SPEn	VF, VI	10	30	20-60	130	25	1,6W	300	300	5	200	175			TO-92	TIB	2	
BFR89B	SPEn	VF, VI	10	30	>40	130	25	1,6W	300	300	5	200	175			TO-92	TIB	2	
BFR90	SPEn	VFm-nš	6	25	50>25	5000	60	200	20	15	2,5	30	150	500		5083	M, S, SGS	51	
		Vš, O	6	14	15	$A_G=14\text{dB}$	800*												
BFR90	SPEn	Vš-nš, Ant	10	14	50>25	5000	60	180	20	15	2	25	150	500		SOT-37	V, P	51	
		Ant	10	14	$A_G=19,5\text{dB}$	500*													
BFR90A	SPEn	UKV-nš	10	5	80>40	5000	60	180	20	15	2	25	150	500		TO-50	SGS, V	51	
			10	5	$A_G=13,5\text{dB}$	1000*													
BFR90B	SPEn	Vš-nš, Ant	10	14	$A_G=11\text{dB}$	1000*	60	200	20	15	2	30	150	500		plast	SGS	51	
			10	14	50>25	5000	60	180	20	15	2	30	150	500		TO-50	SGS	51	
BFR90H	SPEn	UKV-nš	10	14	$A_G=12\text{dB}$	1000*										TO-50	SGS	101	

Zajímavá zapojení

ELEKTRONICKÝ BUDÍK PRIM

Před časem se na trhu objevil nový typ budíku z Chronotechny ve Šternberku s označením Quartz, řízený elektronickým obvodem, umístěným na desce s plošnými spoji. Tento obvod se skládá ze základního integrovaného obvodu, krystalu a krokového motorku včetně periferních součástek. Napájení obstarává suchý článek 1,5 V.

Na obr. 1 je zapojení celého obvodu řízení chodu hodinových ručiček v budíku Prim (způsob buzení není popsán). Zapojení odpovídá doporučení výrobce, kterým je firma Eurosil v Mnichově. Na obr. 2 je zapojení vývodu integrovaného obvodu e1151, který je v budíku použit.

Mezní údaje e1151

Ztrátový výkon: max. 300 mW.

Napájecí napětí: max. +5 V.

Pracovní teplota: -20 až +70 °C.

Pracovní údaje e1151

Napájecí napětí: +1,2 až +1,7 V.

Napájecí proud: 60 µA.

Proud mezi svorkami 3 a 5: 3 mA.

Výstupní proud svorky 6: 0,1 mA.

Výstupní proud svorky 4: 10 µA.

Tento IO obsahuje oscilátor, dělič kmitočtu, tvarovač výstupních impulsů a zdroj impulsů pro řízení krokových

motorků. Vzhledem ke svému malému příkonu i malému napájecímu napětí je vhodný pro hodiny, jejichž zdrojem je suchý článek.

Oscilátor IO se skládá z invertoru a musí být doplněn vnějším krystalem a příslušnými kapacitami, z nichž jedna je měnitelná pro přesné nastavení kmitočtu.

Dělič obsahuje 23 binární stupně, které dělí kmitočet oscilátoru 4,193 304 MHz na 0,5 Hz střidy 1 : 1.

Zdroj impulsů pro řízení krokových motorků je na výstupu opatřen diodami k potlačení indukovaných napěťových špiček.

Vstup s označením SYNC IN umožňuje zasynchronizovat výstupní časový signál s časovým normálem (časové známení). Jestliže je tento vstup připojen ke kladnému napájecímu napětí, není na výstupu hodinový signál. Zmizí-li ze vstupu toto napětí, objeví se první hodinový impuls po 1 sekundě.

Výstup 64 Hz OUT slouží k měření kmitočtu a k rychlejšímu „chodu“ hodin. Na tomto výstupu je signál pravoúhlého průběhu.

Výstupy MO OUT 1 a 2 jsou výstupy pro připojení krokového motorku s kmitočtem 0,5 Hz.

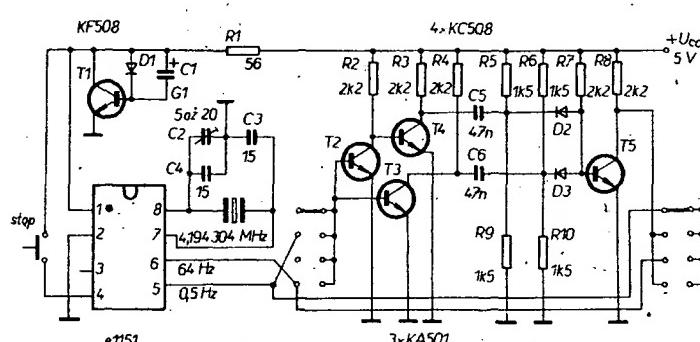
Na obr. 3 je zapojení generátoru 1 Hz, deska s plošnými spoji tohoto generátoru je na obr. 4. Skládá se ze stabilizátoru napětí pro IO, z generátoru hodinových

impulsů ($f = 0,5 \text{ Hz}$) a ze zdvojovače kmitočtu. Stabilizátor napětí je tvořen obvodem tranzistoru T1. Napájecí napětí $U_{cc} = 5 \text{ V}$ se stabilizuje na napájecí napětí IO 1,2 V. Generátor signálu 0,5 Hz je tvořen obvodem e1151 a krystalem. Pak následuje zdvojovač kmitočtu, na jehož vstup přivádíme přes přepínač vybraný signál (buď 0,5 anebo 64 Hz). Signál je veden na invertory T2 a T3, kde se logika CMOS mění na logiku TTL. Invertor T4 impulsy opět neguje, takže na kondenzátoch C5 a C6 jsou impulzy vzájemně opačné. Tyto kondenzátory impulsy derivují a přivádějí je na diody D2 a D3, tvořící s T5 hradlo NAND. Vstupy diod jsou odpory nastaveny na statické napětí 1/2. $U_{cc} = 2,5 \text{ V}$, což odpovídá log. 1. Derivované impulsy, jejichž sestupná hrana se mění z 2,5 V na 0 V, uzavírají T5 a tak na výstupu T5 dostáváme negované impulsy TTL s dvojnásobným kmitočtem, než byly na vstupu tranzistorů T2 a T3. Přepínačem si opět můžeme vybrat signál s kmitočtem 0,5 Hz; 64 Hz v logice CMOS; 1 Hz; 128 Hz v logice TTL.

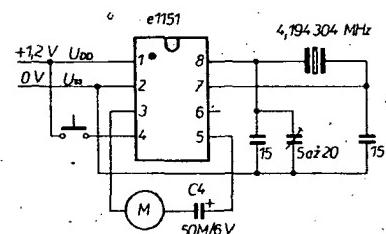
Všechny prvky obvodu jsou na desce s plošnými spoji kromě tlačítka STOP a přepínače kmitočtu (pokud ho někdo bude chtít použít). V nakreslené desce s plošnými spoji je veden signál o kmitočtu 0,5 Hz přímo na zdvojovač. Na desce je nutný též jeden drátový spoj a to z nuly napájecího napětí na společný bod kondenzátorů C2, C3 a C4 oscilátoru. Seznam součástek neuvádí, protože všechny odpory jsou pro nejmenší zatížení, kondenzátory jsou keramické a tlačítka může být libovolného typu. Obvod oscilátoru s IO a jeho součástkami získáme vypájením z desky budíku.

Účelem tohoto článku není jen návod ke stavbě generátoru 1 Hz ze součástek, které zakoupením budíku získáme, ale chtěl jsem čtenáře také seznámit s elektronikou budíku Prim Quartz.

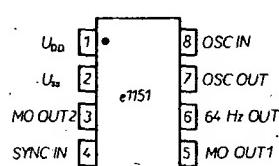
Jaromír Rutar

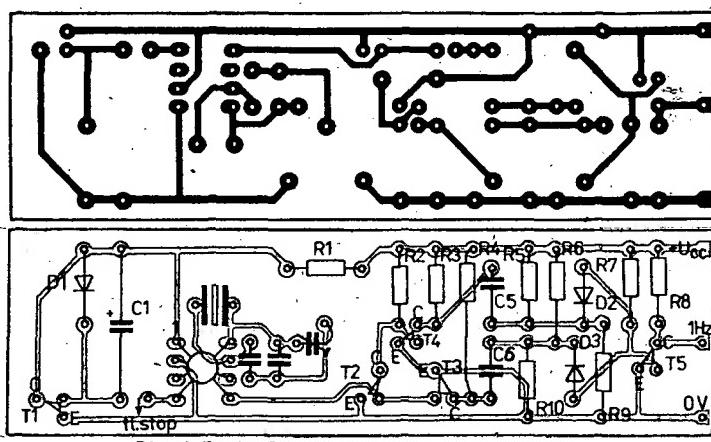
Obr. 1. Schéma zapojení elektronické části budíku Prim Quartz

Obr. 3. Zapojení generátoru 1 Hz

Obr. 2. Zapojení IO e1151

Obr. 4. Deska Q50 s plošnými spoji generátoru

Z OPRAVÁRSKÉHO SEJFU

ZVĚTŠENÍ VSTUPNÍ CITLIVOSTI MAGNETOFONU B113

Úprava je velmi jednoduchá a spočívá pouze v zapojení dvou odporů do desky lineárních zesilovačů záznamu. Tato deska je ve schématu označena písmenem L. V zapojení této desky vidíme dva tranzistory T1 a T2, které neslouží k zesílení signálu, ale pouze k přepínání zisku vstupních tranzistorů obou kanálů.

Pokud není do mikrofonního konektoru zasunuta příslušná zásuvka, je bod 10 desky L spojen se zemí a oba tranzistory T1 a T2 jsou tedy nevodivé. Jakmile mikrofonní zásuvku zasuneme, bod 10 se odpojí od země a přes odporník R51 se na něj dostavá kladné napětí. Toto napětí otevře oba zmíněné tranzistory a tím se paralelně k emitorovému odporu R13 vstupního tranzistoru levého kanálu zapoje sériový člen C5 a R9, který zmenší zpětnou vazbu tohoto tranzistoru a zvětší proto jeho zesílení. Obdobně je tomu i u pravého kanálu, kde se k emitorovému odporu R14 připojí paralelně sériová dvojice C6 a R10. Při jiném zdroji vstupního signálu (GRAMO, RADIO) se oba sériové obvody neuplatňují.

K požadovanému zvětšení vstupní citlivosti magnetofonu proto postačí zapojit paralelně k oběma sínacím tranzistorům T1 a T2 (mezi emitor a kolektor) odpory asi 2,2 k Ω . Vstupní citlivost na vstupu RADIO a GRAMO se tím zvětší asi o 10 dB., zatímco citlivost vstupu MIKRO zůstane pochopitelně nezměněna.

ZÁVADA PŘIJÍMAČE COLOR SPEKTRUM

Závada se u tohoto TVP projevovala tak, že se po obrazovce pohyboval vodorovný světlý pás se zeleným rámcem. Ve zvuku byl patrný brum. Po vypnutí TVP a opětovném zapnutí bylo vždy vše v pořádku asi na pět minut, pak se závada vždy objevila znova.

BAREVNÝ TELEVIZOR JUNOST C 401

Asi za 5 minut po zapnutí se začal po obrazovce pohybovat směrem shora dolů široký zelený pruh. Po odstranění krytu televizoru zmizel zvuk a ztmavila obrazovka. Vysoké napětí bylo v pořádku, napětí na ostricích mřížkách také, ale na jednotlivých katodách bylo místo 50 až 100 V napětí 150 V. Obrazovka byla zablokována. Při kontrole obrazových zesilovačů chybělo napájecí napětí 10 V, které je odebíráno ze Zenerovy diody D814B. Taje

Postup úpravy je následující. Na zadní stěně nejprve odšroubujeme kryt pojistek a pak po povolení čtyř rohových šroub zadní stěny odejmeme. Při pohledu zezadu do magnetofonu naleznete vlevo dole šroub, kterým je zajištěna výklopna elektronická část magnetofonu. Uvolníme-li tento šroub, můžeme celý panel elektronické části vyklopit dopředu. Tato situace je například dobré viditelná na obrázku v AR A8/81 na str. 22. Abychom celou elektronickou část mohli více natočit a usnadnit si tak práci, uvolníme na

protější straně závesy příchytných pásků z bílé plastické hmoty.

Deska L je přišroubována k čelu přední stěny u vstupních konektorů a jsou na ní upevněny i regulátory záznamové úrovně. V žádném případě ji nemusíme demontovat, protože oba odpory připájíme ze zadní strany spojů. Abychom získali k této práci lepší přístup, vysuneme ze základní desky oba moduly na straně konektorů (modul zesilovače indukátorů a modul záznamového zesilovače). Pak odejmeme plechový stínící kryt desky L a oba odpory připájíme na místa, která jsou dobré patrná z obr. 1. Obráceným postupem upevníme všechny díly na jejich původní místa a před zavřením nezapomeneme elektronickou část zajistit oběma pásky z plastické hmoty.

Na závěr ještě několik technických údajů.

Před úpravou:

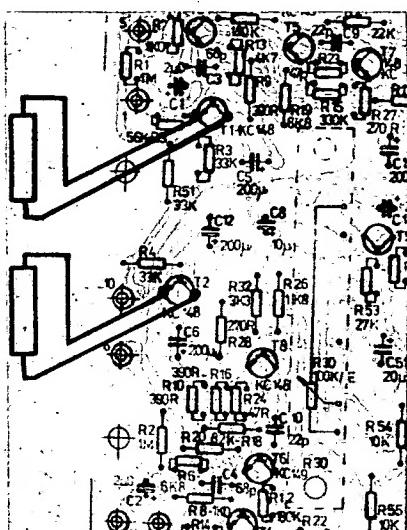
	RADIO	GRAMO
Minimální vstupní napětí:	1,8 mV	60 mV
Jmenovité vstupní napětí:	18 mV	600 mV
Maximální vstupní napětí:	360 mV	12 V

Po úpravě:

	RADIO	GRAMO
Minimální vstupní napětí:	0,6 mV	20 mV
Jmenovité vstupní napětí:	6 mV	200 mV
Maximální vstupní napětí:	120 mV	4 V

Na vstupu RADIO se tedy původní jmenovitá citlivost 1,25 mV/k Ω zvětší na 0,4 mV/k Ω , což je již prakticky shodné s ČSN i DIN, které předpisují 0,5 mV/k Ω .

-Lx-

obr. 1. Umístění obou odporů na desce L

Rozborom zapojení jsem se snažil zjistit příčinu závady. Nejvíce podezření jsem měl na vadu elektroniky PL508 ve snímkových rozkladových obvodech. Vyměnil jsem ji a asi po jeden měsíc bylo vše v pořádku – pak se závada znova objevila. Vzal jsem proto měřicí přístroj a zjistil jsem, že se po objevení závady poněkud

zvětší odběr proudu. Když jsem hledal příčinu, dospěl jsem až k elektronice PL509 – u ní se zřejmě ovlivňoval katodový proud spojením katody se žhavicím vlákном přes odlouputnou část povrchu jedné z těchto elektrod. Elektronu jsem vyměnil a vše bylo v naprostém pořádku.

Tomas Koutný

napájena přes odpor 160 Ω ze stabilizovaného zdroje napěti 20 V, které rovněž chybělo. Při kontrole tranzistorů ve zdroji byl shledán vadný T1 – KT209L (modul 1) (náhrada KF517). Po výměně televizor pracoval normálně, ale pouze půl minuty. Tranzistor KF517 se zničil nadměrnou kolektorovou ztrátou. Podrobnejší kontrola zdroje – tranzistoru T1 – KT807B (blok napájení) ukázala nedokonalé propojení vývodu kolektoru a systémem. Tento výkonový tranzistor jsem nahradil plastиковým typem BD135. (Po mechanickém

úpravě chladiče lze použít i čs. typy KD nebo KU.) Po výměně obou tranzistorů a nastavení napěti trimrem 470 Ω televizor pracuje normálně již půl roku. Na kolektoru KT209L má být +21 V, na jeho bázi +26,5 V, na emitoru +30 V.

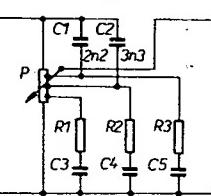
Pohybující se zelený pruh byl způsoben vadou činnosti KT807B. Při rozebírání televizoru se mechanickým chvěním přerušilo propojení kolektoru a veškerá výkonová ztráta byla přenesena na KT209L, který se zničil.

Ladislav Jurník

ÚPRAVA ZESILOVAČE AZS 217

Protože mi nevyhovovala fyziologická regulace hlasitosti v zesilovači AZS 217, která upravovala jen úroveň nízkých kmitočtů, doplnil jsem regulátor hlasitosti dvěma kondenzátory podle obr. 1, čímž se podle mého názoru podstatně zlepšila reprodukce. Kapacity přidaných kondenzátorů jsou C1 = 2,2 nF a C2 = 3,3 nF.

Jazeš Kollár

Obr. 1. Úprava obvodu fyziologického regulátoru hlasitosti zesilovače AZS 217

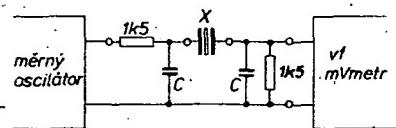
Odesíali jste již svůj příspěvek do konkursu AR '82? Uzávěrka je dne 15. 9. 1982!

FILTRY PRO SSB

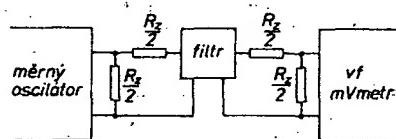
Jan Mihola, OK2BJJ

(Dokončení)

U řady B a L vytáhneme kleštěmi stříbrné doteky a místo nich připájíme drátové kontakty asi 2 cm dlouhé. Krystálum X 1000 rychle pocinujeme nožky. Rezonanční kmitočet měříme v přípravku na obr. 13 při maximálním výstupním napětí, které současně charakterizuje jakost krystalu. Rezonanční kmitočet a případný údaj o jakosti si poznamenáme. Budoucí

Obr. 13. Přípravek k měření rezonančního kmitočtu krystalů. Paralelní kapacity C mají být zhruba stejně jako ve filtru. V okolí 8,5 MHz $C = 30 \text{ pF}$, kolem 15 MHz $C = 80 \text{ až } 100 \text{ pF}$.

Obr. 14. Blokové zapojení k měření rezonančních křivek. R_z zkončovací odpory

rezonanci všech krystalů zvolíme tam, kde jich máme nejvíce (s tolerancí 200 Hz). Zbyvající počet do filtru musíme doškrábat nebo dojodovat. Na přesnost nastavení záleží strmost boků budoucího filtru. Dva krystaly – jeden s výším, druhý s nižším kmitočtem, ponecháme do oscilátoru.

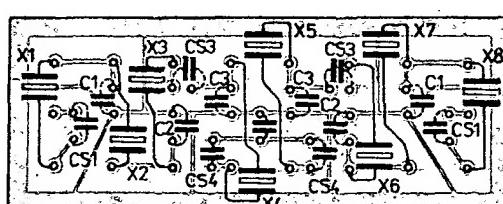
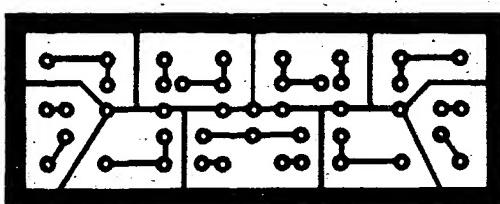
I když v tab. 2 jsou údaje kapacit, je žádoucí prověřit krystaly, kapacity a doložit filtr na žádanou šíři pásmá v přípravku. Na úzký pocinovaný plech nebo zbytek kuprexitu připájíme nastojí za sebou vzdutové trimry 30 pF, vzdálené od sebe na rozteč vývodů krystalů. Mezi trimry připájíme střídavě z obou stran krystaly, včetně sériových kapacit CS. Vstupní a výstupní vývod může být vytvořen trimrem s výšroubovaným rotorem. Doplníme zakončicí odpory rozdělenými na poloviny, aby se vnější kapacity neuplatnily. Zbyvá připojit měrný oscilátor na vstup a vf milivoltmetr na výstup (podle obr. 14). Hrubé nastavení velmi urychlí Polyskop nebo podobné zařízení s pomalým rozmítáním. Po sestavení zašroubujeme střední trimry (C3, C4...) na maximum, trimry C1 a C2 asi do dvou třetin. Oscilátor pomalu přeladíme přes rezonanční křivku, která už má svoji přibližnou podobu. Maximální výchylku milivoltmetru uprostřed křivky nastavíme výstupním děličem měrného oscilátoru na celistvou hodnotu napětí (nemá přesahnut na filtru asi 1 V), nebo na úroveň 0 dB. Křivku sejmeme pomalým přeladěním oscilátoru po bodech útlumu -50, -40, -30, -20, -10, -6,

-3,0, -10, -20, -30, -40, -50 dB za současného čtení přesného kmitočtu. Změníme vhodně kapacitu obou trimrů C1 a znova sejmeme křivku. Totéž při změně kapacity C2. Laděním se snažíme dosáhnout největší strmosti křivky u -6 dB (na vyšším kmitočtu), ale nesmí se v křivce objevit větší zvlnění. Pokud vyhovuje zvláštnost a šířka pásmá mezi oběma body útlumu -6 dB, je nastavení skončeno. Přeměříme kapacity trimrů a po odečtení kapacity plošných spojů vybereme pevné kondenzátory téhož hodnot. Pokud šířka pásmá neodpovídá požadavkům, může se zvětšit malým otevřením středních trimrů a naopak. Nastavují se vždy všechny najednou na stejnou kapacitu. Opět proladíme celou křivku, případně ji opravíme současným nastavením obou C1; případně obou C2. Filtr připájíme na plošné spoje až je dokonale nastaven v přípravku. Při kmitočtu kolem 15 MHz jsou kapacity větší. K trimrům proto připájíme paralelně přesné stejné kondenzátory přibližně 56 pF. Sestavený filtr na plošných spojích (obr. 15) připájíme do krytu a lehce připájíme stínici plech mezi vstup a výstup. Znovu sejmout rezonanční křivka bývá nepatrnně odlišná, bývá poněkud strmější.

Pro dlouhodobou stabilitu je celý filtr po obvodu připájen do hlubšího krytu, kryt je pak uvnitř uzavřen. Kryty krystalů nejsou uzemněny a nesmí se vzájemně dotýkat. Je vhodné všechny kondenzátory umístit zespodu pod plošný spoj a při konečné montáži je zastínit plechem. V budoucnu máme pak možnost výměnu kondenzátorů změnit šířku pásmá. Potíže jsou s výběrem přesných kapacit C1, C2... V nouzí lze i trvale použít vzdutové trimry 30 pF za cenu zvětšení filtru.

Literatura

- [1] C. T.: Přijímač pro pásmo 3,5 MHz s příčkovým krystalovým filtrem. RZ 3/80, str. 5 až 13.
- [2] Dipl. Phys. D. Lechner – Y21TD: Quaratzweigfilter für den Selbstbau (Příčkové filtry pro amatérskou stavbu). Funkamateur Nr. 6/1980, str. 292 až 294.

Obr. 15. Obrazec plošných spojů filtru 8Q při použití miniaturních keramických kondenzátorů TK 754 ze Stabilitu – v označení je druhé písmeno J (např. KJ, JJ apod.). Krystaly jsou připájeny do desky shora, kondenzátory zespodu ze strany spojů.

ANTÉNY BEVERAGE PRO RADIOAMATÉRSKOU KOMUNIKACI

Často se mluví o použití antén Beverage pro příjem v pásmu 160 m. V sedmdesátých letech konala laboratoř Communications Research Centre v Ottawě širokou studii této antény pro KV komunikace, zaměřování a radary. Studie měla teoretickou i praktickou část a celkově byla

dobra shoda mezi teorií a praktickými výsledky. Pro radioamatéry by mohla být zajímavá následující zjištění:

1. Pro kmitočty do 2 MHz má anténa lepší účinnost, je-li vodivost půdy špatná. Vypočítané zisky pro anténu dlouhou 100 m ve výšce 1 m nad zemí jsou -9,3, -12 a -15 dB pro špatnou, průměrně suchou a „dobrou“ zem. Na 25 MHz jsou tyto zisky -1,5, -0,5 a +1,5 dB, tzn. je zde opačný trend v závislosti na vodivosti půdy.

2. Zisk stoupá s délkou antény. Pro kmitočty do 2 MHz a anténu ve výšce 1 m nad zemí průměrně suchou jsou teoretické zisky -12, -8,5, -7,5 a -7 dB pro délky antény 100, 200, 300 a 400 m.

3. Zisk stoupá s výškou antény nad zemí, ale změna nemá velký. Pro kmitočty do 2 MHz a anténu délky 100 m nad průměrně suchou zemí jsou teoretické zisky -12,7, -12, -11 a -10,7 dB pro výšky antény nad zemí 0,5, 1,2 a 3 m.

4. Pro kmitočet 2 MHz a anténu dlouhou 100 m ve výšce 1 m nad zemí je azimutální vyzařovací úhel 77°, vertikální vyzařovací úhel 60°. Charakteristická impedanční hodnota antény je 500 Ω, anténa musí být na svém vzdáleném konci zakončena odporem této hodnoty. Přijímaný signál se odebírá přes transformátor, jehož jeden primární vývod je opět uzemněn. Transformátor musí přizpůsobit 500 Ω na 50 Ω. QST 9/81.

AMATÉRSKÉ RÁDIO BRANNÉ VÝCHOVĚ

Blahopřání nejlepším ženám (zleva Marta Farbiaková, OK1DMF, a Jiřina Vysácková, OK5MVT) z rukou tajemníka ÚRRA Svazarmu pplk. Jana Ponického

Ceny nejlepším v kategorii A (zleva OK3TPV, OK1MMW a OK2BFN) předává předseda organizačního výboru JUDr. Ivan Jankovič, OK3LL

Stejně jako Ioni (XXVII. mistrovství ČSSR v telegrafii)

Potřetí v sedmadvacetileté historii svazarmovských soutěží v telegrafii bylo uspořádáno mistrovství ČSSR v Bratislavě, ve dnech 19. až 21. 3. 1982 za účasti našich 32 nejlepších telegrafistů, postupujících z přeborů ČSR a SSR.

Organizátorem mistrovství byl OV Svazarmu Bratislava II. a jeho ORRA. Ředitel soutěže byl bývalý úspěšný reprezentant ve sportovní telegrafii MUDr. Harry Činčura, OK3EA, předsedou organizačního výboru JUDr. Ivan Jankovič, OK3LL, hlavním rozhodčím ing. Alek Myslík, OK1AMY.

Bez větších problémů obhájili tituly mistrů ČSSR ve všech kategoriích (A, D, B) loňští mistry: ing. Pavol Vanko, OK3TPV, (v roce 1981 získal 1264 body), Marta Farbiaková, OK1DMF, (v roce 1981 1335 bodů) a Pavel Matěška, OL3BAQ, (v roce 1981 1090 bodů). Jejich výsledky

VÝSLEDKOVÁ LISTINA

MISTROVSTVÍ ČSSR 1982

V TELEGRAFIÍ

pol.	značka	jméno	kategorií	příjem na rychlosť		klíčování na rychlosť		PaK na přesnost		bodu	VT	
				pišmena	čílice	pišmena	čílice	PaK	čílice			
kategorie A												
1.	OK3TPV	ing. Vanko	240/1	250/9	578	1.	228/3/0,97	219/3/0,94415	2.	159	0/1/1	310
2.	OK1MMW	ing. Hruška	250/5	310/6	550	3.	214/5/0,98	235/1/0,94426	1.	163	1/0/1	307
3.	OK2BFN	Matěška	240/4	330/5	552	2.	200/3/0,98	212/2/0,98374	4.	149	0/3/1	284
kategorie B												
1.	OK1DMF	Martina Farbiaková	230/4	320/2	548	1.	165/2/0,93	241/3/0,97404	1.	149	0/8/2	264
2.	OK5MVT	Jiřina Vysácková	210/1	280/4	480	3.	175/3/0,94	209/1/0,93352	2.	123	0/1/0	243
3.	OK1DVA	Havlišová	210/0	300/2	506	2.	182/4/0,98	189/2/0,95340	3.	131	0/5/2	225
kategorie C												
1.	OL3BAQ	Matěška	230/5	290/2	505	1.	227/9/0,97	236/5/0,97219	5.	135	1/2/1	254
2.	OK3RRC	Pavel	190/0	220/0	410	2.	158/2/0,94	137/0/0,84222	4.	87	0/2/0	166
3.		Kováč	170/1	240/4	400	3.	119/3/0,96	117/0/0,96195	8.	115	2/4/3	133

svědčí o vyrovnané výkonnosti našich nejlepších telegrafistů a výsledky většiny ostatních jsou důkazem, že základna sportovní telegrafie na úrovni výkonnostního sportu se stále rozšiřuje – např. ze čtrnácti závodníků, kteří postoupili na mistrovství ČSSR 1982 v kategorii A, všichni obhájili alespoň II. VT.

V soutěži družstev zvítězilo letos družstvo Prahy-město I. ve složení OK1DMF, OK1DVA a OK1PFM s 3471 bodem před družstvem Západoslovenského kraje (OK3CQA, OK3TPV, OL8CKB) s 3104 body a družstvem Západoceského kraje (OK1DC, OL3AXS, OL3BAQ) s 3067 body. pfm

MVT

Ruční klíčování

(Pokračování)

Technický stav telegrafování klíče

Jako každý nástroj i telegrafování klíč vyžaduje určitou péči. Přede vším dbáme na dokonalé připojení kabelů ke klíči a k banánkům. To jsou místa nejčastějších poruch. Ke klíci se přívod (nikdy nepoužíváme drát, nýbrž lehce ohebné lanko) obvykle připojuje pomocí šroubků. Bud pod hlavu šroubku nebo do dutinky pod šroubek. V obou případech potřebou délku odizolovaného vodiče (několik mm) pocinujeme, aby nedošlo k roztrpení slabých drátek. Šrouby řádně dotahneme a před každou další soutěží tyto spoje zkонтrolujeme. Na výstupu z tělesa klíče musíme kabel zajistit proti vytržení.

Obvykle na to výrobce pamatuje třmenem nebo svorkou s gumovými podložkami. V nouzi si pomůžeme svorkou vlastní konstrukce. Nikdy však nespolehlíme na to, že takovýto spoj vydrží mechanické namáhání kabelu. Obvykle dojde k poruše v nejméně vhodný okamžik. Totéž se týká banánku na opačném konci kabelu. Ať je konstrukce banánků jakákoli, vždy připázejme vodič přímo ke kovovému kolíku banánku. Ani při sebelepším dotažení nebude totíž šroubovací trubička banánku (kterou vodič prochází) zajišťovat do-

konalý spoj trvale. Časem se každý banánek uvolní a nepřipájený spoj se přeruší.

Nejdůležitějším místem na klíci jsou spínací kontakty. Ty musíme udržovat v naprosté čistotě. Proto jsou výhodné klíče s uzavíracím víkem, neboť se do nich nepráší. Spínací kontakty před každou soutěží očistíme např. několika kapkami čistého benzínu a při lehkém stisknutí klíče mezi nimi protáhneme proužek papíru – nejlépe pauzovacího. Velikost zdvihu je závislá na délce páky (tj. na vzdálenosti od ložiska po střed tlacítka), na tělesné dispozici vysílající osoby a na praxi. Obecně mívají začátečníci větší zdvih než špičkoví telegrafisté. Odpor vratných pružin páky klíče („tvrdost klíče“) nastavujeme podle individuálního citu. Rozhodně však musí být příslušná pružina nastavena tak, aby rychle vracela páku

Styl „piják čaje“

s tlačítkem do horní polohy a bez základu ji tam přidržela, dokud znova tlačítko nestiskneme. Je-li předpěti pružiny malé, páka se od horního dorazu odráží a pak dochází k nežádoucímu opětnému krát-kodobému spojení kontaktů, které se projevuje jako „škrčení“ mezi jednotlivými tečkami a čárkami; obzvlášť je to patrné při nízkém zdvihu. Říkáme, že klíč „lepi“. „Lepit“ však může též při velmi nízkém zdvihu, jsou-li kontakty znečištěné.

Při nastavování klíče bychom se měli poradit s instruktorem, který zná naše schopnosti. Po nastavení je nutno regulační šrouby zafixovat. Neměřme tyto hodnoty zbytečně často, dodá nám to na sebeďvěře. Teprve po získání určité praxe si můžeme dovolit s klíčem „lavorovat“. (Pokračování)

VKV

Sporadicke vrstva „E“

Letošní sezóna pro navazování spojení odrazem od vrstvy E_e je již pravděpodobně v plném proudu. Podle zkušeností za posledních deset let je její výskyt nejčastěji kolem 25. června a 10. července, pochopitelně vždy s tolerancí plus či minus několik dnů. Jak si usnadnit hľadání rozhlasového pásmu FM-CCIR a amatérského pásmu 145 MHz? Možnosti je jistě více, ale popiši alespoň ty, které znám a mohou jich využít i ostatní stanice. Ve směru na jih Evropy lze možnost výskytu vrstvy E_e spolehlivě určit tak, že si naladíme rozhlasový přijímač pro příjem FM-CCIR do okolí kmitočtu 102 MHz s anténou otočenou na jih. Za normálních okolností není v ČSSR na tomto kmitočtu slyšet žádnou rozhlasovou stanici. Když máme možnost ještě u přijímače zapnout omezovač šumu a automatické dodařování kmitočtu, je sledování ještě pohodlnější. Jakmile se ve směru na jih vytvoří podmínky pro odraz vln od vrstvy E_e a hrance odráženého kmitočtu dosahne hodnotu kolem 100 MHz, ozve se z přijímače některá z italských rozhlasových FM stanic. Pokud kmitočet vln odrážených vrstvou E_e i nadále stoupá, lze během deseti až dvaceti minut očekávat amatérské stanice z jihu Itálie, Sicilie a zejména z ostrova Malta v pásmu 145 MHz. Podobným způsobem jako pásmo FM-CCIR lze hľadat přímo pásmo 145 MHz transceivery typu FT221 a FT225 a jím na rovině postavenými. Zařízení naladíme na některý z volacích kmitočtů 144,050, 144,200 nebo 144,300 MHz, přepneme na příjem FM a omezovač šumu nařídíme tak, aby z reproduktoru přijímače nebylo šum slyšet. Jakmile v okolí naladěného kmitočtu plus-minus 10 kHz začne pracovat nějaká stanice, hned je to slyšet z reproduktoru přijímače a můžeme začít se sledováním pásmu poslechem CW nebo SSB stanic. Majitelé KV transceiverů, kteří k nim mají externí VFO, mohou po předladení sledovat střídavě dva volací kmitočty v pásmu

2 m, pokud mají ovšem příslušný transverzor. Tuto činnost lze i automatizovat tak, že si vvedeme vinutí relé, které ovládá činnost vestavěného a externího VFO. Vinutí relé zapojíme na nějaký ryticky pracující časový spínač a podle nastavené časové konstanty můžeme v rozsahu sekund až minut střídavě poslouchat na jednom či druhém předladění kmitočtu.

Jsou jistě i další možnosti, jak si výše popisovanou činnost usnadnit a zjednodušit, a právě s tím by se nám mohli pochlubit ti, kteří jich využívají. Ještě jednou prosím naše stanice o zásílání zpráv o pozorování a uskutečněných spojeních na moji adresu: Antonín Kříž, OK1MG, okrsek O-2205, 272 01 Kladno 2.

FM contest

Vzhledem ke zvýšenému zájmu mládeže o práci na VKV v poslední době vyhlašuje komise VKV CÚRRA Svazarmu závod na VKV, který se koná červenci a srpnem vždy v sobotu před třetí nedělí od 14.00 hod. do 22.00 hod. UTC provozem FM v pásmu 144,600 až 144,850 MHz a na přímých kanálech: 145,500 MHz, 145,525 MHz, 145,550 MHz a 145,575 MHz. Spojení přes převáděče se do závodu nezapočítávají.

Soutěžní kategorie: A – přechodné QTH, napájení z chemických zdrojů; max. výkon 1 W; B – libovoňné QTH, výkon nad 1 W.

Soutěžní kód: Skládá se z RS, pořadového čísla spojení od 001 v každé části závodu a z čtvrtce QTH.

Bodování: Za spojení uvnitř vlastního čtvrtce QTH se počítají dva body. Za spojení se stanicemi v sousedním pásmu velkých čtvrtců 3 body a v každém dalším pásmu velkých čtvrtců vždy o 1 bod více. Součet bodů za spojení se vynásobí počtem velkých čtvrtců QTH, se kterými bylo během závodu (v každé jeho části) navázáno spojení. Konečný výsledek je dán součtem bodů z obou částí závodu.

Deník: Je nutno zaslat do 10 dnů po skončení druhé části závodu na adresu: Česká ústřední rada radioamatérství Svazarmu, Vlnitá 33, 147 00 Praha 4-Braník. Deník s podepsaným čestným prohlášením musí obsahovat všechny náležitosti tiskopisu „VKV soutěžní deník“.

Pořadatel doporučuje vertikální polarizaci antén v závodě. Přihlášky kód pro závod jako při ostatních soutěžích.

VKV – 37

Závod pořádaný na počest 37. výročí osvobození evropských národů od hitlerovského fašismu bude probíhat od 16.00 UTC dne 7. srpna 1982 do 12.00 UTC 8. srpna 1982. Závod má dvě etapy po deseti hodinách, a to od 16.00 do 02.00 a od 02.00 do 12.00 UTC. V každé etapě je možno v každém pásmu navázat jedno soutěžní spojení s každou stanicí. Soutěží se v pásmech 145 a 433 MHz provozem A1, A3, A3j a F3 v této kategorii:

- I. – 145 MHz, maximální výkon vysílače 5 W, individuální stanice – obsluhované vlastníkem koncese bez cizí pomoci,
- II. – 145 MHz, max. výkon 5 W, stanice s více operatéry;
- III. – 433 MHz, max. výkon 5 W, individuální stanice,
- IV. – 433 MHz, max. výkon 5 W, stanice s více operatéry,
- V. – celkové hodnocení, jednotlivci, obě pásmá,
- VI. – celkové hodnocení, více operatérů, obě pásmá.

Ve všech kategoriích se soutěží pouze z přechodných QTH. V kategoriích V. a VI. se scítá umístění stanice z pásem 145 a 433 MHz. Při rovnosti bodů rozhoduje lepší umístění stanice v pásmu 433 MHz. Závodu se mohou zúčastnit i stanice pracující ze stálých QTH. Nebudou hodnoceny, musí však při spojeních předávat kompletní soutěžní kód. Kód sestává z RS nebo RST, pořadového čísla spojení v pásmu 145 MHz počínaje od 201 a čtvrtce QTH. V pásmu 433 MHz se předává RS nebo RST, pořadové číslo spojení od 701 a čtvrtce QTH. Soutěžící stanice pracující z přechodných QTH nesmí pro napájení svých zařízení používat elektrovodné síť. Výzva do závodu je „CQ 37“ nebo „výzva VKV 37“. Do závodu nelze započítat spojení navázaná přes pozemní či kosmické převáděče.

Bodování: Za spojení se stanicí ve vlastním velkém čtvrtci QTH se počítá 1 bod. Za spojení se stanicí v sousedním pásmu velkých čtvrtců jsou 2 body a v dalším pásmu 3 body. Za spojení se stanicemi ve vzdálenějších čtvrtcích QTH se počítají body podle přiložené tabulky. Součet bodů za spojení z obou etap se vynásobí počtem různých velkých čtvrtců QTH, se kterými bylo během celého závodu pracováno, a tím je dán celkový výsledek. Deníky ze závodu se všemi náležitostmi formulářů „VKV soutěžní deník“ se posírají do deseti dnů po závodi na adresu ÚRK Svazarmu ČSSR, Vlnitá 33, 147 00 Praha 4.

Tabulka pro výpočet bodů v závodě VKV

37:

13	12	12	12	12	11	11	11	10	10	10	10	10	10	10	11	11	11	11	12	12	12	13
12	11	11	11	10	10	10	9	9	9	9	9	9	9	9	10	10	10	11	11	11	12	
12	11	10	10	9	9	9	8	8	8	8	8	8	9	9	9	10	10	11	12			
12	11	10	9	8	8	8	7	7	7	7	7	8	8	8	9	10	11	12				
12	10	9	8	7	7	7	6	6	6	6	6	6	7	7	7	8	9	10	12			
12	10	9	8	7	6	5	5	5	5	5	5	5	6	7	8	9	10	12				
12	10	9	8	6	5	4	3	3	3	3	3	4	5	6	8	9	10	12				
12	10	9	8	6	5	4	3	2	2	2	3	4	5	6	8	9	10	12				
12	10	9	8	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	8	9	10	12				
12	10	9	8	6	5	4	3	2	2	2	3	4	5	6	8	9	10	12				
12	10	9	8	6	5	4	3	3	3	3	4	5	6	8	9	10	12					
12	10	9	8	7	6	5	4	4	4	4	4	4	5	6	7	8	9	10	12			
12	10	9	8	7	6	5	5	5	5	5	5	5	6	7	8	9	10	12				
12	10	9	8	7	7	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	8	9	10	12			
12	11	10	9	8	8	8	7	7	7	7	7	7	8	8	8	9	10	11	12			
12	11	10	10	9	9	9	8	8	8	8	8	9	9	9	10	10	11	11	12			
13	12	12	12	11	11	11	10	10	10	10	10	10	10	10	11	11	11	12	12	12	13	

(1 = vlastní výběr čtvrtce QTH)

Zprávy z pásem VKV

Se značným zpožděním se do ČSSR dostaly výsledky I. A. R. U. Region I. – VHF a UHF/SHF contestu 1979. O to radostnejší je však zjištění, že vynikajícího výsledku v kategorii jednotlivců v pásmu 145 MHz dosáhla československá stanice OK1OA/p – Jiří Bittner z Prahy. Z celkového počtu 479 hodnocených stanic obsadil 1. místo v celoevropském hodnocení, s počtem bodů 182 280. Stanice na druhém místě – DM2DXN/p získala 150 334 bodů. Je to vynikající úspěch naší stanice a dodatečně Jiřímu, OK1OA, blahopřejeme!

Další aurora letošního jara se nečekaně vyskytla 10. dubna 1982 a dalo se přes ni pracovat v době od 15.15 do 18.45 UTC. a dále od 22.30 do 23.30 UTC. Mnoho našich stanic v té době v pásmu 145 MHz nebylo, a tak jen informace od OK1DIG, který navázel 12 spojení se stanicemi v SM, OZ a LA ve čtvrtcích QTH EQ, DS, FR, GP, GQ a HR. Dalšími stanicemi byly OK2KAU, OK2STK a OK2SBL, které navázaly spojení se stanicemi v SM, OZ, GM, UP a UQ ve čtvrtcích YO, YQ, MR, LP, HS, IR, IS, HR a FQ. OK1MG

Termíny závodů v srpnu a září 1982 (UTC)

2. 8.	TEST 160 m	18.00-20.00
7.-8. 8.	YO DX contest	18.00-18.00
14.-15. 8.	WAEDC, část CW	00.00-24.00
14.-15. 8.	Japan CW contest	12.00-12.00
20. 8.	TEST 160 m	18.00-20.00
21.-22. 8.	SEANET, část fone	00.00-24.00
28.-29. 8.	All Asia, část CW	00.00-24.00
4.-5. 9.	IARU Fieldday SSB	15.00-15.00
5. 9.	LZ DX contest	00.00-24.00

Podmínky All Asia contestu – viz AR 6/1981.

Podmínky WAEDC závodu

Závodí se v kategoriích 1 operátor – všechna pásmata, nebo více operátorů – jeden vysílač. Stanice s jedním operátorem mohou závodit nejvíce 36 hodin, zbyvajících 12 hodin musí být rozděleno nejvíce na tři části a v deníku musí být tyto přestávky vyznačeny. Evropské stanice navazují spojení výhradně s mimoevropskými, vyměňuje se kód složený z RS nebo RST a pořadového čísla spojení počínaje 001. Každé spojení se hodnotí jedním bodem, každé potvrzené QTC rovněž jedním bodem. Násobiči jsou země podle DXCC a číselné prefixy ZA, PY, VK, VE, VO, W, ZL, ZS, dále UA9 a UA0. Násobiče se v pásmu 3,5 MHz počítají 4x, v pásmu 7 MHz 3x, v pásmech 14, 21 a 28 MHz jen 2x. Výsledek závodu je dán součtem bodů za spojení a bodů za QTC, vynásobený součtem násobičů. Systém QTC: evropským stanicím předávají stanice z ostatních kontinentů QTC, což jsou údaje o dřívě navázaných spojeních. Od jedné stanice může být přijato maximálně 10 různých QTC, bez ohledu na pásmata. QTC sestává z údaje o času, volací značce a počtu spojení a předává se ve formě např. 1430/OK2QX/321 – tzn., že předávající stanice měla ve 14.30 UTC spojení s OK2QX a od této stanice přijala v kódu číslo spojení 321. Před skupinou QTC se ještě předává číselný údaj ve formě zlomku – např. QTC 3/5 znamená, že stanice předává svou třetí skupinu, ve které je celkem 5 QTC.

Diplom obdrží vítězná stanice v každé zemi a dále všechny stanice, které získají alespoň 250 000 bodů.

Výsledky CQ WW 160 m SSB – 1981

Závod proběhl za minimální účasti našich stanic – mezi stanicemi s jedním operátorem byla hodnocena stanice OK1KPU s výsledkem 7560 bodů za 75 spojení, mezi stanicemi s více operátory OK1KSO navázala 204 spojení a získala 33 891 bodů.

Telegrafní DIG závod 1981

Vyhrala československá stanice OK1IR před DF6UO. Další naše stanice OK3EA a OK3EE se umístily na 19. a 20. místě. Celkem bylo v závodě hodnoceno 88 stanic.

Výsledky CQ WW WPX SSB závodu 1981

V roce 1981 probíhal 25. ročník tohoto závodu. Díky uvolnění prefixů ve Spojených státech navázala vítězná evropská stanice – YT0R spojení s celkem 778 různými prefixy! Zdá se, že v současné

době tento závod má největší popularitu a je nejvíce obsazován. Absolutní vítěz v kategorii více operátorů – více vysílačů KH6XX získal 19 345 473 body za 8850 spojení. V kategorii jeden operátor – všechna pásmata pak NP4A navázal 3905 spojení, která přinesla zisk 5 489 042 bodů. Z našich stanic získávají diplomy: OK1MSN za 1129 spojení a 1 098 556 bodů a OK3LZ, který navázal 822 spojení ve všech pásmech, dále OK1FAR (nejlepší nás dosažený výsledek 2 016 420 bodů a 1715 spojení) a OK3CFA za práci v pásmu 28 MHz, OK1AGN a OK1ARI za 21 MHz, OK1VF za 14 MHz, OK2ABU za 7 MHz, OK3ZWA a OK3YCL za 3,5 MHz a OK3KFF za pásmo 1,8 MHz. V kategorii více operátorů – jeden vysílač jen OK6OK s výsledkem 4 587 689 bodů za 3032 spojení. V kategorii stanic QRP závodí pouze OK1AJ v pásmu 3,5 MHz a rovněž získává diplom. Celkem obsahuje výsledková listina, zveřejněná ve třetím letošním čísle časopisu CQ 58 československých stanic. V přehledu rekordů podle pásem a kontinentů nefiguruje žádná OK stanice. OK2QX

Předpověď podmínek šíření KV na srpen 1982

Podmínky šíření v srpnu jsou svým průběhem zajímavější a pro většinu spojení vhodnější, než tomu bylo v minulých dvou měsících. Klesající energie slunečního záření, dopadajícího na jednotku plochy, zvláště pak infračerveného, znamená menší termickou expanzi horních oblastí ionosféry. Hustota slunečním zářením ionizovaných plynů se tím relativně zvýší, a proto vzrostou i hodnoty maximálních použitelných kmitočtů. Ve středních šířkách se počátkem srpna budou pohybovat nejvyšší denní hodnoty MUF (za podmínky klidu v magnetosféře) těsně pod 28 MHz, uprostřed měsíce okolo 29 MHz a ke konci budou přesahovat 31 MHz. Právě probíhající 21. cyklus sluneční aktivity se pro nás výhodným způsobem vyvíjí poněkud jinak, než se předpokládalo v minulých letech – úroveň aktivity pomaleji klesá a zdá se, že minima a tím i počátku 22. cyklu se dočkáme poněkud později, ne dřívě, než v roce 1987. Vyplývá to i z rozdělení četnosti polárních září, na něž se můžeme stále ještě těšit.

Tím se dostáváme k ionosférickému šíření VKV, které bude hlavně v první polovině měsíce pod vlivem sporadicke vrstvy E. Kromě toho okolo 11. až 12. 8. zájimejí maximum meteorického roje Perseid. Jde o kdysi silný, nyní sláboucí roj, související s kometou 1862 III, činný od 20. 7. do 19. 8., a o příčinu „padání hvězd“ během teplých letních nocí. Sporadicke vrstvy E, na jejíž výstavbě se meteorická aktivita pravděpodobně podílí, výrazně ovlivní šíření i vyšších kmitočtů krátkých vln, vracejíc je k Zemi s minimální ztrátami.

Nejnížší kmitočty KV budou pro spojení DX použitelná v intervalu 00.00-05.00 UTC, případně pro spojení s protinožci okolo a po 19.00. Vícejméně zmizí signály z Jižní Ameriky a znova se začnou objevovat až během září. Signály ze Severní Ameriky se objeví od 01.00 UTC a optimální interval skončí mezi 01.30-03.30. Stаницi z jihu Asie se mohou objevit mezi 00.00-01.00. Spojení s VK by měla být možná na samém počátku měsíce před 00.00 UTC. Nepríjemná může být samozřejmě letní zvýšená úroveň QRN. Ke konci srpna budou podmínky šíření nejnižších kmitočtů KV jedny z nejméně příznivých v roce.

OK1HH, ex OK1AOJ

ČETLI
JSME

Havlíček, M. a kolektiv: ROČENKA SDĚLOVACÍ TECHNIKY 1982. SNTL: Praha 1981. 276 stran, 102 obr., 20 tabulek, Cena váz. 26 Kčs.

Ročenky ST se těší velké popularitě u všech zájemců o elektroniku, ať již amatérských, nebo profesionálních. Přináší pravidelné aktuální informace z oboru předpisů, norm, součástek, konstrukce, obvodů, názvosloví, aj. Kromě toho obsahuje kapitoly, pojednávající o navrhování, provozu a opravách sdělovacích přístrojů.

Ročenka má svou tradiční strukturu; na prvním místě najde čtenář vždy poučení, co a jak hledat v Ročenkách ST; dále jsou zařazovány informace podle stálých námětů jednotlivých kapitol. Co tedy najdou čtenáři v posledním vydání? Všimněte si alespoň nejzajímavějších statí.

V první kapitole (Informace, předpisy, normy) je to kromě obsahů předešlých Ročenek přehled organizací čs. elektrotechnického a elektronického průmyslu v rámci FMEP. V druhé (Obecná sdělovací elektronické) vedle populární „černé skříňky“ a „napsali a řekli“ najdou čtenáři Úvod do elektropoptiky a optoelektroniky. V kapitole Návrhy a výpočty obvodů a přístrojů je tentokrát věnována pozornost použití kalkulatorů v technických výpočtech – jsou v něm programy (pro TI58/59) některých praktických výpočtů, používaných v elektronice. Zejména amatérům ještě uvítají některý z popisu praktických zapojení, uvedených v kap. 4 – Stavba, údržba a opravy přístrojů (úprava ladícího napětí pro varikapy, jednoduchý prevodník U/I, výkonový střídací, měnič napětí z autobaterie pro varikapy a zobrazovací jednotky, dva umíčovače šíru a dva indikátory výladění). Praktické jsou i údaje o kódovém označení data výrobky součástek TESLA z let 1978 až 1982; ani drobné rady pro praxi nezůstanou jistě nepovšimnutý. V páté kapitole (Provoz sdělovacích zařízení) mohou zájemci najít mj. přehled předních kmitočtových pásem jednotlivým službám. V kapitole Materiály a součástky jsou zajímavá zejména údaje o polovodičových signálních součástkách – svítivých diodách a součástkách s kapacitními krystaly – a o pojistikách. V sedmé kapitole (Mikroprocesory a mikropočítače) uvítají čtenáři jistě přehled významnějších článků z této oblasti, uveřejněných v čs. časopisech v letech 1975 až 1980. Z osmé kapitoly (Televize a rozhlas) můžeme uvést kromě „opravářské“ části také staří o dálkovém ovládání infračerveným zářením. V kapitole Elektroakustika je pojednání o číslicovém zpracování signálů v základních technikách a údaji magnetofonu TESLA B116 a B117. V kapitole Měřicí technika je tentokrát staří o časoměrné elektronice a samozřejmě i základní údaje o nových měřicích přístrojích TESLA. Technická literatura a názvosloví v této kapitole jsou uvedeny mj. písmenové značky pro tranzistory a názvosloví stavebnicových konstrukcí a přístrojových pojistek. Z mezinárodní spolupráce je v letošní RST věnována pozornost novým publikacím IEC a Světové správní radiokomunikační konferenci. – JB

Jako každoročně, i letošní Ročenka sdělovací techniky je cenným přínosem technické knihovny každého zájemce o elektroniku a sdělovací techniku. – JB

Radio (SSSR), č. 2/1982

Zařízení pro KV a VKV na 30. všeobecné radiamatérské výstavě v Moskvě - Krystalové filtry s jednoduchými rezonátory - Detektor AM, CW, SSB - Radioamatérský národnímu hospodářství - Generátor barevných pruhů - Použití integrovaných obvodů série K155 - Měnič napětí bez transformátoru - Elektronický tachometr pro automobil - Měřič kolísání posuvu pásku - Indikátor modulačních špiček - Efektivní zařízení pro elektronické hudební nástroje - Technické rady - Zkouška pro motoristy - Jednoduchá zapojení „lavinovými“ tranzistory - Automatický regulátor osvětlení - Připojení stereofonních sluchátek - Tranzistorový ss voltmetr - Melodický zvonek - Tvarovač výkonových impulzů - Vlnosonda k ss voltmetru - Segmentový LED sovětské výroby.

Radio (SSSR), č. 3/1982

Jak pracovat při spojení přes umělé družice - Šíření KV - Parabolická anténa pro pásmo 1215 MHz - Transceiver z přijímače R-250 - Elektronický klíč „Vibroplex“ - Anténní přepínač - Zlepšení ampliudové modulace vysílačů - Stručné údaje nových výrobků spotřební elektroniky - Předvolba stanic u přijímače Rondo-101-stereo - Přenosný TVP Šilelis-403-D - Technika zobrazování textů na obrazovce - Jak zlepšit parametry magnetofonu - Regulátor barvy zvuku - Jednoduchá dynamická indikace - Jednoduchý měřič LC - Miniaturní páječka - Miniaturní přijímač s přímým zesílením - Elektronické šachové hodiny - Gramofonová přenoska GEM-005 - Aktívni pásmový filtr - Segmentovky sovětské výroby - Usměrňovače vysokého napětí.

Radio (SSSR), č. 4/1982

Kombinovaná televizní anténa - Elektronika pro ROB - Jednoduchý konvertor pro 1215 MHz - Senzorový zámek na kód - Stabilizátor napětí s velkou účinností - Dekádové čítače impulsů

s obvodem J-K - Multimetr s lineární stupnicí - Generátor přístroje pro ladění hudebních nástrojů - Senzorový přepínač - Korekční předzesílovač pro magnetickou přenosu - Jak zlepšit parametry magnetofonu - Jednoduchý přijímač pro ROB - Dvě elektronické hry - Automatický regulátor zesílení pro barevnou hudbu - Číslicový teploměr - Segmentovky sovětské výroby.

Funkamatér (NDR), č. 4/1982

Úspěchy sovětské mikroelektroniky - První IO s velkým stupněm integrace pro amatéry - Fyziológická regulace hlasitosti pro RK 7 - Senzorový spínač AFC - Miniaturní superhet pro SV - Potlačovač „dropoutu“ - Kontrolní zesílovač pro MK 43 - A277D, nový IO k optické indikaci ss úrovni - Číslicové hodiny s akustickou signifikací a budíkem - Dvoukanálový přepínač pro osciloskop - Koncový stupeň 150 W pro transceiver DM3-77 - Ztrojovací kmitočtu 144/432 MHz technikou páskového vedení - Konstrukce šestiprvkové Yagi pro pásmo 144 MHz - Spínací obvody k experimentování - Ještě jednou: automatica AFC.

Radioamatér (Jug.), č. 4/1982

Komparátor šumového činitele k optimalizaci vstupních obvodů - Měření induktivnosti čítacím - Goniometr pro pásmo 3,5 MHz - Měření odporu uzemnění - Antennní „trapy“ se současným vodičem - Číslicové dálkové řízení (7) - Kontrola brzdového světla v automobilu - Kruhové právítko pro výpočet malých transformátorů - Volba reproduktorské soustavy (3) - Telefon s tláčítkovou volbou a pamětí - Páječka Iksra s plynulou regulací teploty.

Radiotéhnika (MLR), č. 5/1982

Integrované rf zesílovače (61) - Zajímavá zapojení: časovací obvod, regulátor rychlosti pro modelovou železnici, indikátor přerušení obvodu pojistkovou

- regulátovatelný zdroj - QRP transceiver pro pásmo 80 m (3) - Dimenzování spojů KV (35) - Amatérská zapojení: univerzální aktivní filtr RC, přijímač FM pro 2 m, obvod pro ochranu IO 723 - Zajímavé dálkové spojení na 28/50 MHz - Filtr k vysílání pro pásmo 2 m (2) - Stavba osobního počítače s mikroprocesorem (4) - Obdělávková obrazovka Tungsram DG 10-119 - Měřič ČSV pro uživatele občanských radiostanic - Co je treba vědět o akumulátořech NiCd - Stereofonní „tape deck“ Pioneer CT-506 - Programovatelný časovač - Novinky v technice TV příjmu: stavební prvky digitálního TVP - TV servis: barevný dekodér TV Color Star TS 3207 - Radiotehnika pro pionýry.

ELO (SRN), č. 5/1982

Technické aktuality - Přepínací kondenzátory k optimálnímu zapojení přenosky - Jakostní poslech v automobilu - Mikropočítač Sinclair ZX-81 - Grafické znázornění pověti ve výpočetní technice - Vlaky budoucnosti - Úspory energie regulací topení - Pouzdra tranzistorů (2) - Elektronické hračky - Elektronické řízení provozu modelové železnice - IO TDA4300, indikátor nastavení pro přijímače VKV - Automatický vrátný - Jednoduché vypínání IO - Indikátor napětí se svítivými diodami pro automobily - Z výstavy Hobby-tronic '82 v Dortmundu - Tipy pro posluchače rozhlasu.

ELO (SRN), č. 6/1982

Technické aktuality - Videomagnetofon AKAI VS-5 EG/EK - Kamera Blaupunkt TVC-200 - NF analyzátor NFA 100 - Ruce pryč od počítače - Systémy počítače Alpha-tronic - Telefon dnes a zítra - Jak spolehlivá je elektronika? - Elektronické řízení provozu modelové železnice (3) - Sedmisegmentové zobrazovací prvky se svítivými diodami - IO TDA1022, posuvný registr MOS - Úspory energie regulací topení (2) - Bezpečnostní zařízení do automobilu - Regulátovatelný zdroj 12 až 16 V/30 A - Co je elektronika? (17) - Tipy pro posluchače rozhlasu.

INZERCE

Inzerci přijímá Vydavatelství Naše vojsko, inzertní oddělení (inzerce AR), Vladislavova 26, 113 66 Praha 1, tel. 26 06 51-9, linka 294. Uzávěrka tohoto čísla byla dne 20. 5. 1982, do kdy jsme museli obdržet úhrada za inzerát. Neopomítejte uvést prodejní cenu, jinak inzerát neuverejníme! Text inzerátu pište na stroji nebo hůlkovým písmem, aby se předešlo chybám vznikajícím z nečitelnosti předlohy.

PRODEJ

Třípásmové reprosoustavy, 2 ks RS234, 20 W, 201, 4Q, povrch dýha, nepouž. (1650). J. Rovný, U letenského sadu 5, 170 00 Praha 7-Letná.

Zesilovač Sansui AU101 (4700), radio Riga 104 (1700), jap. vložka EPC270 (1000), stabilizátor 220 V/200 VA (400), korekční předzesílovač s SN76131 (300), konvertor VKV (300), DNL Sinc (250), S-metr 1 mA/0,12 V (200), paměti, AR a literatura. Koupím MDA2020. Oldřich Mrštík, Rýnové revoluce 411, 530 09 Pardubice.

Gramo Elac 660 Hi-Fi (3800), B400 a ZK146 (1500), Shure N91ED (900), koup. sluchátka Grundig. M. Závišel, Štursova 14, 400 01 Ústí n. Labem.

Televizor Mimoza na sučiastky (200), koupím integr. obvod AY-3-8610. Ján Blahunka, Kukučínova 2, 831 03 Bratislava, tel. po 18 hod. 61 91 33.

TV přijímač Videoton, anténa XC91BL Color, předzes. 4928A, 29. k + 15 m VPKV630, velmi vhodné pro dálk. příjem. Vše ve výborném stavu (7000). Ivo Příša, Polomská 934, 282 01 Č. Brod.

Zea Texan pro závod. do věže (2300), dobrá mech. magnetofonu B42 (400), barev. hudbu bez svět. panelu 3x 400 W (700), dýhovaná skř. na př. 435 x 320 x 70 (90), VHF dil do tel. C430 (200). V. Kulíšek, 517 02 Kvasiny 15.

Servisní dokumentace Nagra 4.2 (400), Hi-Fi Stereoph. Test 77/78, 80/81 (á 300), Stereo Testjahrbuch 80/81, 81/82 (á 250), rezervní chvějka Shure V15-III (2000). J. Pecka, pošt. příhr. 98, Kafkova 19, 160 41 Praha 6.

Barevný TVP Philips, systém Pal, úhlopříčka 57 cm, vhodný pro dálkový příjem (6500), Hi-Fi gramofon NC440 Elektronic (3000). Jiří Burian, Chorušická 470, 181 00 Praha 8-Čimice.

Transhavit 40, černý panel (1900), tuner 3603A Hi-Fi v zár. (2800), 2 ks třípásm. repro (á 625), vstup VKV AR 2/77 (600), kompl. osaz. spoje: konc. zesíl. stereo AR-B4/78 (500), el. poten. TCA730-40 (550), MF s SFG 10,7 + dekódér AR-B6/80 (1000), dekódér s CA 3090AQ (350), MC1310P (130), MC1312, 14,15 (500), + spoj (100), MAA502 (45), GAZ51 čtev. (28).

Koupím novou B1054. MUDr. Emanuel Dvořák, Kaplická 6, 381 01 Č. Krumlov.

Mgf B700 s indikátorem špiček a páskem (2400), koncový Hi-fi zes. 2 x 15 W na desce (600), přij. Domino (900). Kdo sežene mgf Grundig CN510, jen nový, cena. R. Potměšil, Budovcová 387, 290 01 Poděbrady.

Přenosný BTP Elektronika C430 in line 220/12 V (4800). J. Holeč, 517 03 Skuhrov n. Bělou 134.

Reprod. 2 kusy ARN930 (á 600), 2 ks AR0932 (á 500), 2 kusy AR0942 (á 600), 5pásmový egalizér pro bas. kytraru (800), bater. měnič pro síťový blesk (300), 2 ks RFT 50 W, 8Q, 16' (á 1800). M. Kakáč, Petrovice 153, 679 02 Rajec n. Svit.

Ploš. spoj na nf. zea. Texan (85), ploš. spoje tel. hry AR-A 10/77 (120), repro ARV081 (40). Karel Hanák, Heyrovského 37, 775 00 Olomouc.

TIP120, 122 (á 20. 25), čas. relé 0,3 s - 60 h/5 A (2400), 015s - 1000s/5 A (2000), další typy do 100 s přesně, vše nové. Koupím cuprexit o rozměrech 20 x 30 cm, přip. 10 x 30 cm. Ing. Ivan Kazda, Komenského 454, 431 51 Klášterec n. Ohří.

Širokopásmový zesilovač Polytron P a S 148/341 N pro 47-230 MHz, zisk 20 dB, pro UHF 28 dB, osazení 2x BFR91, 1x BFR96 s odděleným napájením 220 V (1000). Zdeněk Čechota, V křovinách 1541, 140 00 Praha 4-Braník.

Komunikač. RX K-12 so servisnou dokumentáciou, upravené BFO + náhr. elky, RX EK-10 s dokument.

a zdrojem + 40 ks RV12P2000, čas. osadený ploš. spoj SSTV monit. Digiautomatik, AR 10/75 s dokument. a dílohoštit. obrazovky 18LM35, 12QP51, 3KP2, častoč. osadený ploš. spoj komunikač. RX z AR9/77, elky GU50 3 ks, QQE 03/12 2 ks, 56 ks různých kryštálov z palub. radiost., knihy Rádiocamateršky provoz, Rádiocamateršky diplomy, 1 ks voj. tlg. klíč, 2 ks tlg. sluchátka, rádioamat. mapy světa a ČSSR (6000), len vcelku. Skončil som. Michal Harajda, Zimná 20, 040 00 Košice, tel. 313 90.

Amatér. Hi-fi gram.: hliník, talíř, termín. převod, raménko P1101, vložka Shure M91GD (2200). Ing. M. Maléř, Nerudova 68, 796 01 Prostějov.

MZJ115, µA747, µA741, KU611 pár (100, 80, 50, 50). Oldřich Janota, Kosmonautů 8/A, 789 01 Zábřeh.

Mgf B4 (1000), B70 stereo die AR6/79 - rozestavěný (1000). Bar. hudbu (300), 2x ARE589 (á 45), tantalý (á 20), MAA345 (á 15). VI. Sokol, Paraple 1409, 565 01 Choceň.

Soprán 635 A (3000), NZK145 (3600), ARS825 (á 400). ARF200 (160), bar. hudba (350), sv. AR 78-80 (á 65), různý radiomateriál a náhradí cca (1000). Informace sdělim na požádání, 100 % stav. František Růžička, Pisecká 11, 370 05 České Budějovice.

Všeobecný TV zosilovač so zlučovačom, 2x BFT66, zisk 22 dB, F=3 dB (500), MP40 250 V (190), MP80 400 V (150). František Ridarčík, Karpatácká 1, 040 01 Košice.

2 ks AR0814 (à 300) nové. I. Bulla, Medvedzie 10/89, 027 44 Tvrdošín.

Můstek RCL10 (750). V. Léhoczky, Na vlastním 4, 130 00 Praha 3.

Reprosout. od Prométhea (à 2000) a ARS820 (à 390). Koupím VEF206 neb lepší příj. na KV. Mir: Veselý, Na výstavě 17, 418 01 Bilina.

Olet. - měřené NH7400 (10), 7474 (15), 7410 (10), 7420 (10), 7430 (10), 7440 (10), 7450 (10), 7453 (15), 7472 (10), 7403 (10), KF504 (7), KF507 (5), měř. pr. 200 µA - 0,15 V-40 x 40 mm (60); digitr. ZM1080T-8 ks (à 20). St. Petřina, Běchovice I č. 204, 250 97 Praha 9.

Trojkombinace Sanyo DCW4800UM Hi-fi stereo systém 80 W repro boxy JVC SK33 (13 700). Václav Kopecký, Libeňský ostrov 352, 180 00 Praha 8, tel. 75 94 42.

Použitý BU208, BY223, BYX71, TDA1412, 1170S (80, 30, 30, 30, 50), 626X700, 621X600 (30, 35), BRX44, BD232, 235, 243C, 537 (25, 40, 25, 30, 40), BC148B, 237, 238B, 308B, 337, 413, 415, 638 (10), AC121, 151 (15), BF163, 194, 254 (18), nov. destič. s SAS560, 570, 3 trans, a 8 diod. Ivo Krátký, Steinerova 608, 149 00 Praha 4-Háje.

BTV Eletronika C430 (4200), Šilelis 402D (1900), mfz M2405S (4200), kalkulačka Calcumat 106 (1800), tranzistory BC257 (10), 2N2369 (10), koupím LCD display do DH Zetron BBC6101/941, tr. 3N187. M. Chyška, Kamenáčky 55, 636 00 Brno.

Gramo MC400 - 19. 11. 81 (3900). Koupím PU120, MM5312, 14, 16, AY-3-8610, ARA 2777. Jiří Ostárek, 747 14 Markvartice 314.

Voltm. elektron. RFT 116a, 2, 10, 50 V (200). V. Vít, Táborská 14, 301 45 Plzeň.

Tv hry s AY-3-8500 (1200), rozestavěné varhany AR-B3/77 (1200). S. Zapletal, Machová 638, 768 11 Chropyně.

Stereofonní mikrofony MDU24 Unitra, nové, nepoužité (700). Vladislav Šilhánek, Budovatelů 2738, 407 47 Varnsdorf V.

Minitelevizor Šilelis 12/220 V, VHF-UHF (2000), vys. Tx Mars II + Rx Mini 40,68 MHz (700), volič KTJ92 (250), 7QR20, konv. VKV tr. (150), indikátor Pluto (50) a koupím GDO např. BM342. F. Fryšák, Brněnská 1434, 686 02 Uh. Hradiště.

AY-5-8310 zobrazení času a kanálu na TV (800), AY-5-3600 pamět 3600 bitů + dokumentace (1600), SFC 10,7 MA (60), stereo jednotka Dolby B + stab. zdroj (1000), LM324 (80), LM387N (140), MAS560 (50), BF900 (90), CA4066 (80), MC1312P (240), CM4072 (60), MC1310P (160), CMA017 (140),

— TDA2020 (180), MF zesil. sIO (CA3189E, µA703 a SFJ 10,7 MA) (640), hotové TV hry a AY-3-8610 (2400), pár krystalů 27,120 MHz (190). Ing. Jiří Rychter, Na zahrádkách 285, 503 41 Hradec Králové.

Osciloskop, obrazovku 5ADP2, Ø 13 cm, rovné stínítko (400), magnetofon B90 (1800), prázdné cívky Ø 27 cm (10). Jan Boháč, Příkopy 1125, 547 01 Náchod.

Ant. TV zosilovač, 2 výst. po 12 dB, Astro NSR (450). D. Miloshevská, Rokossovského 578, 181 00 Praha 8-Troja.

Moduly zes. — předzes. mgd (100), korekce s TCA730, 740, (400), IO (à 170), konce s TDA2020 (à 250), zdroj (100), nf gen. (150). K. Hejduk, Zlatnická 12, 110 00 Praha 1.

Hi-fi zosilovač Transwatt 40Bx, málo používaný, bezvadný (2000). Fr. Koblasa, Štěbrského 681, 140 00 Praha 4, tel. 79 11 15 6

Měř. kapacit BM214 (950), měř. indukč. BM213, (950), elektron. přep. osciloskopu a zdroj prav. kmitů TM557 (1250), rozmitá pro radiopřijímače BM240 (1600), nap. zdroj BS275 (1050), osciloskop Křížek T565 (2250), DU20 (1750), DU10 (1050), RLC10 (950). Vše s přísluš. a chodu. Jan Hajny, 378 06 Suchdol n. Luž. 436.

KOUPE

Antennní rotátor I amat. výr. Ing. V. Vozka, J. Wölkera 393, 434 01 Most.

Kuprexit 16 x 32 cm, Cu vodiče Ø 0,6, Ø 0,3, Ø 0,5, Ø 0,8 a Ø 2. Keram. sokl EL34. P. Bachura, Havlíčkova 6, 785 01 Šternberk.

Ultraluminiscenční výbojku (UV), výb: IFK120. Petr Krásný, Ke kukačce 19, 312 05 Plzeň.

Magnetofon BG10, i nehrájici. Miroslav Bican, Tr. Rudé armády 187, 182 00 Praha 8-Kobylisy.

PCH200, případně ECH200, 100 %. Václav Oudeřník, Šimerova 4, 320 00 Plzeň.

Gramo TG120, SG60, NC440 i rozestavěné, 2 ks TDA2020. Z. Lachman, PS 10/L, 272 80 Kladno.

AY-3-8610, AY-3-8500. Lubomír Tesařík, Gallatova 14, 504 01 Nový Bydžov.

IO AY-3-8500, AY-3-8610. Josef Slába, 261 01 Příbram IX/139.

Přijímač na amat. pásmo 3-5 nebo 4-5 v dobrém stavu. Karel Kubíček, Vyhnanov 5, 517 42 Doudleby n. Orlici.

Konverzor z OIRT na CCIR bez zásahu do radiopř., kvalitní. Fr. Dvořák, Denisova 629/II, 377 01 J. J. Hradec.

Závodní mikrofon Shure 585SB v dobrém stavu, reproduktory Regent 12,5 W., krabička Doctor Q. Milan Matěj, Vančurova 1085, 547 01 Náchod.

Časopisy Audio, Stereoplay, Video. Milan Šebesta, Doběšov 33, 394 94 Černovice u Tábora.

Gumičku do mgf National Panasonic, model RQ227SD. Rychle, cenu respektuji. Ivan Zima, Martinová 60, 951 88 Lúčnica nad Žitavou.

Osciloskopickou obrazovku, digitrony, znakovky, OZ, IO, KU, KD, KC, KSY a jiný materiál. Otto Drzewianý, E. Holuba 3/1395, 736 00 Havířov - Bludovice.

ELEKTROMECHANIKA

pro obor
měřicí technika

přijme do laboratoří

FAKULTA STROJNÍ ČVUT PRAHA

Zkušenosti z oboru silno-proud výtány.

Informace na telefonním čísle 34 12 51, linka 28.

TESLA BM423. Štefan Galamboš, Fidličková 54, 071 01 Michalovce.

3 ks minižárovečky, sklen. bez kov. patek, asi 7 V/80 mA. L. Uličný, Na kříž 23, 821 04 Bratislava.

Antennní zosilovač pro UHF, kanál 28, jen kvalitní.

Tranzistor YBF14, 90, 91, P. Rumí, Leckova 1517, 140 00 Praha 4-Chodov.

Kompl. roč. AR 1973-79, RK 73-75, ARB 76-79, ST 73-80. L. Hučík, sídl. 9. května 831, 583 03 Hradec Králové.

Kompletní antennní díl RM31. Udejte cenu. Karel Tvrdík, Palackého 968, 588 13 Polná.

Filtry 10,7 MHz (MA), 2 ks, 2MLF 10-11-10. Jiří Zita, Hradec Králové 384, 789 69 Postřelmov.

Nebo vyměnění za IO fády TCA, TBA, jA, LM, ICM ap. obrazovku BT52 nebo podobnou. Miloš Pavlásek, Těchová 18, 362 73 Vyšší Brod.

Digitrony ZM1022, kryštál 1 MHz. J. Nemeš, Partzánska 2, 941 06 Komárno.

IO AY-3-8500, uveďte cenu. Antonín Švrček, Chaloupky 575, 698 01 Veselí n. Mor.

Různé T, D, IO naše i zahraniční, pasivní a konstrukční součásti a mikrop. 8080A. Ing. Josef Sarna, J. Ježka 1160, 434 01 Most.

2 ks repro ARN8604 nebo jiné Ø 12" (306 mm), 4Ω, 40 W. Pavel Les, Eruzione 46, 349 72 Trutnov.

Zosilovač 100-150 W + repro k sol. kytáre, uvedte cenu. Dušan Sprta, 696 42 Vracov.

Ss osciloskop tovární nebo amatérské výroby, popis, cena, větší množství KC, KP, P. Kříž, 261 02 Příbram VII č. 217.

RX na 20-80 m. Popis a cenu pisemně. Mil. Vališ, 390 01 Tábor 303/10.

AR-A 81 č. 12, osciloskop N313, různé IO. M. Rehovský, 261 02 Příbram VII/170.

Knihy: Radar - mikrovlny srdce radaru, od Trněcká: Radiotechnika od A do Z, od Šafářka: Televizia. Vincenc Popovič, 561 67 Mladkov 45.

AY-3-8500 a AY-3-8610. Václav Sedláček, U 5. baterie 19, 162 00 Praha 6, tel. 35 35 385. Equalizer SG 9800 Pioneer - Ed. Uher, Na Hřebenkách 36, 150 00 Praha 5.

IO AY-3-8500, AY-3-8610. Josef Slába, 261 01 Příbram IX/139.

Přijímač na amat. pásmo 3-5 nebo 4-5 v dobrém stavu. Karel Kubíček, Vyhnanov 5, 517 42 Doudleby n. Orlici.

Komunikační přijímač v záruce, podr. popis a cenu. J. Vančára, Žižkova 384, 280 00 Kolín 3.

Předzes. s TCA730, TCA740 (A273, 274), viz. konstr. AR 5/81 - nebo jen IO, osaz. pl. spoj. na TW120, přenosu Shure - novou, indikátory k zesil. katalogu růz. firem. I. Novotný, V Bokách III 539/3, 152 00 Praha 5.

Přesné, stabilní odpory na mV-metr (AR 10/80), konektory, katalogy a časopisy o Hi-fi. K. Matějčík, Závodní míru 88, 362 64 K. Vary.

Koaxiální reproduktor BKW3013 A, 12,5 W. Pouze kvalita. Ludmila Vlačková, 267 64 Olešná 109.

Koaxiální reproduktor BKW3013 A, 12,5 W. Kvalita. Jan Malinský, Na Radosti 742, 267 01 Hořovice I.

Koaxiální reproduktor BKW3013 A, 12,5 W. Ihned. Milan Vlačka, 267 64 Olešná 109.

Grundig HVS 1, Vermona 600 ijinou tov. pružinovou jednotkou pro dozvuk. V. Valčík, 696 13 Šardice 119.

Krystaly 1 MHz L2400, různé naše i zahraniční IO, T, D, různé C, R, LED, apod., kvalitní osciloskop, prodám TCA730, 740 (a 140). Jaroslav Blažek, Ohra-da 1870, 755 01 Vsetín.

Tuner VKV TESLA ST100. Petr Houdek, Nádražní 458, 394 70 Kamenice n. Lipou.

Keramický filtr TESLA 2 MLF 10-11-10. Pavel Horšinka, Výškovická 88, 704 00 Ostrava-Zábřeh, tel. 730 04.

Mikrofon elektretový Ø < 12 mm např. k kazetovému magnetofonu, do 300 Kčs. M. Baroš, Zápotockého 695, 757 01 Valašské Meziříčí.

RX Lambda 4 nebo 5. Jiří Rezáč, Palackého nám. 18 a, 621 00 Brno.

Nahrávací a prehrávací hlavu na magnetofón Philips N4420. Leni nové. Jaroslav Dobrotka, kpt. Jaroša 28, 957 01 Bánovce n. Bebr.

IO SL610, 612, 621, 640 a prodám zahr. odb. literaturu, katalogy souč. i o výp. technice. Seznam proti známce. J. Mašek, 5. května 1460, 440 01 Louňov.

Sadu jap. mf 7 x 7 (z, b, č), jazyčkové kontakty, větší množství. Jiří Svoboda, Dimitrovova 2745, 400 11 Ústí n. L.

B700 bez elektroniky (B73), MAA741, BC212, UL1498. Des. Jozef Vician, PS1/P, Vysokany, 348 02 Bor u Tachova.

VÝMĚNA

2 nehrané AR0942 za 4 ks ARN730 nebo prodám (à 950). S. Pavelka, VÚ 6174/Fx, PS 97, 412 98 Litoměřice.

Tranzistorový osciloskop, tel. Šilelis, malý mag. Sanyo M-18, Sonet Duo, Icomet, rozestavěné dig. 6místné hodiny kompletní vyměním za kom. přijímače na VKV, Lamdu 5 nebo sbírku známek. A. Konopík, Moravská 16, 430 00 Chomutov.

Parabolickou anténu průměr 6 m za barevný televizor TESLA Color 110° in line. Boh. Bohatec, 679 65 Skrčov 26.

RŮZNÉ

Kdo opraví kalkulačku Delta 45 fy MBO s vadným displejem DP 124N, příp. prodám (500). Ing. Milan Malik, Koliba 2355, 697 01 Kyjov.

Kto opraví rádiomagnetofon Grundig C - 4100? P. Duchoň, Galaktická 6, 821 02 Bratislava.

ELEKTRONIKA PRO VOLNÝ ČAS

TESLA ELTOS oborový podnik, závod Praha, středisko služeb Pardubice a jeho zásilková služba, připravila seznam kompletovaných stavebnic, jejichž realizace naplní zajímavým a plodným způsobem volný čas nejen mládeže, ale i dospělých.

Kompletované stavebnice jsou rozděleny na několik druhů:
A – Konstrukce pro všeobecné hobby, B – pro motoristy, C – pro nízkofrekvenční techniku,
D – pro vysokofrekvenční techniku, E – pro měřicí techniku.

V tomto inzerátu vás seznamujeme s některými stavebnicemi pro všeobecné hobby. U každé stavebnice uvádíme tuto legendu: + pro začínající amatéry, ++ pro pokročilé, X v současné době kompletované stavebnice.

1. Světelné relé + AR-A9/77 122,30 Kčs
Ve spojení s el. počítačem počítá předměty, procházející osoby, při setmění rozsvěcuje světla apod. Konstrukce ze soutěže STTM.

2. Elektronický otáčkoměr (bez měřicího přístroje) + AR-A9/77 111,60 Kčs

3. Přerušovač s automatickým vypínáním + X AR-A9/78 64,50 Kčs
Zařízení se samo zapojuje za tmy či za snížené viditelnosti a za denního světla se rozpojí. Upozorňuje na překážku v silniční dopravě, zabraňuje spadnutí do výkopu apod.

4. Poplachové zařízení pro rekreační budovy ++ X AR-A9/78 240,00 Kčs
Elektronický hledáč objektu, zařízení i automobilu.

4/a včetně relé 314,60 Kčs
5. Optický synchronizátor elektronického blesku + X AR-A12/81 54,50 Kčs
Synchronizátor automaticky zábleskem prvního přístroje spouští druhý přídavný blesk.

6. Elektronická siréna + X 73,00 Kčs
Siréna vydává kolísavý tón podobný siréně záchranné služby apod. Konstrukce ze soutěže STTM.

7. Senzorové tláčítka(vypínače) + AR-A9/79 30,00 Kčs

Tranzistorové zapojení vhodné pro spinání a vypínání tranzistorového přijímače, světla ve stanu apod. Konstrukce ze soutěže STTM.

7/a Senzorový vypínač 45,30 Kčs

8. Elektronický gong + AR-A5/80 70,80 Kčs

Určeno pro montáže zvukových efektů do programů i jako domovní zvonek.

9. Elektronický metronom + X AR-A1/81 107,20 Kčs

Metronom napájený ze síťového napětí najde široké použití při hudební výchově. Udává takt jak zvukově, tak i světelně. Taktovací rychlosť lze nastavit.

9/a včetně skříňky z termoplastu 117,20 Kčs

9/b včetně skříňky a síťového transformátoru 187,20 Kčs

10. Melodiční zvonek ++ X AR-A2/82 542,10 Kčs

Nahraje běžný domovní zvonek, který po zavedení elektrického proudu zahráje melodiční osmi tónů, pokaždé jinou, ve skřínce z plastu.

10/a včetně síťového transformátoru 612,10 Kčs

10/b včetně síťového transformátoru a senzorového ovládání 749,60 Kčs

11. Elektronický metronom na baterie + X AR-A12/81 181,70 Kčs

Metronom umožňuje plynule měnit četnost impulsů. Je napájen ze tří plochých baterii, které při jednohodinovém denním provozu vydrží jeden rok.

Objednávky zasílejte na adresu:
TESLA ELTOS, zásilková služba
a kompletace stavebnic,
Palackého 580, 530 02 Pardubice.
Telefon: 28 563, VO sklad 28 562.

KOUPÍME PŘENOSNÝ BATERIOVÝ MAGNETOFON VYŠší TŘÍDY

CÍVKOVÝ (Uher report, Nagra apod.) nebo i KAZETOVÝ

Kvalita podmírkou. Nabídněte.

Fonoklub při SZK RÖH, nám. RA 78, 686 60 Uherské Hradiště

PRACOVNÍKA PRO ÚDRŽBU ELEKTROAKUSTICKÉHO ZAŘÍZENÍ A PRŮMYSLOVÉ TELEVIZE,

vyuč. v oboru slaboproud, plus 5 let praxe;
event. absolv. SPŠE – obor sdělovací a radioelektronická zařízení, plus 5 let praxe,
přijmeme s nástupem od 1. 9. 1982.

Písemné nabídky zašlete s uvedením stručných životopisných dat a popisem dosavadní praxe na oddělení kádrové a personální práce Státního divadla v Ostravě, PSČ 701 04.